



Anarşistlerin Teori ve Pratik Tartışmaları (4)

Hapishaneler ve Suç

s 34



Ha Müftü Ha Memur İktidar ve Sovyet
Nikah Kiyımı Kadın Kiyımıdır

s 30



İktidar ve Sovyet

s 20



Açlık Eyleminin 232. Gününde
Semih Özakça İle Röportaj

s 6

meydan

2 TL

www.meydangazetesi.org

"İnsan ancak kendi kadar özgür insanların arasında özgürdür"

AYLIK
ANARŞİST
GAZETE
SAYI: 41
KASIM
2017



Paylaşma ve Dayanışmayla Dolu
Adil ve Özgür Bir Dünyada Yaşamak

ANARŞİZM MÜMKÜNDÜR

s 24

Vardiyalı, Yoğun, Esnek Çalış, Çalış, Çalış



“**Günde kaç saat çalışıyoruz? Yine mi mesaiye kalmak zorundayız? Bu saatler daha ne kadar esneyecek? Bu hafta da mı izin yok?**”

Merve Demir
Genç İşçi Derneği

genciscidernegi@gmail.com

İş yerlerinde birbirinden farklı beş çalışma saati programı bulunur. Tam gün, vardiya usulü, kısmi, yoğun çalışma ve esnek çalışma saatleri. Tam gün, bir iş gününe (8 saat) sığdırılan iştir ve günümüzde en çok bu çalışma şekli kullanılır. Vardiya usulü çalışma ise yapılan işin devamlılığı ve 8 saatlik çalışmayla “talebi karşılayamama” gerekçesiyle 24 saatte birden fazla vardiyayla çalışmaktır. Kısmi çalışmanın bir diğer adı bizim mağaza camlarında sıkça gördüğümüz “part-time” çalışmadır. Günlük çalışma süresinin bir kısmının kullanılması anlamındadır. Günde 5 saat çalışmak gibi. Yoğun çalışma ise haftalık çalışma saatine uymak koşuluyla gün içindeki çalışma saatlerini artırmak veya azaltmak anlamına gelir. Haftada 4 gün günde 10 saat çalışmak gibi düşünülebilir. Esnek çalışma saatleri ise, çalışanın çalışacağı zamanı ve süresini işçinin (aslında patronun) dilediği şekilde düzenleyebilmesidir.

Tam ya da Yarım Gün Çalışma: Sömürü Zamana Sığmıyor

Bir iş yerinde sözleşme imzalandığında eğer tam gün ise 8, part-time ise 4 saat çalışılır. Kağıt üzerinde olan bu çalışma saati genellikle kağıt üzerinde olduğu gibi kalmaz. Dur durak bilmeden çalışan işçiler, çay molası bile vermeden, hatta su içmeye dahi vakit bulamadan çalışırlar. Bu her ne kadar yapılan işin niteliğine göre değişse de kasiyer, garson, tezgahtar ya da bankacı, koşullar hemen hemen aynıdır. İşçi evine gelip dinlenebileceğini düşündüğü bir zaman diliminde bile çalıştırılmaya zorlanır. “Whatsapp grubuna bakar mısın, acil”, “Şu maili yanıtlayabilir misin? Şimdiden sağol.”, “Bir arkadaş doğum izninde bu hafta da çok yoğunuz, senin yarınki izni iptal edebilir miyiz?” gibi telefon aramaları veya internet görüşmeleri gerçekleştirilir. 8 saatle tanımlanan işin dışında işçi, artık evde de çalışmak zorundadır. Çalışma süresi 8 saat değil 18 saat olmuştur bile. Part-time çalışan işçilerin durumu avantajlı gibi görünse

de aslında daha zordur. Part-time çalışanların genellikle üniversite öğrencisi olduğunu düşünürsek, öğlen işe giden part-time işçi ne sabah AVM ulaşım servisinden yararlanabilir ne de akşam. Servis saatleri iş saatine uymadığından ulaşımı da maaşından karşılamak durumundadır. Zaten asgari ücret alan part-time işçi, yol parasını da kendi cebinden çıkarınca elinde maaşının çok azı kalır. Part-time çalışan işçinin bir AVM’de çalışan bir mağaza işçisi olduğunu düşünürsek, etiket yapımı, ürün sayımı derken ek mesailer arttıkça artar. Tabi ki düşük bir prim karşılığında, o da mağaza, genel merkez tarafından verilen kotayı aşarsa.

Sonuç olarak işçi ister tam gün çalışsın ister de yarım, patronlara asla yetmez.

Çalışmaktan Ölmek...

Yoğun çalışma saatleriyle önerilen, işçinin 4 gün çalışıp 3 gün tatil yapmasıdır. Bahsedilen “tatil”in tatil

yapmak olmadığını anlamak gerek. İşçinin çalıştığı saatler, çalışırken sırtlandığı yük ve yorgunluğu düşünürsek, 4 gün çalışan işçiye 7 günlük iş verilir. Yani tatil her zamanki gibi patronların kandırmacasından ibarettir. İş yoğunluğu yüksek günlerde çalıştırılan işçiye 3 gün izin verilir, böylelikle “sen az çalışıyorsun” algısı meşrulaştırılır. İşçi de çalıştığı dört günde sömürüldükçe sömürülür, çalışmaktan ölecek hale gelir. Yani, pestili çıkan işçinin gerçekten dinlenmek için iki güne ihtiyacı vardır, geri kalan bir günde ise yapması gereken diğer işleri yapmalıdır: Ev temizliği, faturalar, alışveriş, varsa çocuklarla ilgilenmek... İşçinin bu koşullarda üç gün tatil yapması hayal ötesi bir durumdur.

Geçtiğimiz günlerde yaşanan bir olay, iş yoğunluğunun ne kadar tehlikeli bir kavram olduğunu bir kez daha hatırlattı. Bankacı Nadide Kısa, beyin kanamasından yaşamını yitirdi. Mesai arkadaşlarına göre psikolojik şiddet ve mobbing buna neden

olmuştu. Özel bir bankanın yüksek segmentli müşterileriyle ilgilenen Nadide Kısa, performans düşüklüğü bahane edilerek perakende bankacılık işlemleri yönetmeni yapıldı, ardından işe alındı. 3 çocuk annesi kadın işinden olmamak için, buna ses çıkarmadı. Satışlarda başarılı olamadığı gerekçesiyle hem banka müdürü hem de bölge müdürü tarafından sürekli baskıya maruz kaldı, baskı öylesine arttı ki banka müdürü çoğunlukla hakarete varan söylemlerde bulunuyordu. Tüm bu yaşadığı baskının ardından beyin kanaması geçirek yaşamını yitirdi.

Patronların sömürsü her geçen gün artarak devam ederken, hangi meslek olursa olsun, işçiler katledilmeye devam ediyor. Mesele çalışmaktan ölmek olsa da, "ecel"i geldi deyip üzeri örtülüyor. Değişen ne mi oluyor? Patronlar için değişen bir şey olmuyor, başka işçi, bir başka işçi, bir başka yaşamını yitirmeye devam ediyor.

Esnek Çalışma Saati Neye Göre Esnek?

Esnek çalışma saatiyle iş saatleri 5 gün 40 saatlik süre çalışanın kendisi tarafından düzenlenebilir. Kendi içinde günlük, haftalık ve aylık olarak üçe ayrılır.

Esnek çalışma saatleri kapsamında işe giren bir işçi, genellikle sözleşmeyi kendi lehine olarak görür. Program işçi nasıl istiyorsa öyle belirlenecektir. Hangi saatlerde çalışacağına bile karar verebilir. Ancak haftalar geçmeye başladıkça hiçbir hafta sonu izin almayan işçi, gerçeğin bu olmadığını farkına varır. Cesaret edip de bir hafta sonu izin istediğinde, çok absürt davranmış gibi karşılık alır "Hayırdır, cenaze mi düğün mü?" Çünkü kuralara göre, sadece cenaze ve düğün gibi "olağandışı" zamanlarda şeften izin alınabilir. İzin verip vermemek şefin inisiyatifindedir, aynı zamanda izin alınacak günü iki hafta önceden belirtmek gerekir. Bu demek oluyor ki; "olağandışı" durumlarda bile şef vermezse izin alınamaz. Esnek çalışma saatlerinin kimden yana esnediği ortadadır. Patronlar işçilerin çalışacağı saatleri olabildiğince esnetirler, genellikle en yoğun saatlerde çalıştırırlar. İşçiden beklenen de her zaman daha verimli olmasıdır. Daha hızlı çalışmak ve daha verimli çalışmak her işyerinin ana kuralıdır. Daha fazla verim, daha fazla hız ve dolayısıyla daha fazla para!

Sekiz saat, hiçbir zaman sekiz saat anlamına gelmez.

Bir kasiyeri ele alacak olursak, kasadan geçirilen ürün sayısı, müşteri sayısı ve kazanılan para patronlar için sadece rakamlardan ibarettir. İşçinin rakamları yani yaşı ne kadar küçükse patron için o kadar iyidir. Genç olmak daha hızlı çalışmak anlamına gelir,

hızlı çalışmak sistemi daha işler bir hale getirmek için oldukça önemlidir. Çalışılan her alanda sekiz saatin içine on sekiz saat sığdıran işçilerin emeği ile kazananlar, vardiyaları yazarken ne iş yoğunluğunu ne de işçiyi düşünürler. Tek düşündükleri şey işçiyi daha fazla sömürmek ve daha fazla kazanmaktır.

Fazla Mesainin Zorunluluğu Olmaz

Fazla mesai işçiyi "gönüllü fazla mesaiye kalma"yı dayatır. Her yılbaşında imzalatılan muvafakatnamenin geçerliliği bir yıldır. Her ne kadar 4857 Sayılı İş Kanunu gereğince fazla mesai işçi ve işverenin onayı olmadan yapılamaz denilse de, hatta bu durum devletin fazla çalışmayı düzenleyen yasasında "Fazla saatlerle çalışmak için işçinin onayının alınması gerekir." olarak belirtilmiş olsa da işçiler bu kağıdı mobbinge karşılaşıp imzalamak zorundadır. İşçi fazla mesaiye kalma kağıdını imzalamadığında "yerine nasıl olsa başka biri bulunur" rahatlığı ve özgüveniyle mobbing uygulanan işveren ya da işveren vekili yeni birini bulabilmek noktasında hiç de kaygılı değildir. Çünkü binlerce işsiz iş bekliyordur. Peki devletin kendi düzenlediği ve yine kendinin uymadığı yasadaki neler geçiyor bir göz atalım:

"Fazla çalışma süresinin toplamı bir yılda iki yüz yetmiş saatten fazla olamaz." İşçi onay vermiş olsa dahi yasal olan süreden daha fazla çalıştırılmaz. Aynı zamanda; 18 yaşını doldurmamış işçiler, hamile, yeni doğum yapmış ve çocuk emziren işçiler, kısmi süreli çalışan işçiler, sağlığının elvermediğini belgeleyen işçiler onay vermiş olsa bile işveren tarafından fazla çalışma yapmaya zorlanamaz.

Bu yasalara uymamanın cezası, 295 liradır. Yani işçilerin zamanını ve emeğini çalanlar, sadece 295 lira ödeyerek bu sömürüyü devam ettirebilirler.

Ve İşçiler...

Bordrolarda, yani işçinin çalışma saatlerinin yazılı olduğu belgelerde fazla çalışma sütunu boş bırakıldığında işçinin fazla çalışmadığı kanıtlanamaz. İşçi daha öncesinden fazla mesai belgesini imzaladıysa fazla çalışma ücretini de talep edemez. İşçiler bunun gibi sayısız adaletsizliklerle karşı karşıyadır.

Esnek çalışma saatleri, fazla mesaiye kalma iş yoğunluğu altında değerlendirilmesi gereken başlıklardır. Kapitalizm iş yoğunluğunu günyüzüne çıkarmak istemez. Büyük çarkın hiçbir engele takılmaksızın tıkır tıkır dönmesini ister. Bu çarkın sekteye uğramasını istiyorsak biz işçiler örgütlenmeli ve mücadele etmeliyiz.

Şişecam İşçileri Direnişle Kazandı

NA İLE YAPILIR



Fırın bölümünün kapatılmasının ardından Kırklareli Paşabahçe Cam fabrikasında ekim ayı itibarıyla "fazla istihdam" bahanesiyle 90 işçi işten çıkarılmıştı. Bunun üzerine atılan işçiler 20 gün boyunca eylemler gerçekleştirdi, Lüleburgaz'dan Tuzla'daki Şişecam Genel Müdürlüğü'ne doğru "iş, aş, adalet" yürüyüşü başlattı. OHAL

gerekçesiyle Şişecam işçilerinin yürüyüşü yasaklansa da Şişecam merkezinde yapılmış olan toplantı sonrası işçilere Eskişehir'deki fabrikada çalışma ya da tazminat olarak işten ayrılma seçenekleri sunuldu. İşçiler başvuruları doğrultusunda ya tazminatlarını alacaklar ya da Eskişehir'deki fabrikada çalışmaya devam edecekler.

Real İşçileri Media Markt'a Kepenk Kapattı



Hileli iflas yoluyla işten çıkarılan ve hakları gasp edilen Real Market işçilerinin eylemleri coğrafyanın dört bir yanında devam ederken işçiler 26 Ekim'de Ümraniye'de bulunan Metro AG'nin işletmelerinden Media Markt önünde eylem gerçekleştirdi. İşçiler polis baskısına

rağmen Ümraniye halkını bu marketlerden alışveriş yapmamaya ve zulme ortak olmamaya çağırırdı. Yapılan konuşmaların ardından kasa kilitleme eylemi yapmak isteyen Real işçilerini engellemek için Media Markt girişlerdeki kepenkleri indirerek mağazayı kapattı.

Eren Enerji İşçileri Direniyor



Eren Enerji İşçileri 2 aydır direniyor. Zonguldak'ın Kilimli ilçesine bağlı Çatalağzı'nda bulunan Eren Enerji'ye ait santralde çalışan işçiler sendika üyesi ol-

dukları gerekçesiyle işten çıkarılmışlardı. İşçiler "İşimizi geri istiyoruz" diyerek her hafta cuma günleri şirket binası önünde eylem yapıyor.

Kod-A İŞÇİLERİ DİRENİYOR



Sendikalı oldukları için işten çıkarılan Kod-A işçilerini, Yenibosna'daki şirket önünde ziyaret ettik. 3 Ekim'den bu yana çeşitli eylemlerle direnişlerini sürdüren Kod-A işçilerinden Nurten Varlık, Güven Yavuz ve Yusuf Saltan ile Meydan Gazetesi olarak bir röportaj gerçekleştirdik.

Meydan: Direnişiniz nasıl başladı, süreci anlatabilir misin?

Nurten Varlık: Yaklaşık 3 senedir bu şirkette çalışıyorum. Zaten sürekli olarak işçilere uygulanan baskılar vardı. Bunlardan bazıları fazla çalışma saatleri, 10 dakikaya kadar düşürülen çok kısıtlı molalar. İşçilerin sendikalaşma süreci yaklaşık 3-4 aydır olsa da aslında süreç 2016'ya dayanıyor.

Güven Saltun: Sendikamız yeterlilik sayısına ulaştıktan sonra şirkete yazılı kağıt gönderdi. Daha sonra şirket yetkilileri sendikayla ilişkili olduğunu bildikleri çalışanları çeşitli işlerle yıldırıma çalıştı. Önce 3 kişiyi sonra 9 kişiyi sürgün denilebilecek yerlere, Arnavutköy'de oturan arkadaşımızı Avcılar'a, Başakşehir'de oturan arkadaşımızı Üsküdar'a, diğer arkadaşları çeşitli yerlere sürdü ve işten çıkarmaya çalıştı.

Yusuf Saltan: Şirket şartları çok zordu. İşçilere o kadar kötü davranıyorlardı ki suyumuzu sebilden içer-

ken bile durarak değil gidip gelme yolunda içmemiz gerektiğini söylüyorlardı. Verdikleri akbilde çok az para vardı, bizleri başka yerlere sürdüklerinde 107 Lira olan akbilimizin yetmediğini söylesek de "bize daha iyi önerilerle gelin" şeklinde dalga geçen kelimeler kullanıyorlardı.

Bizi sendikalı olduğumuz için işten çıkardıklarına dair bir kanıtımız yok. Çünkü akbil paramız ve yemek paramız yetmediği için bizleri sürgün ettikleri projelerde akbili ve yemeği kendi cebimizden harcamak zorunda kalıyorduk, biz de karar alıp projelere gitmedik. Onlar da bunu bahane göstererek verdiğimiz projeyi yapmadığınız için sizi işten çıkartıyoruz dediler. Tazminat davası açtık. İşe iade davası şu an 8 kişi için açıldı.

Direniş kararını ne zaman aldınız?

N.V: Şirketteki sorunları zaten biliyorduk. Bunların propagandasını defalarca yaptık. Sendikanın yazdığı kağıdı aldıktan sonra sendikalı ol-

duklarını bildikleri işçilere daha fazla baskı uyguladılar, biz de bu durumda zaten bir direnişin olması gerektiği düşünüyorduk ve 3 Ekim'de şirketin önünde oturma eylemliklerimize başladık.

İçeride çalışan kaç sendikalı işçi var?

Y.S: Yüzde yetmişlik bir çoğunluğumuz içeride çalışıyor.

Sendikalı olmayan Kod-A işçileri direnişini nasıl karşılıyor?

G.S: Arkadaşlarımızın aktardığına göre yetkililer "onların yanına gitmeyeceksiniz, giderseniz size dava açarım, yaptıkları hukuksuz, iş verdim yapmadılar, onların yanına gidip onların sosyal medyadan paylaştığı herhangi bir şeyi beğenirseniz sizi işten çıkartırım" gibi tehditlerde bulunsalar da şirkete rağmen bize dayanışmaya gelen arkadaşlarımız var. Arkadaşlarımıza cesaret verdiğimiz düşünülüyor her molada neredeyse 40-50 kişi geliyor.

İşçi direnişlerinde her zaman karşılaşırsınız polis taciziyle. Siz böyle bir durum yaşadınız mı?

G.S: Burada çok fazla karşılaşmadık İzmir'deki arkadaşlarımızın yaşadığını biliyoruz.

Şirket ile tekrardan bir görüşme sağlanacak mı?

N.V: Şimdilik mahkemeyi bekliyoruz, sendika yeterlilik sayısı kanıtlanınca sendikamızla şirket arasında bir görüşme sağlanacak.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Y.S: Direnişimiz sürecektir, herkesden de dayanışma göstermesini istiyoruz.

Röportaj için teşekkür ediyoruz. Bu haklı mücadelenizde bizler de Meydan Gazetesi olarak yanınızdayız.

Meslek Hastalıkları (8)



Raynaud Hastalığı

Meslek hastalıklarına ayırdığımız yazı dizimizin bu sayısında, inşaat işçilerinden ayakkabıcılara, metal işçilerinden tarım işçilerine kadar rastlayabileceğimiz ve pek çok iş alanında karşılaşılabileceğimiz bir hastalığı ele alacağız: Raynaud Hastalığı.

Nergis Şen

nergissen@meydangazetesi.org

Raynaud Hastalığı Nedir?

Raynaud Hastalığı; genel olarak el parmaklarında meydana gelse de kulak, burun veya ayak parmaklarında da oluşabilen bir kan dolaşımı bozukluğudur. Tarım, inşaat, ormancılık, dökümcülük, mobilyacılık, demir-çelik, metal, maden, gemi inşa, tekstil, ayakkabıcılık gibi pek çok iş alanında görülen bir tür meslek hastalığıdır. İş yerlerindeki titreşimli el aletleri veya titreşimli makinelere kaynaklı olduğu gibi soğuk ve stresten de meydana gelen hastalık, "beyaz parmak hastalığı" olarak da bilinir. Ayrıca sürekli titreşime maruz kalmak Raynaud hastalığı dışında el ve koldaki sinirlere, kaslara, kemiklere ve eklemlere de zarar verecek başka hastalıklara da sebep olabilir.

Raynaud Hastalığının Belirtileri Nelerdir?

Raynaud Hastalığı üç evreden oluşmaktadır. Soğuğa, titreşime veya strese maruz kalma durumunda, damarların daralmasından dolayı kan akışının aniden ve geçici bir süre yavaşlar, kan derinin yüzeyine çıkamaz ve etkilenen bölgenin rengi soluklaşır, beyaza döner. Belli bir süre sonra parmaklar soğur ve hissizleşir. Daha sonra kan akışı tekrar başladığında, bölgenin rengi na sefer kırmızıya döner ve karıncalanma yaşanır. Bu değişimlerin ardından bölge tekrar normale döner. Meydana gelen bu ataklar bazen bir dakika, bazen ise saatlerce sürebilir.

Genellikle el parmaklarında görülen bu hastalığa, ellerde renk değişimiyle önce beyazlama, sonra morarma ve kızarma meydana gelmektedir. Renk değişimiyle birlikte bazı hastalarda uyuşma,

karıncalanma, hafif his kaybı ya da iğne batması gibi semptomlar yaşanırken ağrı da belirtiler arasındadır. Hastalığın ilerlemesi durumunda parmaklarda yaralar oluşmaya başlar, hatta kangren belirtileri görülebilir.

Raynaud Hastalığı Tedavisi Nasıldır?

Raynaud Hastalığı'nın başlangıç aşamalarında, yani kan damarlarında kalıcı hasarların oluşmasından önce, titreşime maruz kalma durumu ortadan kaldırırsa tedavi mümkündür. Ancak hastalık ilerlemiş ve kalıcı hasar meydana gelmişse, iyileşme oranı çok düşüktür. Soğuğa maruz kalan bölgede hastalığın atağının meydana geldiği sırada, bu bölge sıcak suya sokulmalıdır. Bu mümkün değilse, olabildiğince sıcak tutulmalıdır. Karıncalanma ya da uyuşma yaşanan bölgeyse yine aynı şekilde sıcak tutularak hafif masaj yapılmalıdır.

Hastalığın ayrıca bir tedavisi yoktur fakat ilaç tedavisinde olumlu yanıt verme ihtimali yüzde ellidir. İlaç tedavisinde amaçlanan beyaz parmak ataklarının sıklığını ve şiddetini azaltmaktır. Hastalığın daha fazla ilerlememesi için, titreşime maruz kalma durumunun en aza indirilmesi, çalışan ortamda soğuktan korunmak için kalın giysi giyilip eldiven kullanılması gerekir. İş molalarında egzersiz yapmak ve parmaklara masaj yapmak da oldukça önemlidir.

İşçilerde çalışılan işten kaynaklanan pek çok hastalık meslek hastalığı olarak kabul edilmese de Raynaud Hastalığı Sağlık Bakanlığı tarafından meslek hastalığı olarak kabul edilmektedir.

Kullan-at Kılavuz

Arabuluculuk Düzenlemesi

Kapitalist işleyiş içerisinde zaman zaman kullanılabilir ama paylaşma ve dayanışmayla örülü özgür dünyada hiçbir şeye yaramayacak bilgiler...

Av. Gökhan Soysal
kullanat@meydangazetesi.org

12 Ekim 2017 tarihinde kabul edilen 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile birçok kanunda değişikliğe gidilmiştir. Bu değişikliklerin en önemlisi ise zorunlu arabuluculuğun getirilmesi olmuştur. 25 Ekim 2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan kanunun zorunlu arabuluculuk sistemini düzenleyen maddeleri 3 ay sonra yürürlüğe girecek olup diğer maddeler 25 Ekim tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda da arabuluculuk tarafların iradesine bırakılmışken yeni düzenlemeyle birlikte "bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması" dava şartı haline getirilmiştir. Yani arabulucuya başvurulmaması halinde davanın esası incelenmeden usulden reddine karar verilecektir. Bahse konu olan durumları daha somut hale getirirsek kıdem, ihbar, kötü niyet tazminatı ve sendikal tazminatlar, ücret, ikramiye, fazla mesai, yıllık izin ücreti, prim, genel tatil ücreti alacakları, işe iade davaları için önce arabulucuya gidilmesi artık zorunlu.

Belirtmek gerekir ki iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle açılacak olan maddi ve manevi tazminat davaları ve sigortasız çalıştırılan veya sigortası eksik yatırılan işçilerin açtığı hizmet tespiti davaları için arabulucuya gitmekse zorunlu değil.

İşçinin haklarına darbe vuran bir önemli değişiklik de zamaşımı konusunda yapılmıştır. Bu kanun değişikliğiyle beraber tazminatlarda 10 yıl olan zamaşımı süresi, bu yasa ile birlikte 5 yıla indirilmiştir. Yani iş sözleşmesinden kaynaklı istenecek tazminatın 5 yıl içinde (eskiden bu süre 10 yıldır) talep edilmemesi halinde işçi alacağını alabilmesi imkansız hale gelmektedir.

İşe iade talebiyle açılacak davalarda iş sözleşmesinin feshinden itibaren bir ay içinde, diğer alacak davalarında ise yeni düzenlemeye göre 5 yıl içinde yetkili arabuluculuk

bürosuna veya ilgili mahkeme yazı işlerine başvuru yapılması gerekmektedir.

Arabulucunun, görevlendirmenin yapıldığı tarihten itibaren uzatma süresiyle birlikte 4 hafta içerisinde başvuruyu sonuçlandıracağı hüküm altına alınmıştır. Uyuşmazlığın arabulucuda çözümlenmemesi halinde dava açılabilir.

Arabulucununsa gerçekte işçinin hak ettiği alacağıyla işverenin teklifi arasındaki oransızlığı engellemeye yönelik nasıl bir eylemi olacak, bunu tahmin etmek zor değil. Diyelim ki kıdem tazminatı alacağınız 18 bin lira. İşverenin bu miktara ne kadar yakın bir miktar teklif edeceği ve işçinin de hak ettiği tutarın ne olduğunu bilmesi -eğer hukuki danışmanlık almıyorsa- çoğu zaman imkânsız olacağı için işveren "meseleyi" oldukça düşük bir miktara "kapatmış" olacaktır.

Hukuki düzenlemeler nasıl olursa olsun önemli olan işçinin, işveren karşısındaki gücü olduğu için bu topraklarda oldukça asgari seviyeye çekilmeye çalışılan örgütlenme oranları da düşünüldüğünde arabuluculuğun getireceği tek şeyin, işçinin uzun yıllar yargı önünde dolaştırılmasıyla gözünün korkutulup hakkının çok daha azına razı olmasına zorlamak olacaktır.

Hükümet eğer işçinin alacaklarına bu kadar değer veriyor olsaydı işçinin zar zor hukuki yoldan giriştiği grevin "ertelenmesi" yoluna giderek işverenin elini güçlü tutmaya çalışmazdı. 3 ay öncesinde devlet başkanının söylediği sözler hala aklımızda: "Biz göreve geldiğimizde OHAL vardı. Ama bütün fabrikalar grev tehdidi altındaydı. Hatırlayın o günleri. Şimdi böyle bir şey var mı? Tam aksine. Şimdi grev tehdidi olan yere biz OHAL'den istifadeyle anında müdahale ediyoruz." Arabuluculuk düzenlemesiyle OHAL kapsamında olmasa da OHAL'in verdiği rahatlıkla greve gitmeyen işçinin dahi geç de olsa hakkın tam olarak almasının önüne geçileceği açıktır.

Açlık Eyleminin 232. Gününde Semih Özakça İle Röportaj



“**Emekçilerin direnişi devam edecek ve başka yerlerde yapılan baskılara rağmen, bütün halkın, dünyadaki bütün emeğiyle geçinen insanların direnişi devam edecek, ta ki zulüm bitene kadar, açlık bitene kadar...**

Açlık eyleminin 232. gününde Semih Özakça ile direnişi, Nuriye ve Semih hapishanede tutsakken dışarıda yapılan dayanışma eylemlerini, NuSe sürecini, hapishanede yaşadıklarını, devletin ilk günden beri uyguladığı baskıları, zulmü ve kötülüğü konuştuk.

Önce işlerinizden atıldınız, işinizi geri istediğiniz için eylem yaptınız. Bu eylemlerde defalarca saldırıya uğrayıp gözaltına alındınız. Devlet bu gözaltılarla yetinmeyince tutuklandınız. Tüm bu yaşadıklarınızı nasıl görüyorsunuz?

İşten atılmamız bir sonuç. Baskılar, gözaltılar, işkenceler, tutuklanmamız; hepsi birer sonuç. Hepsinin bir nedeni var. Sonuç varsa neden de

vardır. Neden, iktidarın halka saldırısı. Neden bu saldırı oluyor? Bu bir çelişkiden kaynaklı, egemenlerle halk arasındaki çelişkiden. Temel nokta o çelişki ve çelişkinin tarihsel bir yönü var. Tarihte birçok aşamadan geçen baskıların ve zorbalıkların her zaman sürdüğü bir sahnede, ancak bunların yöntem ve uygulamaları değişkenlik gösteriyor. Türkiye faşizmle yönetilen bir ülke ve bu gerçek her zaman vardı. Bu gerçeklikle düşündüğümüzde, böyle bir saldırıya maruz

kalmamız olağandı. İşin doğası gereği böyle olacaktı. Direnişin karşılığı da daha fazla saldırı oldu.

İnsanların direnişimizi sahiplenmesi, tek başına işten atılma meselesi olarak bakmaması, sadece Nuriye Abla ve benimle yürüyen bir süreç olarak görülmemesi; işte bu gerçeklik. Herkesin sahiplenmesi ve kendi memnuniyetsizliklerinin de ifade edilmiş biçimi olarak görmesi, direnişimizin meşruluğunu gün-

den güne arttırdı. İktidarla, baskı ve zorbalıkla, katliamcılıkla mücadele edildiği gerçekliği ve farkındalığıyla süreç sahiplenildi ve böylelikle mücadele kanalı oluştu.

Direniş alanının çok kalabalık olmadığı zamanlarda, bir teyze her gün oradan geçiyor, bizi görüyordu. Arada bir bize dönüp "Yavrum sizi kim duyuyor?" diye sesleniyordu. Sonra destek büyüyüp açlık greviyle sonuçlanınca çok kalabalık olduk. O

teyze sevinçle gülerek dedi ki "Başardınız ya, başardınız!" Bu artık bizim eylemimiz olmaktan çıktı.

Biz eylemimizi herkese, tek tek anlattık. Yanımızdan çok geçen giden oldu. Küçük hareketlerle, küçük eylemlerle ördük biz süreci. Eylemin büyüklüğü de o birikimden. O birikimi yaratılmak içinse kararlı bir irade ortaya koymak gerekiyor. Bedel ödeme cüretinde olmak gerekiyor. Mücadeleye etmeye, direnmeye kararlıysa birisi, zaten o bedel ödenecektir. Bunu göze alması gerekiyor. Bunun anlık bir şey olmadığını, bir basın açıklaması yapıp gitmek olmadığını; tarihsel bir şey olduğunun herkes tarafından bilinmesi gerekiyor. Bu tarihin bize verdiği bir sorumluluksa ve bir direnişe başlamışsak, kazanımla sonuçlanması gerekiyor. En son şunu söylemeliyim: Kazandık biz. Birçok kazanımımız var. Ama neden işimizi de geri almalıyım ki? O kadar bedel ödedik...

Dışarıdaki süreci takip edebiliyorduk, neler yaşadığınızı görüyorduk. Ancak içerideki durumunuza dair çoğu zaman bilgi alamadık. İçeride nelere maruz kaldınız?

O andan, tutuklanışımızdan itibaren daha da güçlendim. Çünkü kafamda daha da netleşti bazı şeyler; "Bir baskı var. Bu baskı ne için yapılıyor? Direnişi bitirmek için. Benimki inat değildi. İnandından vazgeçebilir insan. Biz ısrarcıydık. Bunu almamız gerekiyor, alacağız diyorduk. Bu bizim hakkımızdı. Bu ısrar bir düşüncenin, iradenin ürünü olduğu için, en önemlisi bir inancın ürünü olduğu için vazgeçirmeye çalışıyorlar. Bu baskılar varsa ben kazanmaya doğru adımlar atıyorum demektir." Bu bana güç verdi. İktidarın, egemenlerin direnişe karşı yaptığı bir saldırıydı bütün süreç kısaca.

Mahkemenin tahliye kararını bekliyor muydunuz? Bu kararda ne etkili oldu?

Tahliye olmam herkes için şaşırtıcı oldu. Benim için şaşırtıcı olan kısım, tahliye olmam değildi. Ben tutuklandığımdan beri içeri, dışarı diye ayırım yapmadım. Direniş sürüyordu benim için. Hep bir bağ kurdum. Bu yüzden, tahliye olmamın olumlu veya olumsuz bir etkisi yoktu benim açımdan. Şimdi baktığımızda, tahliye olmamı direnişin bir kazanımı olarak görüyoruz tabii ki. Ancak bizim açlık grevimizin bitmesi için talebimizin gerçekleşmesi lazım. Biz şu an öncelikli olarak "Nuriye Hoca zorla müdahale tehdidi altında, serbest bırakın!" diyeceğiz, ama temel noktamız yine "Emekçilerin işlerini geri verin, KHK'ları iptal edin." demek olmalı. Biz tutsakken işimizi verselerdi açlık grevi bitmiş olacaktı. Emekçilerin direnişi devam edecek. Dünyanın başka yerlerinde yapılan baskılara karşı da bütün halkların, dünyada emeğiyle geçinen bütün insanların direnişi devam edecek; ta ki zulüm bitene kadar, açlık bitene kadar..

Nuriye ve Semih için süreç nasıl devam edecek?

Kısa vadede ne aşamadayız? Anlıyoruz ki, Nuriye Hoca şu anda benden daha sıkıntılı bir durumda. Bu sebeple

bu kadar tedirgin oldular, bir hastaneden kendilerinin daha kolay ulaşabilecekleri başka bir hastaneye götürdüler. Gerçi açlık grevinde kime ne olacağı belli olmaz. Ben de şimdi konuşuyorum ama sonra enerjim düşüyor, yorgun oluyorum. Ruh halim hep aynı, ama fiziksel açıdan değişiklikler oluyor. Sağlığımız sürekli değişken.

"Süreç nasıl ilerliyor"dan önce, "nereye kadar" sorusuna bakalım. Bir karanlık var mı ortada, var. Her türlü bedeli göze aldık dedik mi başlarken, dedik. Söylediğimiz şey neydi? İşimizi istiyoruz, talebimiz çok net, eylemimizin nihai amacı bu. Bu eylemin amacına ulaşabilmesi için mücadele etmeliyiz, Nuriye Hocanın da böyle düşündüğünü biliyorum.

Sonrasında iki tane ihtimal var. Kazandık -bunu bir yere koyalım-. Onun dışında iki ihtimal var. Birinci ihtimal, işimizi geri alırız; ki benim inandığım seçenek bu. Mücadeleye, direnişe inandığım için bana en yakın gelen seçenek.

Tabii işimiz geri verilmediğinde de kazanacağız -bunu da ayrı bir yere koyalım- ama vermediklerinde ne olur? Sakat kalacağız. O sürecin ne getireceğini söyleyemeyim, duygusal açıdan etkilebilecek insanlar var. Ama biz kararlıyız. Bu direnişle ilgili Tayyip Erdoğan diyordu ki; "İki terörist öğretmen için dünyayı ayağa kaldırıyorlar." Bu bizim irademiz, ne zaman bitip bitmeyeceğini kararlılığımızla belirleyeceğiz. Ben kazanacağımıza inanıyorum. Hiçbir zaman umutsuz olmamalıyız. Arada küçük yenilgiler ya da kazanımlar olsa da, nihai bir zaferimiz olacak. Haklıyız ve biz kazanacağız.

Sizinle dayanışma gösteren herkese yönelik bir baskı süreci işletildi. Adınızı telaffuz etmemizi bile yasakladılar. Bu yasaklamalara karşın NuSe diye bir dayanışma süreci örüldü. Bu süreç de dahil olmak üzere, dayanışmaların direnişe etkisi nasıl oldu?

Bir kültür yaratılmış, bir direnme kültürü. Hem de böylesi bir süreçte, böyle bir kararlılıkla herkesin ortaklaşabilmesi, iktidar açısından çok tedirgin edici bir şey. Avukatım anlattı dışarıdaki süreci. NuSe yazılmalarını, çekilen videoyu da öyle gördüm. Çok güzeldi hepsi, çok mutlu oldum. Yapanların emeğine sağlık. Uzun zamandan beri çok nadirdir bu uzunlukta bir direnişin, bu kadar inişli çıkışlı olup hala büyüklüğünü koruyabilmesi, hala insanlar tarafından yapılan eylemlerle sahiplenilmesi, birinin dayanışma için bir şeyler yapma isteği ve en önemlisi yapma gerekliliği hissetmesi çok önemli. Bir insan için bir şeyler yapabilirsiniz. Bunu birkaç kere de yapabilirsiniz. Biz bir iradeyi ortaya koyarak ve bedel ödeme cüretini göstererek o alana çıktık zaten, orada ilk gün tutuklanabilirdik, orada ölebilirdik, kafamızın kırıldığı gözümüzün morardığı oldu. Nuriye Ablayla iki ay boyunca topalladık biz. Birbirimize tutunarak yürüyorduk ama yine de gidiyorduk alana. İşte böyle bir durumda dayanışma daha önemli hale geldi, büyüdü ve biz de büyüdük.

Bize vakit ayırdığınız için teşekkürler, direnişinizi dayanışmayla selamlıyoruz.

Her Taşın Altında Devletin Paranoyası Var

Fuat Çakır

fuat@meydangazetesi.org

Matematik kitabında, F noktasından G noktasına giden otomobilin hızının sorulduğu problem... Bir başka ders kitabında, galaksinin adının neden "Samanyolu" olduğu... F serisi 1 dolarlarla verilen "gizli mesajlar"... Bir derbi maçı öncesi gerçekleştirilen tribün koreografisindeki "Ayağa Kalk" sloganının çağrıştırdıkları... Darbe girişiminde yargılananların mahkemeye çıkarken giydikleri HERO tişörtü ve bu tişörte atfedilen "anlam" sonrası başlayan gözaltı- tutuklama dalgası...

Yukarıda sıralananlar aslında -15 Temmuz sonrası artan devletin önceleri paralel yapı/devlet dediği, sonrasında ise FETÖ olarak kodladığı Gülen cemaati ile ilişkilendirdiği paranoyak bulgulardan birkaçı. Bu paranoyanın kökenini, biri eski olmak üzere iki iktidar odağı arasındaki kavga başlangıcına tarihlemek de mümkün. Devletin şu andaki iktidar alanlarını domine eden AKP cenahı, bu paranoyayı canlı tutarak kendisini azade kılmak istediği her musibetten eski ortağını sorumlu tutma yoluna gitti. Bu "musibetler" arasında, Gezi Parkı'nda direnişçilerin çadırlarının yakılmasından Manisa'da zehirlenen askerlere; Kayseri'de köpeklerin katledilmesinden İstanbul Pendik'te bir minibüste şort giydiği için bir kadına saldıran erkeğe varana dek, geniş bir skalanın yer aldığı görüldü. Sonuçları ve verdiği görüntü açısından toplum zehinde olumsuz algıya neden oluşturabilecek tüm bu ve buna benzer olayların sorumlusu olarak aynı adres gösterildi devlet tarafından: "FETÖ"

Toplumun "buluttan nem kapan" bir paranoyayla, yaratılan bu korku öznesiyle (cemaat) sindirilmesini amaçlayan devlet, OHAL'le oluşturulan uygun iklimin psikolojik boyutunu böyle oluşturmak istedi. Bu politikada belirli bir "başarı" sağlandığında da söz edilebilir. Evlilik teklifini kabul etmeyen kadını "FETÖ'cü" olarak ihbar etmek, aynı üniversitedeki arkadaşlarını akademik başarıları nedeniyle ihbar ederek onların yerine yerleşmek gibi örnekler, yaratılan bu korku sendromunun psikiyatri alanında incelenmesini gerektirir. Diğer taraftan ise, bu suçlamalarla karşılaşmaktan korkanların ciddi paralar ödeyerek Avrupa veya ABD'ye yerleştiği ya da evinin yakınında alışveriş yaptığı esnafın, marketin, tedavi olduğu hastanenin "malum bağlantıları" nedeniyle ev hatta şehir değiştirmek gibi örnekler karşısında, psikologlar tarafından literatüre "FETÖ Sendromu" şeklinde bir kavram sokuldu.

Devletin, öteden beri toplumdaki kaygıları yöneterek benzer korku odakları yarattığı, apaçık ortada olan bir gerçek. Bu yanı sıra bir tehdit ve şantaj öznesi olan devlet, bu ve buna benzer odakları tarih boyunca kullandı. Bugün "FETÖ" olarak kullanımda olan bu özne, daha birkaç yıl öncesine kadar, devletin o dönemdeki ittifak ve düşman denklemleri çerçevesinde, şimdilerde kimsenin anımsamadığı ETÖ (Ergenekon Terör Örgütü) ya da 1990'ların "derin devleti" idi. Ya da biraz daha eskiye gidildiğinde, toplumun, 12 Eylül darbesine karşı koyması halinde, terörizmle tehdit edildiğini biliyoruz.

Devletin aşıladığı korku ya da alıştırılmaya çalıştığı paranoyak haller, aslında tüm topluma uyguladığı baskı, sömürü ve adaletsizliklerin kabullenilmesi, sorgulanmaması ve görünmez kılınması içindir. Fakat bu korku ve paranoid durumların toplumun tamamına uygulanmak istenen birer duygu durumu (psikolojik vakalar) olması sebebiyle, her daim sürdürülemediği açıktır. Sürdürülemeyen durumlarda da ucu kendine dokunacak, ters tepecek toplumsal davranışlar gerçekleşecektir.

Merkez Sağda Yeni Bir Parti

İyi Parti

İlyas Seyrek

ilyas@meydangazetesi.org

"İyi"sini göremediğimiz sistem içi (iktidarlı siyaset ve kapitalizmle derdi olmayan) partilere bir yenisi daha eklendi. Meral Akşener'in yeni partisinin ismi İYİ Parti olarak açıklandı. Partinin ismi tartışma yarattı, açılımının olup olmadığı çokça tartışıldı. Peki parti ismi, söylemleri ve geleneği ne anlattı, bize hangi mesajı verdi?

MHP'nin AKP ile kurduğu ittifak sonrasında MHP'den dışlananlar Devlet Bahçeli'yi al aşağı edemeyince yeni bir hareket kurma girişiminde bulundu. Bu yeni hareketin kadrolarının (Meral Akşener, Koray Aydın, Ümit Özdağ) partinin MHP çizgisinden farklı olacağını ve sadece milliyetçi kesime hitap etmeyeceğini duyurması, aslında AKP'nin merkez parti siyasetinden milliyetçi-muhafazakar parti siyasetine daha çok yönünü çevirdiği bir dönemde gerçekleşti. Yeni partinin lider kadrosu, partinin merkez siyasetteki boşluğu dolduracağını iddia etti. Meral Akşener ve çevresinin yeni hareketin "milliyetçi hareket"ten farklı bir siyaset izleyeceğini iddia etmesi, AKP'nin kuruluş aşamasında "milli görüş" gömleğini çıkardığını ilan edişini hatırlattı. O dönem sağ siyaset izleyen Milli Görüş'ün ardılı olmak yerine AKP, farklı olduğunu iddia edebilmek ve geniş kesimlere ulaşabilmek (yani iktidar olabilmek) için merkez parti olacağını duyurmuş, politikalarını ve söylemlerini buna göre geliştirmişti. İYİ Parti de şimdi merkezdeki boşluğu doldurmayı ve iktidarı istiyor.

Parti kadrosunun söylemleri kadar partinin ismi de merkez olma iddiasının bir göstergesi. Herhangi bir siyasi, ideolojik söylem, vaat ya da değer belirtmeyen parti ismi, merkez partilerin de bir özelliği olma konumunda. Dönemin merkez parti adayı AKP de adalet ve kalkınma gibi siyasi değer ve kavramları içeren bir isme sahip olsa da "AK Parti" kısaltmasını kullanmıştı. İYİ Parti de ismiyle herhangi bir ideolojik/siyasi kavramı değil de toplumdaki her kesime hitap eden "AK" Parti ve "HAS" Parti gibi "olumluluk" içeren bir isimle siyasetteki yerini almış oldu.

İYİ Parti'nin kuruluş kadrosunda MHP'den istifa eden ve yoğun olarak sağ siyasetten isimlerin var olması aslında partinin sağ siyasetle kurduğu bağlantıyı gösteriyor. İYİ Parti'nin merkez siyaset olduğu iddiası da sağ siyasetten gelen isimlerin söylemlerindeki/eylemlerindeki değişikliklerle anlaşılacak.

İYİ Parti'nin merkez olma iddiasının altındaki neden için hiç kuşkusuz belirlenmiş bir ideolojik hatla yalnızca nicelik olarak dar kesimlere hitap etmek istemeyip daha güçlü bir parti olma isteğini öne sürmek mümkün. Fakat, merkez olmak ve böylece niceliksel olarak güçlü bir parti olmak için herkesten oy almak nedir? Hangi partilerden hangi profillerden oy alabilir?

İYİ Parti için AKP, CHP ve MHP'den oy alma potansiyeline sahip bir parti de diyebiliriz. İYİ Parti, AKP'nin milliyetçi-muhafazakar söylemlerini arttırmasıyla birlikte merkez siyasi söylem arayışında olanları ve kimi liberalleri AKP'den kendi saflarına çekebileceği gibi; MHP içerisinden AKP ile anlaşmaya karşı olanlara, CHP içerisinden de milliyetçi ve muhafazakar tavrı daha net olanlara hitap edebilir.

Peki, partinin somuttaki amacı nedir?

Bu sorunun cevabı da aslında Meral Akşener tarafından verildi. Kuruluş toplantısındaki "Başbakan Meral" sloganlarına "başbakan değil, cumhurbaşkanı", "benim cumhurbaşkanı olmamı istiyorlar" diyerek araya girmesi partinin ve kendisinin hedefini gözler önüne serdi. Bir ideolojik temele oturmayan, genel geçer hukuk, yenilik, adalet gibi değerlere atıf yaparak herkese hitap etme amacındaki partinin mecliste ne kadar milletvekiliyle temsil edileceğinden çok odaklanacağı şey, Meral Akşener üzerinden cumhurbaşkanlığı olacak. Şimdi İYİ Parti, (parlamentar sistemi tekrar geri getireceği vaadinde de bulunarak) cumhurbaşkanlığı seçimlerine az bir süre kalmışken merkez siyaset ve söylemlerle bir adayın propagandasını yapacak.



Kremlinoloji Değiş

Her akşam televizyonlarda 4-5 saat süren tartışma programları, tartışma programlarında çoğunlukta AKP cenahının kaleşörleri ve laf cambazları, azınlıkta AKP karşıtları... Her tartışmada iktidarın en sığ söylemlerinin bile farklı alt okumaları, satır aralarının farklı yorumları...

Her sabah gazetelerde cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar ve vekillerin açıklamalarını, -göz kırışları dahil- hareketlerini yorumlayan manşetler, bol komplo teorili köşe yazıları...

Herkes olmuş Kremlinolog!

Kremlinoloji Nedir?

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından önce Soğuk Savaş günlerinde, Batılı gözlemcilerin o topraklardaki politik gelişmeleri tahmin edebilmek için kullandıkları özel bir teknik, bir tahlil yöntemi vardı. Kremlin, o zaman Sovyet -şimdi Rus devlet insanlarının makamı olan- Moskova'nın merkezindeki saray ve "külliye"; daha da öncesine bakarsak Çar'ın sarayıydı.

SSCB'nin kapalı bir toplum yapısı vardı. Kremlin'de ne olup bittiğini, nasıl kararlar alındığını değil Batılı iktidarlar, hiç kimse bilemezdi. Basın da Komünist Parti kontrolündeydi; sürekli, sansürlü ve sağlıklı bir haber akışı elbette yoktu. Bu sebeple Batılı politikacı, medya ve istihbarat mensuplarının ülke ve partideki gelişmeleri analiz

etmek için keşfettikleri ve kullandıkları bir tekniki Kremlinoloji.

Bildiğimiz üzere Çarlık Rusyası, SSCB, hatta bugünkü Rusya da dahil o topraklarda devletin açık mesajlar yerine gizli mesajlar vermek gibi bir geleneği vardı. Kremlin'den yapılan bir açıklamanın ya da parti gazetesi Pravda'da yer alan bir makalenin satır araları, Kremlin'in duvarında asılı olan bir portrenin bir haber fotoğrafı çekilirken kaldırılmış olması, sarayda başkan açıklama yaparken kürsüdeki nesnelerin duruş şekli ve açısı, başka bir devletin temsilcisiyle yapılan görüşmenin fotoğrafında nereye baktığı, gerçekleştirilen anma etkinlikleri ya da askeri törenlerde protokol sıralamasında yapılan ufak bir değişiklik, protokol içinde bir yan bakış, kaş çatış gibi sembollerin siyasetteki karşılığı aranır-
dı.

Batılılar, karşı siyaset geliştirebilmek için, kapalı bir kutu olan Kremlin'i anlamaya çalışıyordu. Yukarıda bahsettiğimiz semboller de, SSCB'nin bir konuda ne yapacağı ya da yapmayacağına dair işaretler olarak da algılanır ve yorumlanırdı. Örneğin bir siyasetçinin geçen yılki törene kıyasla bu yıl protokolde daha önde yer bulması, parti içinde yıldızının parladığını gösterirdi. Komünist Parti sekreteri kişinin tören boyunca ayakta durması, kötü denilen sağlık durumunun iyi olduğunu kanıtlama çabasıydı.

Özellikle ABD'de ciddi bir aka-



il "Beştepeoloji"!

Mercan Doğan

mercand@meydangazetesi.org

demik alan olarak ortaya çıkan Kremlinoloji, Kremlin'in dışarı yansıyabilen yüzünü analiz etmek için Zbigniew Brzezinski'den (1977-1981 yılları arasında ABD Başkanı Jimmy Carter'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı olan ünlü stratejist ve kremlinolog) Condoleezza Rice'a (Sovyetler Birliği'nin son zamanlarında, 1989'da Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Sovyet ve Doğu Avrupa İlişkileri Direktörü olmasından 2005-2009 arasında ABD Dışişleri Bakanı olmasına kadar farklı pozisyonlarda yer almış siyaset bilimci ve Kremlinoloji uzmanıydı.) kadar, nesiller boyu uzman yetiştirmişti.

Siyaset Bilimcilere, Yorumculara Yeni Bir Teknik Öneriyoruz: Beştepeoloji

Kremlinoloji, kapalı toplumlari anlamak için bugün hala kullanılan bir teknik. Ancak yaşadığımız coğrafyadaki politik iktidarın davranışlarını yorumlamak için bu tekniği kullanmaya çalışarak hiçbir sonuca varılamıyor. Çünkü buradaki devletin tarzı, gizli mesajlar vermekten ziyade, açık mesajlarla meydan okumak. Kapalı bir toplumdan da pek bahsedemeyiz. Dolayısıyla Kremlinoloji ile Beştepe'yi anlamaya çalışan ana akım medyanın 5 saate varan tartışma programları, aşırı yorum ve niyet okumalarla vakit öldürüyor.

Onlara farklı bir teknik öneriyoruz: Beştepeoloji!

Her gün yapılan açıklama bom-

bardımanlarını, bir gün düşman ilan edilen devletle ikinci gün kurulan ittifakları, dış politikadaki tutarsızlık kadar iç politikada da birbirini tutmayan söylemleri, konudan konuya jet hızıyla atlayan gündemleri takip edebilmek için ihtiyaç duyulan teknik Kremlinoloji değil, Beştepeoloji'dir.

Güncel olaylardan vereceğimiz örneklerle açıklayacak olursak; TEOG'un kaldırılacağını, devlet yetkililerinin masasına ters çevrilmiş TEOG kitapçığıyla yaptığı basın açıklamasından değil, TEOG'u kaldıracaklarına dair beyanlarından anlıyoruz. Bu meseledeki yoğun haber akışını, 15 senede 5 kez değişen eğitim sistemini takip edebilmek için Beştepeoloji uzmanlarına ihtiyacımız olduğu ortada.

Belediye başkanlarının istifaları ve metal yorgunluğu açıklamalarının da pek alt okumaya ihtiyacı yoktu. Parti içinde ya da toplumda herhangi bir çekincesi olmayan Erdoğan, olup bitecekleri paldır küldür açıklamıştı. Haber yorumcuları ve yazarlarsa Kremlinolog edasıyla Erdoğan başta olmak üzere devlet erkanının siğ açıklamalarının altında derin anlamlar aramayı sürdürüyor. Kremlinoloji için derin anlamlar yüklü açıklamalar, davranışlar, semboller gerekir. Erdoğan ve devlet erkanının açıklamalarınınsa derinlikten oldukça yoksun olduğunu biliyor, her gün yeniden görüyoruz. Bu koşullarda, onları anlamak için kullanılacak teknik, olsa olsa Beştepeoloji'dir.

İrade-i Külliye İrade-i Milliye'ye Karşı

Emrah Tekin

emrahtekin@meydangazetesi.org

"...Bu yıl sonuna kadar teşkilatlarımızı yeniden gözden geçireceğiz. Çünkü ortada bir metal yorgunluğu var. Bunu aşmamız lazım...."

İktidarda 15. yılını dolduran AKP'nin, bugünlerde yaşadığı iç krizin işaret fişeği, Erdoğan'a ait bu sözlerdi. 16 Nisan Referandumu öncesi "evet" oyu verilmesi yönünde yapılan "Türkiye'yi şaha kaldıracacağız" propagandasıyla tezat oluşturarak, metal yorgunluğu var ifadesiyle "arıza veren" iktidar partisi şu günlerde belediye başkanlarının istifası görünümündeki görevden almalarla gündemde.

Son olarak istifası beklenen belediye başkanlarının AKP'ye yattığı "sancı" sırasına göre İstanbul, Düzcce, Niğde, Bursa, Ankara ve Balıkesir'de bu süreçler gerçekleşti. Geçtiğimiz günlerde Balıkesir Belediye Başkanı Ahmet Edip Uğur'un "Bir irade-i külliye var kainatta her şeyi kontrol altında tutan, en son o ne derse o olur" şeklindeki kinayeli sözleri, muhafazakar bir parti olarak AKP'de "kainatta her şeyi kontrol altında tutmaya muktedir" olan iradenin yeni adresini Külliye (Erdoğan) olarak işaret ettiği ve bu durumu eleştirdiği şeklinde yorumlandı.

Parti içinde sonsuz biat etmiş görünen herkesi, hatta partinin kendisini bile -Erdoğan'ın şahsında gelişmiş olan- bu kişiselleşmiş iktidarın bekası için hedef alabilme ihtimali, hiç kimsenin bu iktidar mekanizması karşısında "güvende" olmadığını göstergesi.

Melih Gökçek, istifa edeceği söylentileri gündeme geldiği dönemde Erdoğan hakkında "ümmetin lideri" ibareli sözlerine rağmen; siyasi geçmişinde AKP'ye katılmada gösterdiği tereddütü, Ankara'da 23 yıldır kurduğu "dükalık"ı ve Erdoğan iktidarına tehditler yaratabileceği göz önüne alındığında gidişini engelleyemedi. Benzer şekilde, AKP içinde "Kadir Abi" şeklindeki "özgöl ağırlığı", hatta Gökçek'in tersine, hırçın olmayan mizacı nedeniyle "Reis'e" bayrak açma potansiyeli taşımamasına karşın Kadir Topbaş da aynı kaderi paylaştı. Bu iki büyük şehrin belediyesinin -AKP'nin hizmet kriterlerine göre- başarılı başkanlarının görevden el çektilmesindeki amaçlardan birinin, giderek kutsiyet atfedilen bu kişiselleşmiş iktidarı, çevresinde ona antipati oluşturabilecek figürlerden uzak tutmak olduğu söylenebilir. Melih Gökçek'in çoğu zaman AKP içinde bile tepki toplayan açıklamaları ve icraatları ve Kadir Topbaş'ın damadının Gülen Cemaati ile ifşa olan ilişkileri ve tutukluluğu gibi kötü görüntüler oluşturuyordu. Aynı zamanda 2019'daki seçimler de düşünülürse, gerçekleşen istifalar bu "anıtsal kutsiyetin" (yani Erdoğan'ın) etrafında yapılması zorunlu otları ayıklama işlemiydi, "peyzaj düzenlemeleri"di." Bu istifalarda elbette 16 Nisan'da bu kentlerde "hayır" oylarının önde çıkması ise bir başka etken.

Bugün gelinen noktada Erdoğan'ın yaptığı tüm bu hamleler aslında onun ve AKP'nin demokrasi anlayışını somutlaştırdığı, "milli irade" şeklinde slogan haline getirdiği seçim sandığını ve "seçilmişleri" anlamsızlaştırıyor. Özellikle geçmişte muhalefetin her sokağa çıktığı dönemde "milli iradeyi" (yani İrade-i Milliye'yi), sandığı işaret eden bu anlayışın şimdilerde siyaseten kendisini boşa düşüren bu hamleleri karşısında toplumsal muhalefetin nasıl bir söylem ve refleks geliştireceği merak konusu. Seçimle gelenin seçimle değil "İrade-i Külliye (Külliye'deki başkanın, Erdoğan'ın iradesi) ile gideceği anlayışına karşı, "İrade-i Milliye"yi savunan (yani önlerine konan her seçim sandığını umut olarak gören) toplumsal kesimin tepkisi, iktidarın "biyolojik ritmini" ve akıbetini belirleyecektir.

İdlib Devletlerin Koridor Stratejilerinde Neyi Değiştirecek?



Halil Çelik

halil@meydangazetesi.org

İdlib Savaşın Son Sahnesi mi?

Suriye Savaşı'nda yedinci yılın içerisindeyiz. Rakka'nın IŞİD'den temizlenmesinin ardından savaşın biteceğine dair yorumlar yapılmaya başlandı. Ancak IŞİD ve benzeri cihatçı çetelerin kontrolünde bulunan bölgeler varlığını sürdürüyor. İdlib bu bölgelerin en önemlileri arasında. Rejim'in Deyr-ez Zor operasyonunun ardından buraya yöneleceği düşünüldükten sonra tartışmalar yaratsa da TC, 7-8 Ekim'de İdlib'e asker konuşlandırmak üzere ilk keşif gücünü gönderdi. İdlib'te ise kontrolü elinde bulunduran HTŞ (Heyet Tahrir -eş Şam) gerilla savaşına hazırlanıyor. Artık Suriye Savaşı'nın son sahnelerinin yaşandığı herkes tarafından kabul görülürken Astana görüşmelerinde İdlib'in "gerilimi azaltma bölgesi" adı verilen çatışmasızlık bölgesi olması kısa erimde bir İdlib savaşının olmayacağını gösteriyor. Öte yandan İdlib üzerinden kurulan dengelere bakılacak olursa da bu çatışmasızlığın uzun erimde kaçınılmaz bir savaşı önleyebileceği söylenemez.

Cihatçıların Son Kalesi

4-6 Haziran 2011'de İdlib'e bağlı Cisir-el Şuğur'da cihatçılar bir karakolu kuşatarak 123 polisi öldürmüştü; uzuvlarını kestikleri cesetleri Asi Nehri'ne atmıştı. Bunu 9 Mayıs 1980'de Rejim'in Müslüman Kardeşler'in başlattığı bir isyanı bastırmak için yaptığı Cisir el Şuğur Katliamı'nın intikamı olarak yapmışlardı. Bundan sonra neredeyse hiç durulmayan İdlib, Mart 2015'te Rakka'nın ardından Suriye ordusunun kontrolünden çıkan ikinci şehir olmuştu. ÖSO, çok sayıda cihatçı-selefi çete ve Nusra Cephesi'nin (El Kaide) oluşturduğu Fetih Ordusu İdlib'i almış ve savaşın cephanesi, insan kaynağı ve lojistik desteğini sağladığı önemli bir güzergaha dönüş-

türmüştü. Bugün, Fırat Kalkanı'na ve Astana Görüşmelerine katılmayı reddeden grupların Nusra Cephesi ile beraber oluşturduğu HTŞ ile TC-Katar destekli Ahrar-uş Şam'ın kontrolünde bir yere dönüşmüş durumda. HTŞ ile Ahrar geçtiğimiz Temmuz ayında şiddetli çatışmalar yaşasa da şehrin kontrolü noktasında belli anlaşmalar yaptılar. Bu çatışmalar sonunda, şehrin genel olarak kontrolünün HTŞ'de olduğunu söylemek yanlış olmaz. Rakka'nın ardından cihatçıların işgal ettiği ikinci şehir olan İdlib bugün neredeyse son kale haline gelmiş durumda.

TC İdlib'e Nasıl Girdi Ne İstiyor?

İdlib'in çatışmasızlık bölgesi ilan edilmesinin ardından TC'nin ilk keşif gücü hakkında Tayyip Erdoğan yaptığı açıklama ile operasyonun hatlarını belirginleştirdi. Erdoğan, İdlib'in ilk aşamada TSK'nın değil Fırat Kalkanı Harekatı'na katılan örgütlerin yürüttüğü bir operasyon olduğunu belirtti. Feylak eş Şam ile CIA'in eğitimci donat ile beslediği ve TOW füzesi verdiği Nureddin Zengi Tugayı'ndan ibaret olan bu örgütlerin şehre girmesi HTŞ kanadından gerilim yarattı. HTŞ basın sözcülüğü yapan Muhammed Nazzal 13 Ekim'deki Telegram açıklamasında TC'nin İdlib'deki askeri varlığıyla bütün şehre yayılmasını "devrimin sonu" olarak gördüğünü belirtiyor. Açıklamada ayrıca TC'nin Astana kararlarını uygulamak için gelmesinin göstermelik olduğunu, HTŞ'nin TSK güçlerini istediği zaman çıkaracağı şartı ile girdiklerini söylüyor. Astana Görüşmeleri'nin garantörü bahanesine dayanan TC'nin İdlib'teki asıl amacının Efrin olduğuna da yer veren Nazzal, Efrin'deki "ateist gruplara" karşı üç yerde mevzi oluşturmak için TC'nin izin istediğini kendilerinin de bu izni verdiklerini söyledi. Böylece TC'nin cihatçı çeteler ile ne düzeyde ilişki kurduğu bir kez daha gün yüzüne çıkmış olurken Efrin'e saldırı planladığı da bir öngörü olmaktan çıktı. Suriye Savaşı'nda tüm siyasi strate-

jilerini Kürt halkının örgütlülüğünün karşısına koyan TC, Efrin'in karşısına da aynı stratejilerin bir gereği olarak çıkıyor. Bunu Tayyip Erdoğan'ın "Suriye sınırlarımız boyunca bir terör koridoru oluşturulmasına da asla izin vermeyeceğiz. İdlib operasyonunun ardından bu konuda yeni inisiyatifler alma imkânı da elde edeceğiz" açıklamasında da görebiliyoruz. Tayyip Erdoğan'ın tekrar gündeme getirdiği koridor, savaşın başından beri bir tartışma konusu. Çünkü koridorlar her ne kadar etnisite veya mezhep isimleri ile lanse edilse de enerji ile olan bağları çok belirgin bir yerde duruyor.

Savaşın Enerji Koridorlarında Neler Oluyor?

Suriye Savaşı'nın ekonomik boyutu 2009 yılında Katar'ın Şam yönetimine yaptığı bir teklife kadar uzanıyor. Katar, İran'a ait Güney Pars bölgesine komşu olan kendi Kuzey Kubbesi Bölgesi'nden başlayan bir doğal gaz boru hattı inşa etmeyi planlayarak bu hat ile Suudi Arabistan, Ürdün, Suriye ve Türkiye'ye kadar uzanarak AB'ye ulaşmayı hedefliyordu. Ancak Esad yönetimi rakip proje olan İran, Irak ve Suriye'den geçecek olan İslami Boru Hattı tasarisini onayladı. Anlaşma resmi olarak savaşın başladığı yıl olan 2011'de imzalandı. Enerji merkezli, devletler arası ekonomik müzakere süreci, bölgeden ve bölge dışından çok sayıda aktörün dahil olduğu bir savaşa evrildi. Bölgeye gözünü dikmiş ve hali hazırda pazar için kaynak olarak kullananlar ile bölgeyi bir pazara dönüştürmek isteyenler de çıkarları gereği, bu savaşa dahil olmakta sakinca görmedi.

Bir ekonomik incelemeden ziyade Suriye Savaşı'nın enerji koridorlarına dönecek olursak karşımıza dört ana hat çıkıyor. Bunlardan ilki şu sıra aktörlerinin değişmeye başladığı Kerkük-Yumurtalık Koridoru. Bu hat halihazırda işleyen bir koridor. Daha önce Kürt-Türk koridoru de-

nen bu hat, Kerkük'ün Haşd-el Şaabi tarafından işgal edilmesiyle beraber Haşd-el Şaabi ve Şii Irak-TC koridoru haline geldi. Bu hatta, halen Güney Kürdistan petrolü taşınıyor. Güney Kürdistan'da 45 milyar varil petrol ve 200 milyar metreküp doğal gaz rezervinin olduğu belirtiliyor. Kürdistan Bölgesel Yönetimi geçtiğimiz yıl 2 milyar varil petrol üretmeyi hedeflediğini açıklamıştı. Küresel pazarlardaki karşılığı 75 milyar dolar anlamına gelen bu üretim için halihazırda Kerkük-Yumurtalık boru hattı elbette yetmiyor. Bunun alternatifi olarak Kerkük'ten çıkıp Rojava üzerinden Ceyhan'a ulaştırılacak ikinci bir hat gerekiyordu. Tayyip Erdoğan'ın dilinden düşürmediği Kürt Koridoru bu hattın önemli bir parçası olarak ikinci ana koridor olarak karşımıza çıkıyor. Bu koridor Güney Kürdistan petrolünün Rojava'dan Ceyhan'a, oradan Akdeniz'e taşınmasını sağlayabilme önemi taşıyor. Öte yandan daha önce Kerkük'ten Lübnan Trabluşşam şehrine uzanan boru hattı, enerji havzalarını İran'ın devreye girmesiyle Lübnan'ın etkili siyasi aktörü Hizbullah üzerinden Akdeniz'e taşıyacağı Şii Hilali ise, bölgenin ve Suriye Savaşı'nın üçüncü koridoru durumunda. Bu iki koridor Suriye Savaşı ile beraber Irak denklemlerinden de etkileniyor. Diğer koridor ise Körfez ülkelerinin Katar'a cephe almasından tutulmuş da İsrail'in cihatçı çeteler ile ilişkisini belirleyecek etkide olan TAP (Trans Arabian Pipeline) denilen Sünni Haifa hattıdır.

Bu boru hatları ve koridorların Suriye Savaşı'nın ekonomik nedenelliklerinin incelemesinde önemli bir yeri var. TC'nin Kürt düşmanlığının da ekonomik arka planı da yine bu koridorların küresel pazarlardaki payında gizli. Suriye Savaşı yorumlanırken salt siyasi analizlerin yanında, savaşın nedenleri olarak bu siyasi sebeplerle iç içe geçmiş ekonomik sebepleri de Deyr -ez Zor'dan Rakka'ya oradan İdlib'e uzanan bu koridorların karanlığında görmekte fayda var.

Stratejik Dostluğa Vize Yok!



Fuat Çakır

fuat@meydangazetesi.org

ABD ve TC, Truman Doktri'nin uygulamalarından -ABD'nin bölgesel devletleri kendi ekonomik ve siyasi boyunduruğu altına alma politikalarından biri olan- Marshall yardımları ile ilişkilerini her anlamda geliştirmeye başlamış iki "dost" ve "müttefik" devlet.

1948 yılında para yardımıyla başlayan bu yakın ilişki sayısız ekonomik ve siyasi anlaşma, TC'nin Kore'deki savaşa asker göndermesi ve karşılığında NATO'ya katılması, kendi topraklarını ABD'ye üs olarak kullanma açması gibi bir sürü "olumlu" (iki devletin güncel çıkarları açısından olumlu olsa da bölge halkları açısından sömürü, zulüm, katliam anlamına gelen) gelişmeyi yaşadı.

Geçmişte TC-ABD Krizleri

"Olumlu" ilişkilerin yanı sıra geçmişte ciddi krizler de yaşanan iki devlet son dönemde birbirlerinin vatandaşlarına yönelik vize işlemlerini askıya aldı. Tabi ki çıkarlar üzerinden kurulan bu ilişkinin "olumlu" olduğu kadar pek çok meselede krize, tehditkar söylemlere, yaptırımlara ve ambargoya varan gelişmeleri de içermesi çok doğal.

Geçmişte de ABD Başkanı Johnson, 1964'te dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye TC'nin Kıbrıs'a çıkarma yapma kararına karşı olduğunu belirten sert bir mektup göndermiş ve ilişkiler gerilmişti. Bu ilk gerilimden sonra 1974'te Türkiye'de afyon ekimi yasağının ABD'nin baskılarına rağmen kaldırılması ve ardından TC'nin Kıbrıs'ın kuzeyini işgal etmesi olaylarının üst üste gelmesiyle ABD, TC'ye ambargo uygulamıştı.

Irak'ın işgali dönemi de ikili ilişkilerin "olumsuz" seyir izlediği dönemlerden biridir. ABD'nin işgal sırasında TC topraklarını kullanmasına izin vermek için TBMM'ye sunulan 1 Mart Tezkeresi'nin reddedilmesi, ABD'nin Başur'da peşmergeleri desteklemesi gibi olayların yanı sıra Temmuz 2003'te "çuval olayı" olarak hafızalarda yer eden, ABD askerlerinin Irak'taki TC askerlerini tutuklayıp sorguya çekmeleri ve askerlerin başlarına çuval geçirmeleri olayı, ilişkileri oldukça germişti.

Bu Kriz Başka Kriz

Bu iki devlet şimdilerde ise geçmişteki krizlerin nedenleri, gelişmeleri ve sonuçlarından farklı olarak pratikte karşılıklı sert açıklamalar ve misillemelere neden olan başka bir krizin içinde. İşte bu kriz, görünürde TC için, ABD'nin YPG'ye silah yardımı yapması ve cemaatin kadro isimlerini teslim etmesi üzerinden geliyor.

TC'nin cemaatle ilişkisi olduğu iddiasıyla ABD'li misyoner rahip Andrew Brunson'u tutuklaması, "Al papazı, ver papazı" söylemiyle pazarlık konusu yapması ve Rusya ile S 400 füzelerini alma konusunda anlaşması ABD'nin gerilmesine neden olurken; Halkbank Genel Müdür Yardımcısı Hakan Atilla ve Rıza Sarraf'ın tutuklu yargılandığı, eski Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan ve eski Halkbank Genel Müdürü Süleyman Aslan'ın iddianameye sanık olarak eklendiği dava ise TC'nin pek dillendirmediği gerilim nedenlerinden.

Gerilimi ve krizi büyüten ve karşılıklı yaptırım uygulamaya iten gelişme ise ABD İstanbul Başkonsolosluğu'nda çalışan Mehmet Topuz'un cemaatle bağlantılı olduğu gerekçesiyle tutuklanması olmuştu. ABD'nin bu olaya karşı olarak TC pasaportlu kişilere vize başvurularını askıya almasının hemen ardından, TC'nin de ABD pasaportlu kişilerin vize başvurularını askıya alması resti iki devlet arasındaki en ciddi diplomatik yaptırımlar olarak ortaya çıktı. Her iki devletin karşılıklı bu misillemesi, birbirlerinin vatandaşlarını doğrudan ilgilendiren ve birbirlerinin topraklarına girmesini engelleyen bir yaptırım durumunda. Bu haliyle de diğer krizlerden bir başka konumda yer alıyor.

Kriz Bize Ne Gösteriyor?

Suriye Savaşı'nda ABD'nin YPG'ye olan tutumunun da etkili olduğu güvensizliğin son yaşananlarla somut krizlere dönüşme sürecinde diğer devletlerle kurulan ilişkileri de tartışmak gerekmektedir. Dikkat etmek gerekirse, TC, Almanya ve AB ile de gerilimlerin yaşandığı, İran ve Rusya ile yakın ilişkilerin kurulduğu bir dönemde ABD ile restleşiyor. Elbette bu kriz iki devlet arası ilişkileri bitirecek olmasa da daha önce karşılıklı olarak tercih edilmeyen yaptırımların uygulanıyor olması (güncel konular ve çıkarların da etkisiyle) her iki devlette de nevi şahsına münshır "başkan"ların yönetim tarzlarından kaynaklandığı gibi TC'nin (ekonomik çıkarlar için) Rusya'yla ve (ekonomik çıkar ve bölgede Kürt düşmanlığı üzerinden) İran'la daha yakın ilişkiler kurmaya başlamasının verdiği cesarettten yararlanıyor. Yani halihazırda kısa vadede AB'ye girişini gözden çıkarmış olan TC'nin ABD ile yaşadığı kriz; batıyla ilişkilerinde bir değişikliğe gidiyor olduğunu ve en azından (yeni dış politikalar ve özellikle kendi iç siyasetinde başkanlık sisteminin tam anlamıyla yerleşmesi gibi belirli politikaları gerçekleştirilebilmek amacıyla stratejik anlaşmaların ortamını oluşturmak için) kısa vadede yakın müttefiği olarak Rusya ve İran'ı görüyor olduğunu göstergesi.

Pamuk Eller Ya Da Sıkılı Yumruklar

İlyas Seyrek

ilyas@meydangazetesi.org

Kemal Sunal'ın Ortadirek Şaban filmindeki "Zama Zam, Zamlara Zam" sahnesini ve Şaban karakterinin o an yaşadığı sinir krizini hatırlarız. Dönemin zamlarıyla birlikte ezilenlerin yaşadığı ekonomik zorlukları ve bunun psikolojik yansımalarını aktarması açısından iyi bir örnekti bu sahne.

Günümüz Türkiye'sinde ise hali hazırda var olan yüksek vergilerin üzerine geçtiğimiz haftalarda iktidar orta vadeli programını açıklarken yeni vergi ve zam hedeflerini de ilan etti. Motorlu taşıtlar vergisi (MTV) yüzde 40 arttı, sarmalık tütünde kullanılan kâğıtlardaki vergi artışından şans oyunlarına kadar pek çok düzenlemeyi içeren "torba tasarısı" da Meclis'e sunuldu. Böylece ekonomik açıdan zaten belini doğrultamayan ezilenler yeni yüklerin altına girmeye zorlanıyor ve sinir krizleri yaşamamıza neden olacak yeni yeni sömürülerin ve zorlukların kapısı ardına kadar açılıyor.

Devlet açıkladığı bu yüksek vergi oranlarına karşı seçimlere yaklaşan bir dönemde halkın olası tepkisinin önüne geçmek istedi. Devletin olası tepkilere karşı savunması da sınır içi ve sınır dışında kalkıştığı savaşlara mali kaynak bulması üzerinden temellendirildi.

Devletin yaklaşık 2 buçuk senedir iç ve dış siyasetini önemli ölçüde belirleyen savaş/şiddet politikaları bu 2 buçuk sene boyunca çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine neden olduğu gibi halklar arasında düşmanlığı giderek arttırdı ve yaratılan güvenlik tedirginliği ile milliyetçilik körüklendi. 1 Kasım 2015 seçimlerinde artan ve 16 Nisan 2017 referandumunda ise çok da düşmediği ortaya çıkan oy oranlarıyla bu politikaların işe yaradığını düşünen iktidar; bu algıyı ve dolayısıyla savaşı devam ettirmek istedi. Ama iktidar savaş için gerekli ekonomik kaynağın faturasını -İŞİD'in petrol havzalarından çıkarılmasının ardından -İŞİD'le kurulan ekonomik ilişki tükenince- halka ödetmek istedi.

Ekonominin tek başına yüklenemeyeceği bu savaş harcamalarını vergilerle sağlamak isteyen devlet, bu vergilerle birlikte özellikle ezilenlerin yükünü daha da arttırmış oldu. Bir savaş ekonomisi yaratmaya çalışan iktidar bu savaşlarda ezilenleri katlettiği yetmezmiş gibi ekmeğine de göz koyuyor.

Vergilerle toplanacak paranın harcanacağı yer açıklanırken de ekonominin yaşadığı olumsuzluklar ya da ekonominin hassas bir çizgide oluşu değil de "tuttu" diye düşünülen milliyetçi savaş politikaları ile uyumlu ve özellikle bu politikaları destekleyen kesimin tepkisinin önünü kesen bir sebep ortaya konmaya çalışılıyor: "savunma harcamaları". Yani, aman güvenliğimize zeval gelmesin algısını üretmek üzerinden siyasi ve ekonomik sıkışmışlık perdelenmek isteniyor.

Devletin suni gündemlerle ya da milliyetçi-muhafazakar söylemleriyle gizlemeye çalıştığı; ekmeğimizi, özgürlüğümüzü ve yaşamımızı çalan bu politikaların sürekli devam edeceğini düşünemeyiz. Bu politikaların artışı ya da sonuçlarının ezilenlerin yaşamında daha gözle görünür bir şekilde ortaya çıkışı, aslında devletin yeni vergilerle kurguladığı "savaşa giriyoruz, haydi pamuk eller cebe" söyleminin sıkılı yumruklarımızla karşılık bulmasına neden olacaktır.



Ne Katalonya İspanya

Hüseyin Civan

hcivan@meydangazetesi.org

Geçtiğimiz bir buçuk aylık süre içerisinde, biri İberya'da diğeri Mezopotamya'da olmak üzere iki önemli referandum gerçekleşti. Aslında bu süre içerisinde Lombardiya ve Veneto'da da referandumlar yapıldı. Ancak Başur Kürdistan ve Katalonya referandumları, öncesi ve sonrasında yaşananlar açısından, diğer referandumları sadece haber düzeyinde bıraktı.

Bu iki referandumla beraber dünyaya siyasetinde konuşulmaya başlananlar, tüm dünya siyasetine ilişkin yeni tahlilleri beraberinde getirdi. Başur Kürdistan Referandumu Ortadoğu siyasetindeki güç dengelerini değiştirirken; Katalonya Referandumu, zaten çatırdamakta olan Avrupa Birliği projesinin geleceğini sorgulamaya başladı.

Uluslararası siyasetin "görünenler dışında başka bir şey yok" illüzyonu; bizi referandum meselelerini değerlendirirken yaşananların arka planından uzak tutmayı başardı. Bu illüzyonu kırmak, içerisinde bulunduğumuz siyasal gerçekliği anlamak adına çok önemli. Yoksa yaşanan olayları, Barzani-Abadi ve Puigdemont-Rajoy çekişmesine, yani siyasal iktidarlar dolayımına hapsetmiş oluruz.

Bu illüzyonu gidermek adına, ilk aşamada şu tespiti yapalım. Başur Kürdistan'da ve Katalonya'da yaşayan halklar, özgürlük şiarıyla sokaklara döküldü. İkinci olarak, halkların özgürlük isteği, bulunulan coğrafya-

daki siyasal sertlikle orantılı olarak bastırıldı. Bu iki tespiti yapmak, referandumların birbirinden farklılıklarının olmadığını iddia etmek ya da coğrafyaya özgün siyasal gerçeklikleri göz ardı etmek değildir. Keza bu farklılıkları ortaya koymak da benzer derecede önemlidir. Ancak "küresel" dünyada, benzer siyasal süreçlerin birbirleriyle etkileşiminin olmadığını iddia etmek doğru değildir. Bu güncel etkileşimi es geçmeden birbirinden bir hayli uzak bu coğrafyalardaki hareketliliği, sadece bir "dönem rüzgarı" gibi görmemek gerek. İki coğrafyada da patlak veren durum siyasal merkezleşmeye karşı gösterilen bir iradedir.

Kürdistan Referandumu'nda Ters Giden

Ağustos ayından Eylül ayının ortalarına kadarki süre içerisinde, İŞİD karşıtı koalisyonadaki en büyük ortaklardan ABD, referandumun ertelenmesi için Mesud Barzani'yle sık sık görüştü. Ancak İKBY Başkanı Barzani, referanduma kararlı bir tutumla girdi. Israrlı bir biçimde, Irak merkezi hükümetinin ortaklıktan yana olmadığını vurguladı. Ağustos'un sonunda Kerkük İl Meclisi'nin referanduma katılma kararıyla beraber, referandum için her şey hazırды.

Barzani'nin bu kadar hızlı hareket etmesinin hem kendi siyasal iktidarıyla (iki yıl önce dolan görev süresiyle ilgili meclisi kapatması ve referandum kararını bu süreçte alması) hem de Başur Kürdistan'ın özellikle

son on yıllık süre içerisinde kazandığı uluslararası alandaki meşruluğuyla doğrudan ilgisi vardı. İŞİD'e karşı savaş, yönetimin ve peşmergenin pozisyonunu olumlu anlamda değiştirmişti. Böyle bir pozisyondayken İran ve Türkiye gibi devletlerin doğrudan saldırıyı göze alamayacağını düşünmek mantıksız değildi. Daha da ötesi, bu iki devletle de İKBY'nin siyasal ve ticari ilişkileri önemli bir seviyeydi.

Eylül ayı başlangıcında bu iki devletin "dostça" vazgeçirme çağrıları, referandum yaklaştıkça sert uyarılara, sınırda merkezi hükümetle düzenlenen ortak tatbikatlara, meclislerden geçirilen sınır ötesi operasyon tezkerelerine, "bir gece ansızın gelebiliriz"i barındıran tehditkar söylemlere bıraktı yerini.

Irak hükümeti, önce referandumu yasadışı ilan etti, sonrasında Kerkük valisini görevden aldı. 25 Eylül'deki referanduma kadar Başbakan Haydar el Abadi "Askeri açıdan müdahale edeceğiz." diyerek, sınır kapılarını ve havalimanlarını merkezi hükümete teslim edilmesini farklı seferlerde yineledi. Tabi bütün bunlar olurken Haşdi Şabi Kerkük sınırına konuşuluyordu.

Referandum günü, BM Irak Temsilciliği'nin referandumda herhangi bir rol üstlenmeyeceğini açıklaması, Batılı müttefiklerin destek vermedeki kayıtsızlığının açık göstergesiydi. Bundan güç alan merkezi hükümet, 15 Ekim'de referandum

sonuçlarını tanımadığını Irak ordusu ve Haşdi Şabi güçlerinden oluşan koalisyonla Şengal, Kerkük ve Musul gibi toprakları ele geçirerek aleni bir şekilde göstermiş oldu. Her ne kadar, Barzani yönetimi Kerkük'e müdahaleyi savaş ilanı saysa da, birkaç yer dışında bölgeler direniş olmaksızın merkezi hükümetin eline geçti. Kerkük'ten Erbil ve Süleymaniye'ye 60 bine yakın insan göç etmek zorunda kaldı.

Başur Kürdistan'da yeni oluşan tablo, genel olarak bölgenin 1990'lara geri döndüğü yönünde. Bunda Irak ordusu ve Haşdi Şabi güçlerinin saldırılarına karşı, KYB ve KDP'nin birbirini suçlayan açıklamalarının payı var. Aynı değerlendirmelerde, Başur Kürdistan'ın Erbil merkezli KDP kontrolü ve Süleymaniye merkezli KYB kontrolü arasında bölündüğü de iddia ediliyor.

Katalonya Referandumu'nda Ters Giden

Başur Kürdistan'da yaşananlara benzer bir süreç, Katalonya'da da işledi. Referandum öncesi ve sonrasında karşılıklı restleşmelerle İspanya Başbakanı Mariano Rajoy ve Katalonya Başkanı Carles Puigdemont sürecin en ön plana çıkan isimleriydi.

Gerçekleşen referanduma yönelik İspanya hükümetinin saldırısı, Avrupa Demokrasisi'nin de sınırları olduğunu anlamak adına önemliydi. 92 oy merkezinin kapatıldığı polis



Ne de Kürdistan Irak

saldırısında, 337 kişi yaralandı. Ertesi günlerde özgürlük yanlılarının yürüyüşleri ve CNT, Solidaridad Obrera, CGT gibi anarşist sendikaların örgütledikleri genel grevlerle süreç devam etti.

Birlik yanlılarının protestolarından güç alan İspanya Başbakanı Rajoy bağımsızlığı engelleyeceklerini her fırsatta vurguladı. Bunu takiben referandum yasası geçersiz sayıldı. AB Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker, Katalonya meselesine ilişkin tarihi bir konuşma gerçekleştirerek, Avrupa sınırlarında benzer statüde bulunan halklara mesaj gönderdi. "Katalanların bağımsızlığına izin verilmesinin diğer halklara emsal olacağından endişe duyuyoruz. Olası bir Katalan bağımsızlığının Avrupa'daki diğer halkları da cesaretlendirebilme ihtimali endişe uyandırıcı." Durum bu kadar netti.

Uluslararası desteğin olmadığını anlayan Puigdemont, bir strateji olarak 10 Ekim'de açıklanacak "bağımsızlık" kararını askıya aldığını söyledi. Bunu İspanya ile bir diyalog sürecinin başlamasını istediği için yaptığını belirtti. Bu kararı takiben İspanya Hükümeti, Katalonya bölgesinin özerkliğini askıya aldı ve Katalan yönetiminin yetkilerinin hükümete devredileceğini açıkladı. Başbakan Rajoy, kriz dönemlerinde özerkliği askıya alan ve bölgeleri merkezi Madrid yönetimine bağlayan 155. Maddenin işletileceğini söyledi. Yani İspanya, Katalonya'da OHAL ilan etmiş oldu. Tüm bu yaşananlar,

Katalanlar için tanıdıktı. Franco rejimi uygulamalarının geri geldiğinin herkes farkındaydı.

27 Ekim'de, Katalonya bağımsızlığını ilan etti. Mecliste gerçekleştirilen gizli oylamayla Katalan Cumhuriyeti'nin kurulduğu bildirdi. İspanya Merkezi Hükümeti bunun üzerine, Katalonya hükümetini feshetti, özerkliğini askıya aldı. Başkan Puigdemont dahil olmak üzere 141 yöneticiyi görevinden aldı. Katalonya ekonomisi, Ekonomi Bakanlığı'na bağlandı ve 21 Aralık'ta yerel seçimlerin yapılacağını duyurdu.

Avrupa Birliği arabuluculuk yapmayacağını ısrarla vurgularken, Katalonya'nın bağımsızlık ilan ettiği gün, Kanada, ABD, Almanya, Fransa, İngiltere gibi devletler Katalonya'nın bağımsızlık ilanını tanımayacağını belirttiler. Tabi ki, AB Komisyonu Başkanı'yla benzer endişelere sahip oldukları için...

Öyleyse Referandum Neye Yarıyor?

Woodrow Wilson, 1918'de Orta Avrupa'nın siyasi yapısının olumlu yönde değişmesi için kullanışlı bir kavram olarak düşünür "kendi kaderini tayin" ilkesini. Ancak ilke, dünya üzerindeki devletlerin neredeyse hepsi heterojen bir yapıya sahip olduğu için uluslararası hukuk açısından bir sorun yaratmıştır. Birleşmiş Milletler, bu ilkeyi temel bir hak çerçevesinde kabul etse de bu hakkın kullanılmasını belirli şartlara bağla-

mıştır. Ayrılışacak merkezi siyasi iktidar ile mutabakat!

Başur Kürdistan ve Katalonya'da gerçekleşen referandumların hiçbir işe yaramayacağını belirten siyasi analizcilerin kendilerini dayandırdıkları yer tam burasıdır. Merkezi hükümetle anlaşma ve uluslararası destek olmadıkça bağımsızlık ilanı, referandumlardan evet çıksa bile, amacına ulaşamaz. Çünkü yok hükümdedir.

Öyleyse referandum neye yarıyor?

Merkezi siyasetin çarklarında bir işe yaramadığı kesin. Ancak ortadaki durum açık, iki coğrafyada da yaşayan halklar merkezi siyasi yapıya bağlı bir siyasal işleyişten olmadıklarına dair politik bir tavır gösterdiler. Bu tavırlar, bu coğrafyalarda yakın bir geleceğin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olacak.

UKKTH Değil Özyönetim

Avrupa Birliği'ne bağlı Özerklik Araştırmaları Komisyonu'nun 2009 yılında yayınladığı bir rapora göre, dünya üzerinde 60 bölgede özerk yapı var. Son yıllarda özellikle Ortadoğu coğrafyasında değişen haritaları da hesaba katarsak bu sayının çok daha fazla olduğunu söylemek mümkün.

Merkezileşmeye çalışan siyasal iktidarın kaçınılmaz bir çelişkisi bu durum. Dünya üzerinde, merke-

zi iktidarların homojenleştiremediği halklar olduğu sürece bu çelişki sürececek. Başur Kürdistan ve Katalonya'da olanları bir de bu bakış açısıyla okumaya çalışmak gerek. Merkezi iktidara ya da iktidarlara karşı halkların mücadelesi düzleminden... Merkezileşmeye çalışan iktidar yapılarına karşı hep mücadelenin coğrafyası olmuş bu iki coğrafya. O yüzden bir rastlantı değil bugün yaşananlar.

Etraflarındaki merkezi iktidarların, açık bir şekilde endişeli olduklarını beyan ettikleri şey, kendi merkezi yapılarına muhtaç kalınmadan yeni bir yaşamın kurulabileceği, doğrudan kendi gücünü tesis eden bir siyasal yapı. Merkezi idareye karşı kendi yaşamını ve yaşam alanını yeni baştan yaratabilme gücünün varlığı.

Halkların özgürlük mücadelelerinin, devletli çözümlere sığamayacağı en son iki örneği Başur Kürdistan ve Katalonya deneyimleridir. "Kendi kaderini tayin hakkı" bir devlet yalanıdır. Devletin merkezi kurumlarıyla ilişkisini tamamen kesmemiş bir yerel yönetim organizasyonuna, devletli uluslararası siyasi yapı izin vermemektedir, veremez. Devletçi sisteme eklemleme potansiyeline karşı özyönetimler, devlet dışı toplumsal bir örgütlenmenin mümkün olabileceğini gösterir. Başur Kürdistan ve Katalonya halklarının iradelerini meşrulaştıracak yegane yöntem budur. Aynı 1936'da Katalonya'da olduğu gibi, aynı 2012'de Rojava'da olduğu gibi...

Devletleri Saran Bölünme Telaşı

Emrah Tekin

emrahtekin@meydangazetesi.org



“

Galyalılar, Kimriler, Vaskonlar ve Ligürler olmak üzere dört farklı soyun yerleştiği Galya; kırktan fazla halk topluluğunun arasında bölünmek sureti ile komşusu Germania gibi bir konfederasyondur. Ona ilk anayasasını tabiat sağlamıştı, özgür halkların anayasası; birlik ise ona fetih ile beraber gelmişti ve sezarlarının eseri idi.

P.J.Proudhon, Federasyon İlkesi

Proudhon'un Federasyon İlkesi'nde geçen Galya, sınırları Fransa devletinin bugünkü sınırlarından daha büyük bir alanı nitelenmek için kullanılan bir isimdir. Kırktan fazla halk topluluğunu barındıran Galya, yerini tek uluslu Fransa'ya bırakmıştı. Son yıllarda artan küresel hegemonya mücadelesinin bir benzerinin yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşanmasıyla beraber Fransa benzeri ulus devletler ortaya çıkmıştı. Ulus devletlerle farklı coğrafyalarda yaşayan binlerce halk görünmez kılınmıştı.

Yakın süreçteki referandumlar, bu görünmezliğe devletlerin neden ihtiyacı olduğunu anlamak adına önemli bir yerde duruyor. Katalonya ve Başur Kürdistan'daki referandumlarda bağımsızlık, İtalya'nın iki bölgesinde de özerklik isteğiyle gerçekleştirilen referandumlar, şu anda dünyanın 80 bölgesinde yaşanmakta olan savaş ve çatışmaların iz düşümü niteliğinde. 21.yüzyılın "refah coğrafyası" olarak tahayyül edilen Avrupa'da da süren ekonomik krizler, söz konusu değişimlerin nedenleri arasında yer alıyor.

Şimdilerde, yaşanan bu değişimlere dair soruların başında, söz konusu hegemonya savaşının sonuçları olarak belirginleşen bağımsızlık ve benzeri taleplerin, geçen yüzyıldaki gibi mi sonuçlanacağı geliyor.

Küreselleşme ve Terörökrasi Dönemi

Küreselleşme süreciyle birlikte ulus devletlerin yapısında ve işleyişinde, önemli değişiklikler meydana gelmişti. Devletler arası etkileşim ve ilişkiler zamanla sivil topluma ve şirketler arası ilişkilere kaymıştı. Bu süreçte devletler yeniden inşa süreçleriyle, küresel şirketlerin müstakbel pazarlarına uygun olarak dizayn edilmeye çalışıldı.

Kırgızistan, Ukrayna ve Gürcistan'da 2000'lerin ilk on yılında yaşanan "renkli devrimler" bu "yeniden inşa" sürecinin deneyimlendiği örneklerdi. "Demokrasi, insan hakları" gibi kriterlerin temel alındığı bu süreç, daha sonrasında diktatini, Arap milliyetçiliğinin düşüşüne geçtiği Müslüman-Arap coğrafyasına çevirerek, bu ülkelerde var olan seküler-otoriter rejimleri, seçimle gelip seçimle gitmeye ikna olmuş, kapitalizmle barışık ılımlı muhafazakar devletlere dönüştürme hedefiyle "Arap Baharı'na" evrildi.

Ancak "beklenen bahar" bir türlü gelmezken, onun yerini Ortadoğu coğrafyasını 2010'ların başından beridir kasıp kavuran cihatçı terörizm aldı. 11 Eylül 2001 sonrası terörizme karşı başlatılan küresel savaşın sonuçlarından biri olan bu durum, bölgedeki sınırların değişimini tetikleyen dinamiklerden biri oldu. Terörökrasi sürecinde tüm bu yaşananlar, özellikle Suriye ve Irak'ta yaşanan savaşlara devletlerin 2013'ten itibaren daha direkt dahil olması ile Ortadoğu'da siyasal yapıyı değiştirdi. 20. yüzyılın başında belirlenen Irak, Suriye, Libya, Yemen sınırları 2001'den bu yana devam eden savaşlarla 15 farklı egemenlik alanına bölündü.

Birlik Olamayan Avrupa

Ortadoğu coğrafyasının sınırlarında, savaşlar nedeniyle yaşananlardan farklı olarak, ekonomik temelli ve bu savaşlarla dolaylı ilişki içindeki değişimlerin işaretleri Avrupa'da da görüldü. 2016'daki Brexit referandumuyla AB gibi ulus devletler üstü bir birlikten ayrılmaya "evet" diyen İngiltere'de yaşanan süreç, küreselleşme döneminin "parlayan yıldızı" AB'de yaşanan ilk büyük çatlak olarak değerlendirildi.

Brexit Referandumu ile AB'den ayrılma yönünde beliren eğilimde işsizlik, artan vergiler, savaşlar nedeniyle yaşanan göçmen akışı gibi ekonomik arka plana sahip nedenler bulunuyordu. Avrupa'da yaşanan ekonomik temelli ayrılık girişimlerine son olarak İtalya'da yaşanan özerklik referandumu eklendi. İtalya'nın ekonomik açıdan zengin bölgeleri, kuzeydeki Veneto ve Lombardiya'da gerçekleştirilen, ancak yasal bağlayıcılığı olmayan referandumlarda, Roma hükümetiyle vergilerin, iktisadi kaynakların yönetimi ve devri gibi ekonomik maddeler ön plana çıktı.

Küreselleşme, ulus devlet gibi kavramların tartışmaya açıldığı bir "geçiş dönemi"ni andıran bu süreçte, devletlerin bu kavramlarla kurduğu ilişki ve atfettiği anlamların da etkisiyle, farklı coğrafyalarda bağımsızlık ve özerklik talep eden hareketler meydana geldi.

İngiltere'nin yaşadığı Brexit süreci sonrası, İskoçya Bölgesel Hükümeti'nde bağımsızlık ruhu yeniden canlandı. 2014'teki referandumda İngiltere'den bağımsızlığa karşı oy kullanılmasına karşın, bölgesel hükümet 2018 sonbaharında bir kez

daha bağımsızlık referandumu için sandık kurmayı planlıyor.

İtalya'daki Veneto ve Lombardiya referandumlarına benzer şekilde, yine ekonomik ağırlıklı nedenlerle Belçika'nın Flaman bölgesinde bağımsızlık düşüncesi dillendiriliyor. Flamanların ayrılması sonrası ise Belçika'nın yarından fazlasının ekonomik gücünü kaybedeceği, bu kopuş sonrası Fransızca konuşan Valonya'nın topraklarının Almanya ya da Fransa'ya katılması gündeme gelen ihtimaller arasında yer alıyor.

Birinci Dünya Savaşı sonrası İtalya'ya katılan ve Mussolini döneminde İtalyanlaştırma şeklinde asimilasyon yaşayan Güney Tirol bölgesindeki bağımsızlık fikri ise, yine ekonomik bir arka plana sahip. AB'de Yunanistan'dan sonra, en yüksek borca sahip olan İtalya'da, ekonomik durumu iyi olan Güney Tirol, bu sorunlarla boğuşmak yerine, bağımsızlığı tercih ediyor.

Avrupa'da Bağımsızlık ve Özerklik Hareketleri

Avrupa'nın doğusunda Hırvatistan, Polonya, Romanya ve Çek Cumhuriyeti'nde özerklik ya da bağımsızlık talebiyle ortaya çıkan siyasi hareketler söz konusu. Bunlardan Hırvatistan-Slovakya sınırında bulunan İstria bölgesinde, merkezi yönetimin yetkilerinin yerele devredilmesi ve ulus-üstü tanınma talep ediliyor. Benzer şekilde Romanya'da Macar azınlığın yaşadığı Sekelistan ve Polonya'nın güneybatısındaki Yukarı Silezya bölgesinde yaşayan ve kendilerini etnik anlamda "Silezyalı" olarak tanımlayanların özerklik talebi var.

Çek Cumhuriyeti'nde ise toplam nüfusun yüzde 30'unu oluşturan Moravya'da Moravane adlı parti aracılığıyla 2005'ten bu yana bağımsızlık mücadelesi sürdürülüyor. Danimarka'nın da Bornholm ve Faroe adalarında özerklik talepleri Katalonya Referandumu'nun da etkisiyle bağımsızlığa evrilmiş durumda.

İngiltere işgali altındaki Kuzey İrlanda'da ise, 1920'den bu yana, bölgenin İrlanda'ya bağlanmaksızın bağımsızlığını savunan siyasi hareket, geçirdiği on yıllar boyunca önemli bir toplumsal destek sağladı.

Avrupa'nın güneyindeki bağımsızlık ve özerklik hareketleri daha

çok etnik ve siyasi belirginliğiyle ön plana çıkıyor. Toprakları hem Fransa hem de İspanya devletlerinin sınırları içinde yer alan Bask bölgesinde 19. yüzyıldan bu yana bağımsızlık hedefli mücadele yürütülüyor. Üni-ter devlet yapısıyla bilinen Fransa'da ise, Korsika adasında 1960'lardan bu yana özerklik talep eden siyasi hareketler söz konusu.

Rusya'nın "Malorossiya'ları"

2014 Başlarında Doğu Ukrayna'da Rusya ile Ukrayna devletleri arasında yaşanan savaş sonrası bu bölgede Rusya Federasyonu etkisinde "devletçikler" kuruldu. Lugansk ve Donetsk Halk Cumhuriyetleri aynı yılın 24 Mayıs'ında birleşerek Novorossiya (Yeni Rusya) Federal Devleti adını aldı. Geçtiğimiz yaz aylarında ise Rusya yanlısı ayrılıkçılar, isim konusunda "çıtayı yükselterek" Malorossiya (Küçük Rusya) adıyla yeni bir bağımsız devlet ilan edildiğini duyurdu. Ancak ilan edilen bu yeni devlete Rusya dahi temkinli yaklaşarak, Doğu Ukrayna sorununun çözümü için oluşturulan Minsk Anlaşması sürecine bağlı kalacağını duyurdu.

Aynı bölgede, devletlerin taraf olduğu çatışma ve gerilim noktalarından Kırım ve Sivastopol'da ise Rusya tarafından "hülle" yöntemiyle fiili ilhak gerçekleştirildi. 2014 Mart ayında, Doğu Ukrayna'da yaşanan savaş sırasında Kırım'a asker gönderen Rusya'nın etkisiyle, ileriki süreçte bir referandum yapıldı. Rusya'ya katılma kararının çıktığı referandum sonrası Kırım ve Sivastopol, Rusya'ya bağlı federasyonlar olarak ilan edildi.

Yine Ukrayna ile Moldova sınırları arasında yer alan ve Rusça konuşan Transdinyester bölgesi de Moldova'dan tek taraflı bağımsızlık ilan etti. Yaklaşık 500 bin nüfusunun 200 bininin Moldova ve Rusya olmak üzere çift pasaport taşıdığı Transdinyester, Rusya'ya katılmak istiyor.

Özerklik, bağımsızlık ve benzeri kavramların bütün dünya siyasetinin ana gündemini oluşturduğu bu süreçte, üniter yapıların içine girdiği sıkıntı, bu merkezi iktidar mekanizmalarını zorluyor. Hukuki el çabukluklarıyla aşılamayan sorunlar Katalonya ve Başur Kürdistan'da gördüğümüz gibi devletin şiddet aygıtlarıyla çözülmeye çalışılıyor. Üniter yapıların içerisine girdiği bu telaş, merkezi iktidar konumlarını kaybetmeleriyle ilgili.

Anarşist Sendika CNT İle Katalonya Referandumu Üzerine



Katalonya Referandumu'nun ardından, CNT'nin genel grevini, referandum sonrası yaşanan baskı ve saldırıları, politik gelişmeleri değerlendirmeleri için CNT Dış İlişkiler Sekreteriyle bir röportaj gerçekleştirdik.

Puigdemont'un son açıklaması ne anlama geliyor? Özellikle referandum süreci boyunca polis Katalan halkına saldırmasının ardından, herkes daha radikal bir konuşma bekliyordu. Bu, stratejinin bir parçası mı?

Bildiğiniz gibi Katalonya'da durum saat başı değişiyor. Bölgedeki yoldaşlar için bile olayları takip etmek çok zor. Bu yüzden, bu röportaj basılana kadar geçen sürede herhangi bir cevabın zaman aşımına uğrayacağına eminim!

Bununla birlikte, evet, Puigdemont, "müzakerelerin" başlamasını sağlamak için bağımsızlığı ilan eden, ama hemen ardından askıya alan bir

konuşma yaptı. Dürüst olmak gerekirse, ne demek istediğini kimse açıkça anlamadı ve her halükarda, merkezi hükümetin anlamlı görüşmeler yapma ihtimali yoktu. Dolayısıyla, bunun bir stratejinin parçası olmaktan ziyade kendi seçeneksizliğini örtük olarak kabullenmesi olduğunu düşünüyorum.

Bir taraftan, Katalan hükümetinin tek taraflı bir bağımsızlık ilanını dayatması mümkün değil. Bu, merkezi hükümeti yerel parlamentoyu askıya almaya (ki yarın, 28-10-2017 itibarıyla gerçekleşmesi muhtemel) ve polisi veya orduyu kullanarak bağımsızlık yanlısı hareketi ezmeye teşvik edecektir. Ancak herhangi bir bağımsızlık ilanı her zaman tek ta-

raflı olacaktır, çünkü merkezi hükümet bunu asla kabul etmeyecektir.

Öte yandan, içinde bulunduğu hükümet koalisyonunda, bu bildirgenin gerçekleşmesini zorlayan ve aksi takdirde desteklerini geri çekerek yerel hükümeti çökertmekle tehdit eden bazı radikal bağımsızlık yanlısı partiler var. Ayrıca sürekli olarak sokağa çıkan, mitinglerde, gösterilerde bağımsızlık talep eden çok sayıda insan -on binlerce kişi, haklı olarak Puigdemont'e ve hükümetine hain diyor ve bu da onların üzerindeki baskıyı artırıyor.

Sağ kanat ılımlı milliyetçi politikacı prototipinden beklenileceği gibi, kendi amaçları ve çıkarları için hal-

kı hareketlenmeye teşvik ediyor ve sonra da aynı hareketlenme tarafından sıkışıp kalmış buluyor.

Ancak elinin altında bir çözüm var. Merkezi hükümet baskıyı artırarak müdahale etmek üzere. Bu da Puigdemont'un müzakereli bir çözüm için çok uğraştığını ama işe yaramadığını söylemesine fırsat verecek.

Referandumdan önce, Katalonya'nın bağımsızlığı için birçok protesto yapıldı. Milliyetçilerin karşı protestoları da oldu. Bu karşı protestoları kim düzenledi? Katalan halkı bu yürüyüşlere gerçekten katıldı mı? Bu karşı protesto gösterilerinin etkisi nedir?

Katalan halkının büyük bir kısmı her zaman bağımsızlık istemiştir, ancak bu hiçbir şekilde bir oybirliği değildir. Milliyetçiler arasında bile, bağımsızlık istemeyenler var. Örneğin, son 40 yıldır Katalonya hükümetlerine girip çıkan Puigdemont'un partisinin hiçbir zaman bir bağımsızlık amacı olmadı. İspanyol anayasası ve rejimi çerçevesinde başka amaçlarını gerçekleştirmek için Madrid hükümeti ile iş yapmak oldukça rahattı. Evet, muhtemelen bağımsızlığı desteklemeyen birçok Katalan var, ancak büyük çoğunluğun desteklediği artık açıkça ortaya çıktı. 1 Ekim'den önce desteklemeseler bile, polis baskısı onları İspanya'dan ayrılmalarının gerekliliğine ikna etmiş olabilir!

Asıl sorun İspanya'nın geri kalanında. Ülkenin birliği uzun zamandır aşırı sağın altında toplandığı bir sembol oldu ve birçok insanın şimdiden, Katalan bağımsızlık hamlesine tepki olarak sağa yöneldiğini görüyoruz. Bugüne kadar oldukça küçük olan faşist gruplar burada hareket imkanı bulabiliyorlar. Kendi miting ve gösterilerini düzenlemeye başladılar ve İspanya'nın birliği için düzenlenen daha büyük mitinglerde endişe verici derecede iyi karşılandılar.

Bu aşırı sağa yönelim, birçok "demokratik" gücün bugünlerde yayımladığı, daha fazla baskıya yönelik çağrılarla uyumlu ve herhangi bir muhalefet için iyi bir gidişat yok. Durum gerçekten endişe verici.

Son birkaç yıldır Türkiye'de yaşanan gelişmeleri düşünürsek, kuşkusuz büyük farklılıklar olsa da burada karşı karşıya olduğumuz tehditlerle bir bağ kurabilirsiniz.

CNT'nin Katalonya Referandumu konusunda nasıl bir perspektifi var? Anarşistler olarak Katalonya'nın konumunu nasıl anlamalıyız; halkın özgürlüğü mü, yeni bir devlet ilanı mı?

Şu anda Katalonya'da olduğu gibi, toplumsal ayaklanma ve hareketlenmeyle ilişkili çok sayıda gündem vardır. Şimdilik, sokaktaki çoğu insan için ana konu yeni bir bağımsız devlet yaratmaktır. Saklanacak bir şey yok. Bu tamamen milliyetçi bir gündem.

Ancak yüz binlerce insan hareketlendiğinde, mahallelerinde toplantılar düzenleyip, mitinglere katıldıklarında, başka meseleler de ön plana çıkıyor. Örneğin, referandum günü polis şiddetinden şikayet etmek hoş karşılanıyor, ama birçok eylemci bugünkü Katalan liderlerin 2011'de Öfkeli Hareketine karşı benzer bir baskı emri verdiğini unutmuyor. Bu yüzden, insanlar bir kere sokağa çıktıktan sonra milliyetçi liderlerin halkı sıkı bir şekilde kontrol altında tutmaları mümkün değil. Tümyle milliyetçi amaçlar ve tırmanarak yükselen diğer toplumsal ve ekonomik meseleler arasında sürekli bir gerginlik var.

CNT olarak bu durumu, kendi çözümümüzü söylemek için, insanları örgütlenmeye ve tümüyle milliyetçi

amaçların ötesine geçmeye teşvik etmek için bir fırsat olarak görüyoruz. Aralık 2015'te yenilenen kongre kararlarımızda belirttiğimiz gibi, dünya çapında tüm halkların özgürlük iradelerini destekliyoruz (tabii ki Katalonya'da da). Ancak, özgürlük iradesinden anladığımız, devlet kurmak değil, bir özyönetim, yani üretim ve tüketimde işçilerin kontrolü, bir konfederasyon içinde tabandan yukarı doğru bir doğrudan demokrasi vb. konuları içermesi gerekiyor. Bu açıdan bakıldığında, yeni bir devlet kurulmasıyla ne ilgileniyoruz ne de endişeleniyoruz, ancak meselemiz işçi sınıfının özyönetim davasını iletmelettir.

Burada ince bir çizgide yürümemiz gerektiğini biliyorum. Örneğin, baskıya karşı insanlarla birlikte sokağa çıkarken, sözümüzü söylerken, milliyetçi politikacılara koz vermemeye çalışıyoruz. Zor zamanlarda, hareket etmek konusunda tereddüt etmemiz normaldir. CNT'nin tartışan ve kolektif karar alan iç mekanizmalarının, düşünebileceğimiz en iyi yoldan gitmemizi sağlayacağına inanıyorum.

Ancak şunu düşünün: Bağımsızlığı destekleyen yüzlerce eylem oldu ve CNT ne onlara çağrı yaptı ne de hiçbir şekilde onları destekledi. Bilakis, yoldaşlarımız bölgede son derece aktif bir şekilde, toplantılar ve mitinglerdeki konuşmalarıyla, broşür ve posterleriyle, bakış açımızı anlattılar ve bağımsızlık talebinin ötesine geçmenin gerekliliğini vurguladılar. Kimse meydanı milliyetçilere bıraktığımızı söyleyemez!

Anarşist hareketin tarihteki Katalan bağımsızlık hareketi üzerindeki etkisini biliyoruz. Durum şimdi nasıl, anarşist hareketin Katalonya'daki etkisi nedir?

Anarşist ve özgürlükçü hareket, bir zamanlar Katalonya'da sahip olduğu etki ve varlığa asla sahip değildir. O günlerde milliyetçi politikacılar (şimdi yaptıkları gibi) insanları amaçlarına destek olmak için harekete geçirmek istediğinde, anarşistleri ve CNT'yi ikna etmeleri gerekiyordu.

Dünyanın diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında olabildiğince geniş olan Katalonya'daki anarşist hareket, 1930'lu yıllarda olduğundan çok daha küçük ve olayları belirleme olasılığı yok denecek kadar azdır. CNT de aynı şekilde. Aksini söylemek gerçek dışı olurdu. Büyük hareketlenmeler olduğunda sözümüzü söyleyerek en fazla, meseleleri etkilemeyi umabiliriz. Yukarıda açıkladığım gibi bunu yapmaya çalışıyoruz.

Bu bağlamda, bir özgürlükçü örgütün pozisyonlarının milliyetçilere koz verip vermediğini tartışmak, hüsnükuruntudan ibarettir. Milliyetçiler zaten ellerindeki tüm kozları oynayacak, çünkü artık halkı sokağa çıkarmak için bize ihtiyaçları yok. Onlar çarkları döndürmeye başladıkdan sonra tek yapabileceğimiz çözümümüzü söylemek ve meseleleri ilk başta amaçlanan hedeflerinin ötesine taşımaya çalışmaktır. Etki alanımızı

göz önüne alırsak, azımsanacak bir görev değil. Bunu yapabiliriz ya da tamamen uzak durup olayların gelişmesini izleriz. Devrimci bir örgüt olarak CNT zorluklardan uzak durmamaya karar verdi.

Bütün bunlar bir yana, anarşistler arasında bağımsızlığa karşı farklı tutumlar olduğunu biliyoruz. Embat gibi gruplar bizimkine benzer bir analizde bulunurken bazıları daha farklı bir tavır almış ve tamamen bağımsızlığı desteklemiştir. Gerçek şu ki, bazı anarşist örgütlerle, 3 Ekim'de Katalonya'daki genel grev çağrısı ve ortak propaganda ölçüsünde ortak zemin bulduk.

CNT olarak, faşist reaksiyonlara karşı Katalan halkını desteklemek için bir genel grev örgütlediniz. Grev, Katalonya ve İspanya'da amacına ulaştı mı?

Grev 3 Ekim'de Katalonya'da gerçekleşecekken, İspanya çapında o akşam için birçok dayanışma mitingi çağrısı oldu. Bazıları milliyetçilere yakın, bazıları daha özgürlükçü eğilimli olmak üzere birçok küçük sendikayla birlikte örgütlenen, ortak bir inisiyatif.

1 Ekim bağımsızlık referandumuna giden günlerde, merkezi hükümet referandumunu engellemek için Katalonya çapında geniş çapta polis yığınağı yaptı. Beklendiği gibi, o gün geniş çapta bir baskı oldu. Sendikaların ve genel olarak işçi sınıfının tercih ettiği protesto aracı olduğu için, hem de polis operasyonlarını aksatmak için genel grev çağrısı yapmamız doğaldı.

Genel algı, grevin başarılı olduğu yönünde. Birçok kişi gün boyunca çalışmayı bıraktı ve on binlercesi değişik mitinglere katıldı. Birçok şehirde protestolar, polis takviyelerinin içeri girmesini ya da ulaşımını, malzeme almasını vb. önlemek için yolları tıkadı.

CNT olarak, daha fazlasını yapabilmek ve Katalonya genelinde daha büyük bir varlık gösterebilmek istedik. CNT'nin "özgürlükler ve haklar için! Rejimi alaşağı et!" pankartlarıyla greve çıkması ya da yoldaşların mitinglerde binlerce insana özgün sözümüzü söylemesi olumlu olarak değerlendirilebilir.

Değinmek gereken başka bir konu ise, 40 yıldan beri ilk kez, iki ana akım işveren sendikası olmadan, alternatif sendikalar tarafından bir genel grev örgütlenmiş olmasıdır. Bu açıdan büyük bir başarıydı.

Ayrıca, İspanya elçiliklerinin önünde eylem yapan veya miting düzenleyen, beyanlarımızı yayınlayan vb. dünya çapında yoldaşların gösterdiği dayanışmaya değinmeden geçemem. Bildiğiniz gibi, CNT, kardeş örgütleri FAU, USI, FORA, IWW, vb. ile birlikte yeni bir enternasyonal yaratma sürecindeyiz. DAF dahil birçok örgüt farklı şekillerde dayanışma gösterdi ve bağlarımız güçlendi.

Başur (Güney) Kürdistan'da

bir başka referandum gerçekleşti. Ve Irak, Kürdistan şehirlerini tek tek ele geçiriyor. Türkiye ve İran da bu durumu destekliyor. Kürdistan ve Katalonya referandumlarını birlikte okumak istersek, tüm bu olayları nasıl anlabiliriz?

İskoçya'da da bir referandum vardı ve Brexit oylamasından hemen sonra da tekrarlanabilir!

Ulus devlet için ölüm çanları çaldı mı? Maalesef hayır. Bu olaylara bakarsanız, Başur'da olduğu gibi, yeni devletlerin kurulması amaçlanıyor. Barzani'nin bağımsız bir oligarşik petrol devleti projesi birçok açıdan Katalan liderlerinin devlet fikrine benziyor. Farklı bayrak ve dil, aynı eski yapılar ve ekonomi. Belki de daha büyük devletlerin daha küçük olanlara bölünmesiyle ilgili küresel bir eğilim var, bilmiyorum, ama bu illa olumlu bir gelişme olmayabilir.

Bazı anarşistler bağımsızlığı savunurken, devlet ne kadar küçük olursa karşı mücadele o kadar kolay olur diyorlar! Bağımsızlık için yapılan uzun toplumsal mücadeleyle ortaya çıkacak olan küçük devletlerin nasıl olup da sömürgeci büyük merkezi devletlerden daha az homojen olacağı ve daha kolay yıkılacağını anlamak zor.

Bunun yerine, Rojava'da ve diğer birçok Kürt toplumunda gördüğümüz tabandan toplumsal inşa örnekleri son derece cazip buluyorum. Özellikle, demokratik konfederalizmle uyumlu olarak ulus devlet fikrinden vazgeçmelerini. Bence bu örnekler durumun tamamına bir ipucu sağlayabilir ve herkes için bir ilham kaynağı olabilir.

Çünkü küresel olarak gördüğümüz şey, "demokratik" toplumları on yıllardır sürdüren örtük paktın parçalanmasıdır. Ekonomik krizin 2007 yılından itibaren birçok toplumu tahrip ettiği bir dönemde, elitlerin -patron sendikaları da dahil olmak üzere politik ve ekonomik işçi sınıfının beklediği gelir düzeyini garanti edemeyeceği açıkça ortaya çıkınca dünya çapında bir huzursuzluk dalgası yayıldı. Bu bazı yerlerde yabancı düşmanı faşist politikacılar, bazılarında ise kitlesel protesto hareketlerinin ortaya çıkması anlamına geliyordu.

Bu bir, "her şeyi değiştirin, böylece her şey aynı kalsın" durumu mu? Bilmiyorum, ama aslında önemli değil. Önemli olan, bu enerjinin, politikacıların ilk planlarının ötesinde, derin bir devrimci değişim için kullanılabilmesidir.

Bu sorunun cevabını yalnızca bu yönde giderek bulabiliriz.

Röportaj için teşekkürler. CNT'nin mücadelesini selamlıyoruz.

Görüşlerimizi açıklama fırsatını verdiğiniz için Meydan Gazetesi'ne teşekkür ederiz.

DAYANIŞMAYLA!

Anarşist Yayınlar Dizisi (16)



Rusya'da Anarşist Yayınlar

Farklı coğrafyalardaki özgürlük mücadeleleri içerisinde gelişmiş anarşist yayıncılık üzerine yaptığımız araştırmanın on altıncı bölümüdeyiz. Anarşizm tarihinde yazıları ve mücadeleleriyle hepimizin için belki de en büyük

ilham kaynakları olan Mihail Bakunin ve Peter Kropotkin'in doğup büyüdükleri, daha sonrasında Bolşevik Parti tarafından yozlaştırılan ancak ezilenlerin mücadele tarihine hala ışık tutmaya devam eden Rus Devrimi'nin yaşandığı toprak-

lardaki anarşist yayıncılığı inceliyoruz. Devrimin 100. yıl dönümünün konuşulduğu bu günlerde, sosyalist bir devletin sansürüyle baskılanmış anarşist yayıncılığın tarihini anlatmak bizim için tarihsel bir önem taşıyor.

Zeynel Çuhadar

zeynelcuhadar@meydangazetesi.org

Rusya'da Anarşizm

İşçi hareketinin karakterinde, doğmaya başladığı ilk yıllardan günümüze dek süregelen, biri otoriter diğeri anarşist olmak üzere iki karşıt eğilim olmuştur. Enternasyonal İşçi Birliği'nin içerisinde mücadele eden devrimciler arasında belirginleşen bu ayrışma, daha sonrasında mücadeleyi toplumsallaştırmak adına dünyanın farklı yerlerine dağılan bu insanların buldukları yerlerdeki örgütlenme biçimlerine ve ideolojilerine doğrudan etki etmiştir.

Tabii ki söz konusu etki bu topraklardaki alışkanlıklar ve yaşam biçimleriyle de paralel bir form kazanır. Yıllarca Obşçina ismini verdikleri dayanışma ilkesine dayanan komünal topluluklarda yaşayan, Mir ismindeki köy konseyleri aracılığıyla kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olan

bir halkın devrimci geleneği tabii ki anarşizm geleneğiydi.

Ruslardan oluşan ilk anarşist örgüt Uluslararası Kardeşlik örgütünün bir parçası olarak İsviçre'de kuruldu. Rusya'da kurulan ilk örgütler ise 1890'lı yıllarda ortaya çıkmaya başladı.

O dönemde Bakunin, işçi birlikleri ve köy komünlerinden oluşan bir federasyon kurmak için farklı farklı yerlerde isyanlar örgütleyiyor, Cenevre'deki Devrimci Rus Anarşistleri Topluluğu'nun Narodnoe Delo (Halkın Davası) isimli gazetesine yazılar yazıyordu. Kropotkin ise sürgündeydi, Khleb i Volya (Ekmek ve İrade) gazetesine yazılar gönderiyordu.

1917 yılına kadarki süreçte anarşistler Rusya ve çevresinde özellikle sendikalar içerisinde örgütlendiler,

Şubat Devrimi'ne bu sendikaları ve öz örgütlenmeleriyle katıldılar. Volin ve birçok anarşist, devrimin etkisiyle Rusya'ya döndü. İlk sovyetlerin kuruluşunda yer aldılar. 1918 yılında Harkov'da kurulan Nabat Konfederasyonu'yla birlikte anarşist örgütler bir federasyon çatısı altında birleşmiş oldu.

Bolşeviklerin iktidarı ele geçirdiği dönemden itibaren anarşistlere yönelik büyük bir şiddet dalgası başladı. Sadece 11-12 Nisan baskınlarında 500'den fazla anarşist tutuklandı. 40 kişi yaralandı; birçoğu sürgün edildi, direnenler ise infaz edildi. 1925 yılından sonra Sovyet iktidarının egemen olduğu yerlerde hiçbir anarşist faaliyete izin verilmedi.

Anarşist Yayınlar

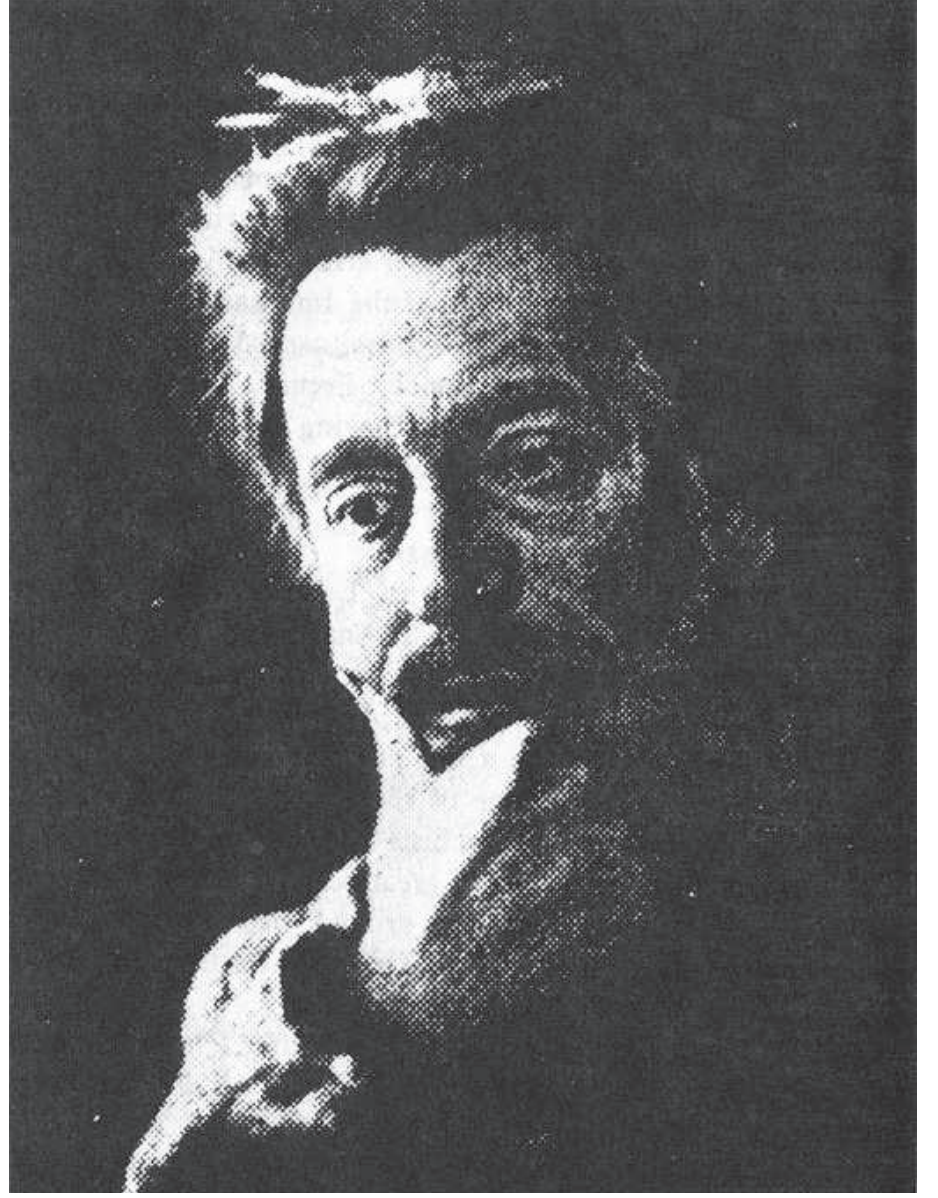
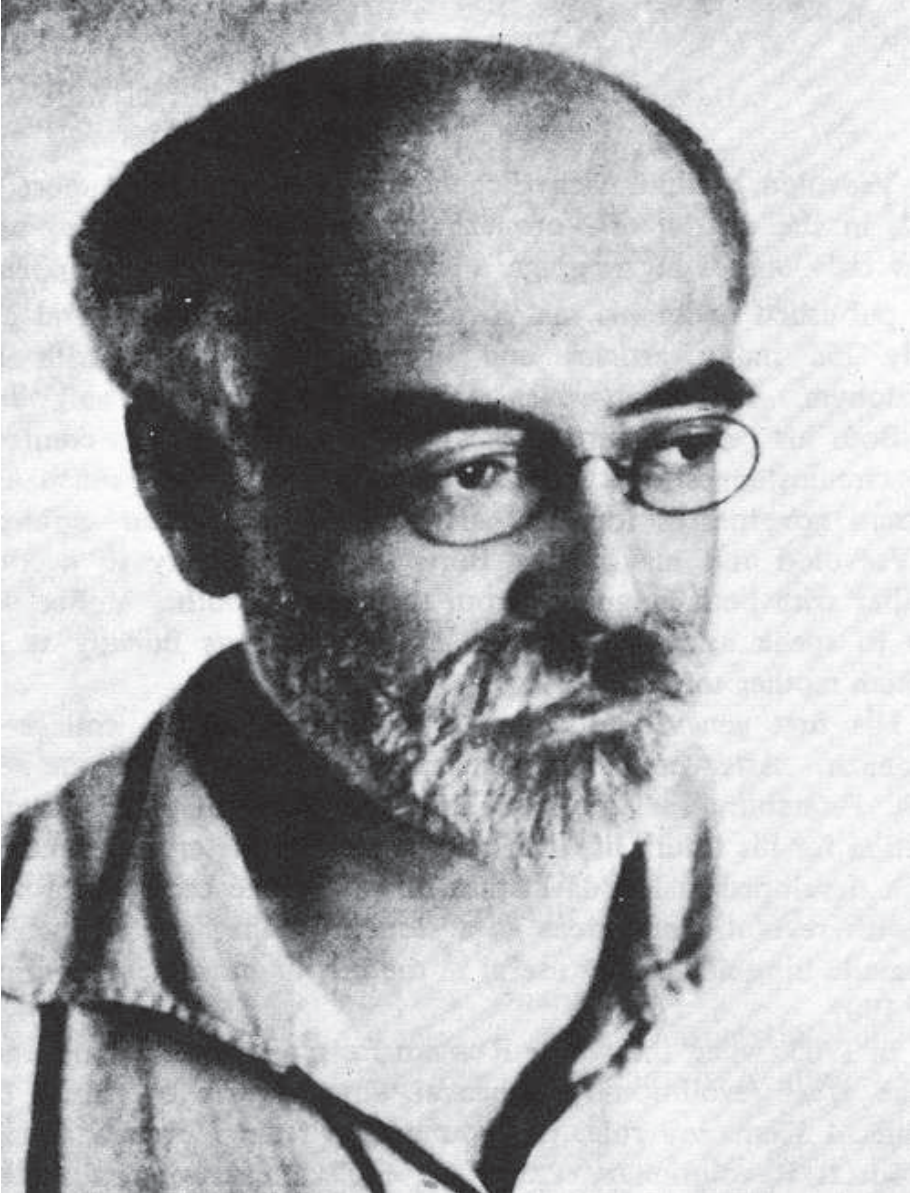
Rusya'da anarşist yayıncılığın tari-

hine bir başlangıç noktası belirlemek güçtür. Kropotkin ve Bakunin'in ilk dönem yazıları biliniyor, kitap formatında ise 1873'te Bakunin'in "Devlet ve Anarşi'si" ve birçok broşür basılıp dağıtılmaya başlandı.

1917'ye kadar elden ele dağıtılan yasaklı yayınlar, bu yıldan itibaren devrimci dönüşümün etkisiyle daha rahat dağıtılmaya başlandı. Anarşist yayınlar içerik anlamında geniş bir çeşitliliğe sahipti. 1918 yazında Rusya genelinde 130 bölgede faaliyet yürüten örgütler ve gruplar tarafından çıkarılan 55 gazete ve dergi bulunuyordu. Özellikle Kiev, Kharkov ve Krasnoyarsk'ta geniş bir dağıtım ağı vardı.

Golos Truda (İşçi Sınıfının Sesi)

1911 yılında ABD'de yaşayan göçmen Rus anarşistleri tarafından ya-



yınlanmaya başlayan Golos Truda ilk yıllarında New York'ta Anarko-Sendikalist Propaganda Birliği'nin yayın organı olarak kullanılırken, Rus Devrimi'nin etkisiyle yazar kadrosu politik aften yararlanarak Petrograd'a gittiğinde politik alanda da kendi ismiyle hareket etmeye başladı. Anarko-sendikalizm; fırıncılar, nehir ulaşım işçileri, dok ve tersane işçileri, posta/telgraf işçileri, metal işçileri, tekstil işçileri, matbacılar ve demiryolu işçileri arasında önemli bir etkiye sahipti.

Golos Truda, Rusça yayın yapan anarşist yayınlar arasında en geniş okur kitlesine ulaşmış gazetelerden biri olarak sayfalarında bölge anarşizmi üzerinde etkili isimlere yer verdi. G.P. Maksimov, A.M. Shapiro, Anna Vladimirova, N.I. Pavlov, Gregory Rayva gibi isimlerin yazıları düzenli olarak yayınlandı. Amerikalı anarşist çizer Robert Minor'ın toplumsal adaletsizliklere dair çizimleri de gazetenin görsel gücünü artırıyordu.

Golos Truda gazetesi ve yayın kolektifi, 1911 ila 1917 yılları arasında New York, 1917-1918 yılları arasında Petrograd ve 1918 yılında Moskova'da farklı zamanlarda aylık, haftalık ve günlük periyotlarda olmak üzere üç ayrı bölgede yayın yapmış dinamik bir ekibe sahipti. Birkaç yıl Sovyet iktidarının baskısı altında anarşist propagandanın diğer yayın organları gibi el altından dağıtıldıktan sonra 1929 yılında Stalin tarafından yayın hayatına tamamen son verildi.

Volin 1917'de gelecek günleri ön-

görüyor; "Devlet sosyalistleri, yani merkezi ve otoriter liderliğe inanan insanlar olan Bolşevikler; bir kez kendi güçlerini pekiştirip yasallaştırdıklarında ülkenin hayatını ve halkı tepeden yönetmeye başlayacaklar. Sizin Sovyetleriniz zamanla merkezi hükümetin basit araçları haline gelecek. Kısa süre içinde her türlü muhalefeti demir yumrukla ezecek otoriter bir siyasetin ve devlet aygıtının kurulduğunu göreceksiniz... -Bütün iktidar sovyetlere- sloganı bir süre sonra -bütün iktidar parti önderliğine- sloganına dönüşecek..."

Golos Truda'dan

Nabat

Yayın hayatı boyunca Nabat Anarşist Örgütler Konfederasyonu'nun sesi olan Nabat, Mahnovist hareketin siyasi çizgisini belirginleştirdiği bir yayın organıydı. Nabat'ın yayın ekibinde E. Zaidner-Sadd, Volin, P. Moglia gibi isimler inisiyatif aldı. Nabat'ta Ukrayna'nın Özgür Toprakları'ndan haberler, Anarşist Gençlik Kongresi bildirimleri, döneme dair farklı örgütlenmelerin siyasi tartışmaları da içerikte önemli bir yer tutuyordu. Nabat Konfederasyonu'nun dağıtılmasıyla birlikte bu yayın da sona ermiş oldu. Yayın yönetmeni Aaron Baron tutuklandı.

"Biz Ukrayna gençliği, kendimizi çeşitli çevrelerde örgütleyerek, etkili bir üretici çalışma uğrunda birleşmeliyiz. Karşılıklı yardım ve dayanışma -insanlığın ilerlemesinin güçlü motorlarıdır bunlar- adına böyle bir birlik zorunludur. Ve buna ulaşmak için Ukrayna'daki tüm anarşist gençlik

gruplarının kongresini toplamalıyız.

Varsın altında toplandığımız kara bayrak, bizleri köleleştirmiş olan eski ve çürümüş tüm kurumların yıkımı ve ölümü anlamına gelsin! Varsın sözlerimizin ve ortak özlemlerimizin gücü, şimdi dağılmış ve devrimci yaratıcılıktan yalıtılmış olan tüm gençliği birleştiresin. Dünya gençliği, devrimci ve kültürel çalışma için birleşelim!"

Nabat'tan

Burevestnik (Fırtına Kuşu)

1917 ve 1918 yılları arasında yayın yapan günlük gazete Burevestnik, kardeş gazetesi Anarhiya (Anarşi) ile birlikte Moskova Anarşistler Federasyonu'nun yayın organı oldu. Maksim Gorki'nin "Fırtına Kuşunun Şarkısı" isimli şiirinden esinlenerek bu ismi aldı. Apollon Karelin, Iosif Bleikhman, Abba Gordin ve V. L. Gordin, A.A. Karelin, Ya Masalski ve Viktor Triuk'un yazılarının yayınlandığı gazetenin yoğunluklu olarak Vyborg, Kronştad, Kolpino ve Obukhovo bölgelerinde olmak üzere 25.000 civarı bir tirajı vardı. Başkanın Petrograd'dan Moskova'ya kaydırılmasıyla Anarhiya ve Burevestnik merkezi yerlerde yayın yapan iki büyük anarşist yayın haline geldi. Gazetenin ideolojik hattını geliştirdikleri Pan-Anarşizm teorisiyle bilinen Gordin kardeşler ve Bakunin takipçilerinin radikal görüşleri belirliyordu.

"Her şeyi kendi ellerine almadığı sürece, şimdiye dek olduğu gibi, köle kalacağını bil. Ancak özel mülkiyeti ortadan kaldırarak, ancak ev-

leri, fabrikaları ve dükkanları kendi eline alarak köleliğin baskısından kurtulacaksınız.

Tüm üretim işçilere! Kahrolsun Kurucu Meclis! Kahrolsun Otorite! Yaşasın Anarşist Komün; Barış, Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik!"

Burevestnik'ten

Vol' nyi Kronstadt ve Svobodnaia Kommuna

Svobodnaia Kommuna, Petrograd Anarşist-Komünistler Federasyonu'nun yayın organıydı ve bölgedeki anarşist eğilimler arasında anarşist-komünizmin temsilcisiydi. I. S. Bleikhman ve E.Z. Dolinin gibi yazarların yazıları yayınlandı. Vol'nyi Kronstadt ise özgür Kronştad denizcilerinin yayınlandığı bir gazeteydi. Ne yazık ki uzun süre yayınlanamayan bu gazetede N. Petrov, Stepan Stepanov gibi yazarların ağırlıklı olarak edebiyat ve anarşist propaganda ağırlıklı metinlere yer verildi.

Sovyet iktidarı döneminde Rusya'da 1980'li yılların sonlarına kadar anarşist hareket büyük bir baskı ve yok etme politikasıyla karşı karşıyaydı. İlk kez yıllar sonra 1987'de Moskova'da Anarko-Sendikalist Obşçına kuruldu, sonrasında 1989'da öğrenci ve öğretmenler tarafından Anarko-sendikalistler Konfederasyonu (ASK) ve daha sonra Anarşist Komünist Birlik (AKRU) faaliyete geçti. Günümüzde hala irili ufaklı yayıncılık faaliyetleriyle söz konusu örgütlenmeler ve gruplar Rusya'da anarşizmin propagandasını yapmaya devam etmektedir.

İktidar ve Sovyet

“İktidar sovyetlere aitse, o zaman Bolşevik Parti'ye ait olamazdı; ve eğer Bolşeviklerin tasavvur ettiği gibi partiye aitse, o zaman sovyetlere ait olamazdı.

V. M. Eikhenbaum (Volin)

Hüseyin Civan

hcivan@meydangazetesi.org

Toplumsal muhalefetin bir kısmında bugünlerde bir Ekim Devrimi telaşı var. Ekim Devrimi'nin yüzüncü yılında olduğuna yönelik atıflarla, Ekim Devrimi anılıyor. 1917 Ekim'inde başlayan ve 1991 ile kapanan bir sürecin ilk yıllarına referanslarla bir dizi etkinlik gerçekleşiyor. 1991'e yönelik herhangi bir şey yok! O kısım reel sosyalizm muğlaklığıyla, "biz zaten şu tarihten sonrasını devrimin devamı olarak görmüyoruz" anlamlandırmalarıyla atlanıyor. Oysa iyi bir tahlil yapabilmek, marksizmin, leninizmin, stalinizmin, bilimsel sosyalizmin ve proletarya diktatörlüğünün ne olduğunu anlamak için Sovyet deneyimi çok önemli.

Sovyet ve Özyönetim

Özyönetim kavramı, özellikle son beş yılda yaşadığımız coğrafyadaki siyasal deneyimlerle ilişkili olarak güncel siyasette sık başvurulan bir kavram haline geldi. Böyle bir siyasi atmosferde, Sovyet hem kelime kökeni olarak hem de oluşturulduğu dönemlerdeki siyasi işleyiş/yapı olarak özyönetimle bu kadar ilgiliyken, neden "Sovyet deneyimini" sahiplenilen kesimler bu ilişkilendirmeyi yapmaktan kaçındı? Bu sorunun cevabı sadece siyasi bir isteksizlik ile ilişkili değil, aynı zamanda bilinçli/ideolojik tercihtir.

Ekim Devrimi'ni hazırlayan Sovyet süreci, milyonlarca işçi ve köylünün toplumsal devrim mücadelesi verdiği taban hareketiydi. Ancak bu hareket, Bolşevik İktidar tarafından ezildi. 1917-1921 arası, bu özyönetimin ve toplumsal devrim sürecinin tasviyesi; merkezi iktidarın yapılandırılması ve devletin tesis sürecine dönüşmüştü. Dolayısıyla "Sovyet'in anlamı ekim süreciyle değişmişti. Tarihi yine iktidardakiler yazmış, Bolşevik Parti'yle uyumlu olan toplumsal devrim mücadelesi verenler bu tarihteki yerlerini almışlar, uyumsuz olanlar sa karşı-devrimci ilan edilmişlerdi. 1917'nin bahar ve yazında Bolşevik Parti'nin peşinden gittiği işçi-köylü hareketleri, Bolşevik İktidar'la beraber mahkum edilir, öncü partinin arka sahnesi gibi resmedilir.

Kasım 1917'den Önceki Kırılma

Şubat 1917'de Petrograd'lı kadınlar ekmek isyanlarını başlattı. 18 Şubat'ta Petrograd'da Putilov Fabrikası işçileri greve gittiler. 22 Şubat'ta

grev diğer fabrikalara yayıldı ve 24 Şubat'ta 200.000 işçi greve gitti. 25 Şubat'ta genel grev başladı ve bundan iki gün sonra Çar'ın bu mücadeleyi bastırmak için gönderdiği askeri birlikler devrim mücadelesinin safına katıldılar. Bu isyanları bastırmak için tüm araçlarını kullanan Çar'ın elinde başka bir şey kalmayınca, Çar tahtı bıraktı. Hemen ardından geçici hükümet kuruldu. Şubat 1917, Ekim Devrimi'ni hazırlayan en önemli süreçti.

İşte tam böyle bir süreçte, Bolşevik Parti, Çar'ın devrilmesiyle sonuçlanan devrimin hemen öncesinde, bu grevlerin düzenlenmesine karşı çıkmıştı. Fabrika komiteleri "öncü parti"yi dinlememişti. Yani Ekim Devrimi ile sonuçlanan süreçteki en büyük kırılmaya Bolşevik Parti engel konulmaya çalışılmış ancak grevler ve genel grev bu engelle rağmen gerçekleşmişti.

İşçilerin Üretim Araçlarını Kontrolü

Bolşevik Parti, üretim araçlarının kontrolünü, ücretli emeğin ortadan kaldırılması ve üretimin işçi komiteleri tarafından kontrolünü amaçladığı için değil; işçilerin, kapitalistler üzerindeki kontrolünün sağlanması anlamında kullanıyordu. Bu politikanın sonucunda, Bolşevik Parti'nin iktidardaki ilk üç ayında, fabrika komiteleri kendi modellerini yaşama geçirmeye çalıştılar. Ancak Bolşevik Parti onarı etkisiz kıldı ve komiteler merkezi otoriteye bağlandı.

Peter Arşinov'un İki Farklı Ekim'de söylediği gibi "Ekim Devrimi'nin iki anlamı var. Toplumsal devrime katılanların, işçilerin ve köylülerin onlara verdikleri anlam; ve bu toplumsal devrimi iktidarı ele geçirerek, onu oluşturan gücün gelişmesini boğan siyasi partinin (Marksistlerin) ona verdiği anlam. Ekim'in bu iki yorumu arasında dağlar kadar fark vardır. İşçilerin ve köylülerin Ekimi, eşitlik ve özyönetim adına parazit sınıfların iktidarının bastırılması demektir. Bolşevik Ekim ise, devrimci aydınlar partisinin iktidarı ele geçirmesi, kendi 'devlet sosyalizmi'ni yürürlüğe geçirmesi demektir."

Toplumsal Devrimden Anlaşılan

Tüm sosyalist partiler, devrimin "siyasal" boyutuna odaklanmışken,

fabrikalarda, sokaklarda, tarlalarda feodalizmi ve kapitalizmi yıkmanın "siyasal" boyutlarıyla yeterli olmadığı farkediliyordu. Bunun üzerine işçiler fabrikalara, köylüler topraklara el koydu. Kolektifleştirmeler başladı. Halk kendi örgütlerini; sendikalarını, kooperatiflerini, fabrika komitelerini ve konseylerini yani sovyetlerini kurmaya başladı. Bu sovyetler federe bir şekilde örgütlenmişlerdi. Delegeler geri çağırılma ilkesiyle belirleniyordu. Bu sovyetlerin örgütlenmesinde anarşist örgütlerin de sosyalist devrimcilerin de, marksist sosyal-demokratların iki kanadı olan Menşevikler ve Bolşeviklerin de etkisi vardı.

Halk, siyasi bir iktidar değişikliğinden çok, ekonomi ve toplumsal alandaki dönüşümlere odaklanıyordu. Sovyetlerin temel motivasyonunu, yaşamın yaratılması oluştuyordu. İşte bu temel motivasyon, devrim sürecinde anarşistlerin savunduğu ideolojidi. Fabrika komiteleri oluşturmak, üretimde özyönetimi işletmek, toprak ve fabrika patronlarını mülksüzleştirmek, hükümeti yıkmak, tüm bunlar aracılığıyla toplumu yeniden örgütlemek...

1917 yazında, anarşistler önemli fabrika ve alaylarda sahip oldukları destekle önemli bir güce sahiptiler. Geçici hükümetin devrildiği Ekim Devrimi sürecinde Bolşeviklerle beraber mücadele etmişti. Bolşevik Parti, iktidarı ele geçirinca işler değişmişti.

Sovyetler, Bolşevik Parti'nin iktidarı almasıyla beraber bilinçli bir şekilde zayıflatılmıştı. 1918 baharı ve yazındaki Bolşevik Parti'nin lehine olmayan bölgesel sovyet seçimlerinin sonuçları, silahlı Bolşevik kuvvetleri aracılığıyla geçersiz kılınyordu. Görev süresi Mart 1918'de sona eren Bolşevik Parti kontrolündeki Petrograd Sovyeti, genel seçimleri iktidarını kaybetmemek için sürekli erteliyordu. Sendikalar, bölge sovyetleri, fabrika komiteleri, ordu ve deniz gücü birimlerine Bolşevik Parti kendi delegelerini sokuyorlardı. Böylece parti iktidarı garantileniyordu. Nisan 1918'de Çeka halk arasında en örgütlü muhalif yapı olan anarşistlerin merkezlerine yönelik saldırılar düzenledi. Bunu anarşistlere yönelik katliamlar izledi.

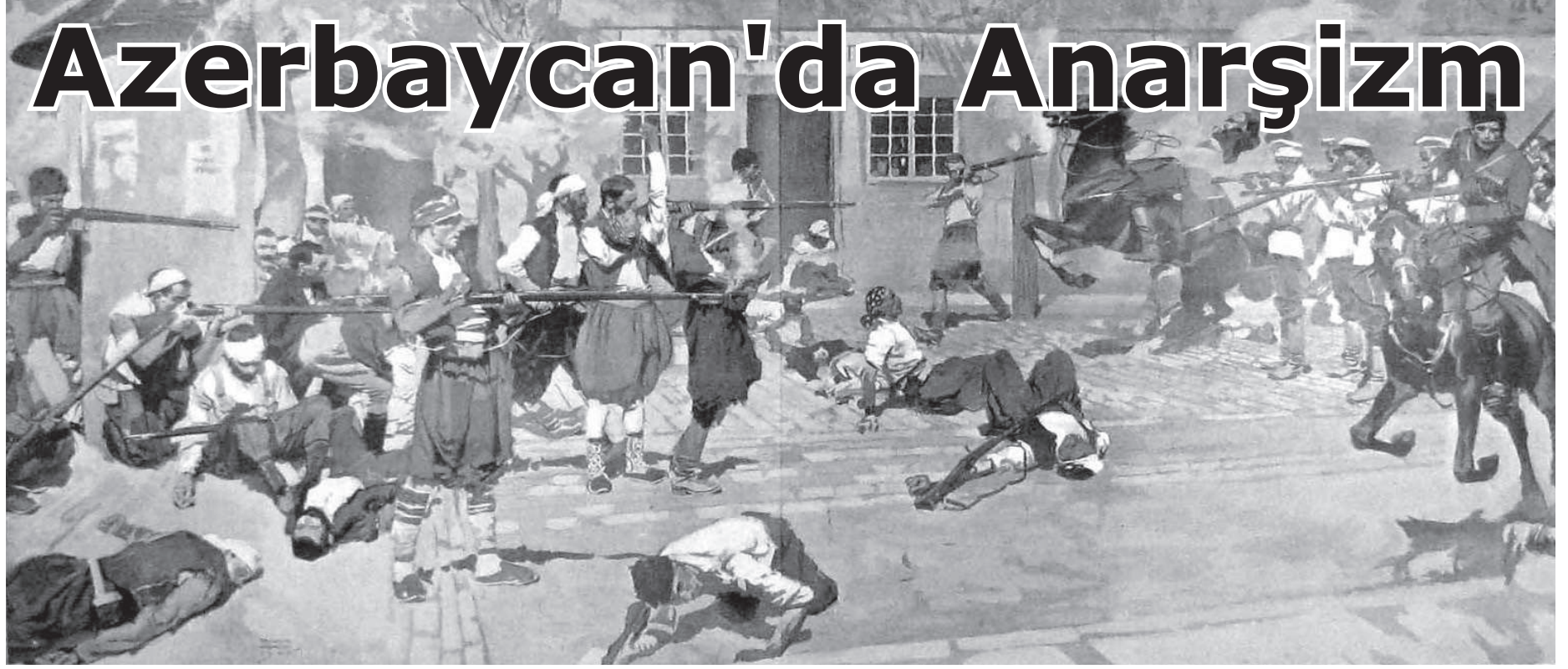
Devletleşme ve Katliamlar

1919'a gelindiğinde Lenin, Troçki ve başka Bolşevik liderler parti diktatörlüğünün gerekli olduğunu açıkça dillendirip teorize etmeye çalışıyorlardı. Yani devrimin dinamosu olan özörgütlü yapılar, merkezi otoriteye bağlanıp yeni devletin kurumları haline getiriliyorlardı. Bakunin'in, Proletarya Diktatörlüğü'nün protelarya üstündeki diktatörlük haline dönüşeceği tahmini doğru çıkmıştı.

Şubat 1921'de Kronşad'da denizciler, toplumsal devrimin merkezileştirilme çabasına karşı bir isyan başlattı. Bu isyan Petrograd'ın birçok yerinde destek gördü. Diktatörlüğe karşı dillendirdikleri metnin ilk cümlesi "Anlaşıyor ki, şimdiki sovyetler, işçi ve köylülerin isteklerini dile getirmemektedir." diye başlıyor, Bolşevik Parti'nin siyasal homojenleştirme ve iktidara bağlama politikaları eleştiriliyordu. Ekim Devrimi sürecini başlatanlar olarak görülen Kronşad'lı denizciler ve onların bu eleştirilerini sahiplenen binlerce işçi Lenin'in emriyle, Troçki'nin komutasındaki Kızıl Ordu tarafından katletildi. Aynı Ağustos 1921'de Ukrayna'nın Golye-Polye bölgesinde kendi komünlerini kuran binlerce Mahnovistin katledildiği gibi...

Ekim Devrimi'nin önemi, bir kısım sosyalistin iddia ettiği gibi "ilk başarılı işçi devrimi" olmasıyla ilişkili değil. Ekim 1917'ye kadar bir toplumsal devrimin nasıl örgütlendiğini ve bu tarihten sonra devrimin toplumsal kısmının nasıl sistematik bir şekilde altının boşatıldığını anlamak adına önemli. Toplumsal devrim mücadelesi verenler olarak, "iktidarın" ne demek olduğunu aklımızda tutmak adına; bu mücadeleyi örgütleyenler olarak, bir toplumsal devrimle siyasal el değişikliğinin farkını anlatabilmek adına; ezilenler olarak, siyasi irademizi sözde bizim lehimize eline almaya çalışanların aslında ne yapmak istediklerini anlamak adına; anarşistler olarak, yaşadığımız ihanetin, siyasi zorbalığın, sindirme politikalarının, katliamların nasıl özgürlükçü renklere boyanabileceğini görmek adına önemli.

Yüzyıl önce ve yüz yıl sonra, Bolşevik İktidarın Kronşad Katliamı'nda da, Mahnovçina'da yaptıklarını da unutmuyoruz. Halkın özörgütlü gücü yenilmeyecek!



Mammad Azizov

20. yüzyılın başlarında Rusya'da halk ile iktidar arasında gerilimin artması çar hükümetinin daha baskıcı bir tutum takınmasına yol açıyordu. Polisin, askerin ve çarlık bürokrasisinin gücü arttırılırken daha önceden yerel yönetimlere tanınan ayrıcalıklar ve siyasal haklar geri alınıyordu.

1905-1907 tarihlerinde anarşizm Rusya gerçekliğinde teorik yönden pratik-siyasi bir harekete dönüştü. Kafkasya'da anarşist fikirlerin yayılması 1905 yılında Kutaisi, Grozni, Elisavetpol, Tiflis'te başladı. Fakat 1904'te ortaya çıkmış ve en gelişmiş anarşist hareketin merkezi Bakü'ydü.

OHAL'de Bakü

Anarşist düşüncenin Bakü'de ortaya çıkması ve bir harekete dönüşmesi tam da devletin en saldırgan döneminde gerçekleşti. 1906-1907 yıllarında, Bakü'deki anarşist örgütlerin sayısının belirli bilgilere göre 13 ila 40 arasında olduğu ve bu dönem Bakü'de anarşist geleneğin en militan çağı olarak biliniyor. Anarşizm safalarında 1906 yılı için Bakü'nün sadece "Balahani" ve "Kara Şehir" ilçelerinde 2800 işçi-militan bulunuyordu. 1905'te ortaya çıkan en etkili örgütler, anarko-komünist gruplar şehir merkezinden "Anarşi" ve Bibi-Eybetan "Borba" (Mücadele) idi. Aynı dönemde Balahani'da "Bunt" (İsyan) ve Kara Şehirde "Enternasyonal" kuruldu. İlginçtir ki, "Anarşi'nin oluşumunda Bakü'de bir fabrikadan sosyal-demokratlar ve anti-parlamentaristler de katılmıştı.

1 Temmuz 1906'da "Anarşi'den ayrılan bir grup "Krasnaya Sotnia" (Kızıl Yüzlük) isimli örgüt kurdu. "Krasnaya Sotnia", "Anarşi'de bürokrasizmin var olduğunu belirtip kendilerinin daha "etkili" mücadele yöntemi uygulayacaklarını düşündüler.

Daha sonralarıysa, "Anarşist-bireyciler", "Kara Karga", "Anarşistler-Bombacılar", "Kızıl Yıldız", "Khlebovolts" (Ekmek ve Özgürlükçüler), "Terör", "Toprak ve Özgürlük", Azeri anarşist örgütü "Azad" ve diğer daha küçük anarşist örgütler ortaya çıktı.

Anarşistlerin Taşnaksutyun ile Çatışması

Fabrika patronu olan Mantaşev - İ. Doluhanov'un anarşistlerce öldürülmesinden sonra "Anarşi'nin önde gelen isimlerinden ve aynı zamanda 1906'nın başlarında "Mücadele ve Anarşiye" başlıklı broşürde (A. Sevuni takma adıyla) yazan eski Gınçakist S. Kalasyants 5 Eylül 1906'da taşnaklar tarafından katledildi. Yine aynı sene içerisinde "Krasnaya Sotnia'nın en bilinen isimlerinden V. Zeynts ve A. Stern ise hapisten kaçarken devlet tarafından katledildi.

Taşnaklar, parti üyelerinden intikamını almak amacıyla S.Kalasyants'ı öldürdüler. Bunun üzerine anarşistler "Taşnaksutyun" partisine savaş ilan etti ve bu savaş sonucu 1906-1907 yılları arasında 17 taşnak ve 11 anarşist işçi öldü. Başlangıçta savaş Taşnaklar ile doğrudan yapılıyorsa da, 1907'de Ermeni sanayicilerin anarşistlerle savaşmak ve de kendilerini korumaları amaçlı oluşturduğu "Yeşil Yüz" ile yapılıyordu. Aynı Ermeni sanayiciler hem "Yeşil Yüz"ün hem de Taşnak çetelerinin tasfiyesi iddiasıyla savaşın yürütüldüğünü söylüyordu.

Bakü'deki anarşist faaliyetlerin bir istikameti de anarşizmin fikir babalarının düşüncelerini propaganda ve ajitasyon yollarıyla yaymak, broşür ve bildiri yayınlamaktı. Bunun için bir yayınevi de kurulmuştu. İtirazlar, bildiri ve broşürler büyük anarşist örgütler "Borba" ("Valerian", V. Gorbunov, D. Kulikov, K. Lubomudrov, G. Kostina ve R. Pişçik), "Anarşi" ve "Kızıl Yüzlük" (V. Seitz, M. Zayachenkov ve P. Studnev) tarafından yayınlanıyordu.

Sevastopol Toplantısı Olayı

Azerbaycan'da anarşistler açısından ses getirmiş olaylardan biri, 11 Eylül 1906'da Bakü'de "Sevastopol" restoranında meydana gelmişti; burada farklı cephelerden anarşistler toplanmıştı. Restoran polis ve Tüfek Taburu askerleri tarafından ablukaya alınmıştı. Büyük çatışmalardan sonra 38 kişi gözaltına alındı ve polis kom-

şu evlerin birinde yüklü miktarda silah ele geçirdi. Çok sayıda anarşist kaçtı, bazılarıysa şehir dışında gözaltına alındı. Bu olayda toplam 88 kişi tutuklandı. Kaçanların bir kısmı, yerel anarşistlerle birleştikleri Batum'a giderek, ünlü anarşist David Rostomaşvili ("Kara Datiko") ile birlikte Batum anarko-komünistlerinin işçi sendikası "Enternasyonal"i örgütledi. "Enternasyonal", "Ne Tanrı, Ne Efendi" sloganıyla "Yoldaş Devrimciler" başlığı altında bir bildiri yayımladı ve bu bildiri Transkafkasya anarko-komünistlerinin programları haline geldi ve Bakü'de de yaygın bir şekilde tartışma konusu oldu.

Bildiri, Rusya'da yaklaşmakta olan parlamentonun ve karanlık ve ihtiyaç içindeki halka yaranmak için hayırsever kılıfına girecek olan, büyük sözlerle konuşan gelecek milletvekillerinin çaresiz olacakları ile ilgili uyarıyla başlıyordu. Fakat anarşistlerin yeri, devrimi aşağıdan hazırlayan halk kalabalığının içindedir. Bildiride "devletsiz komünizm bir amaç olarak, toplumsal devrim araç olarak!" - deniyordu.

Anarşistlerin eylemleri elbette ki, sadece yayınlar ve teorik tartışmalarla sınırlı değildi. "Kafkasya ve Merkür"- "Tsesareviç" adlı topluluklarının posta gemisinin sansasyonel soygunu, bilindiği gibi yalnızca bir grup sosyalist-devrimci'ye atfedildi. Bununla birlikte sonradan bulunan bazı belgelere göre, "Krasnaya Sotniadan" anarko-komünistler I.Mdinaradze, N. Bebuşaşvili, S. Topuria, G. Gobirakhaşvili de soyguna katılmıştı. Para daha çok örgütlerin ihtiyaçlarına ve işçilere yardım için paylaşılıyordu. Bu eylemlerden biri, 1906'da, katliamlardan sonra arda kalanlara yardım etmek için hükümet tarafından 16 milyon ruble tahsis edildiğinde gerçekleşti. Paranın dağılımı için Manganese endüstrisi anonim şirketleri görevlendirilmişti, onlara parayı vermeyi reddediyordu. Bu vesileyle, Manganese endüstrisindeki işçiler iki ay süren bir greve başladı. Grev süresince işçileri finansal açıdan da destekleyen "Anarşi" çok aktif rol oynadı.

En çok sayıda doğrudan eyle-

mi "Kızıl Yüz" örgütledi. Ayrıca 1906 senesinde Bibi-Eybet Sanayi bölgesinin yöneticileri ve işçilere karşı zalim tavırlarıyla bilinen Urbanoviç ve Slavskiy, aynı zamanda provokatör Tavmisiants, "Anarşi" ve "Borba'dan (Mücadele) anarko-komünistler tarafından öldürüldü.

Anarşist hareketin en çok önem verdiği şeyler arasında "ekonomik doğrudan eylemler" de vardı. Anarşistlerin sanayicileri, özellikle de petrol sanayicilerini işçilerin taleplerine uymaları için bombalamalar, yağ ve petrol tankerlerinin yakılması yolları ile dize getirdikleri birçok vaka var. 1906-1908 yılları boyunca polis defalarca anarşistlere ait silah depoları, patlayıcı madde imalatı için laboratuvar ve atölyeler bulmuştur. Ekonomik doğrudan eylemler ile "Anarşi", "Anarşist-bombacılar", "Anarşist-bireyciler" ün kazandılar.

Son yıllarda tutuklamalar, baskınlar, örgütler arası savaşlar anarşistleri çok zayıflattı. Anarşistlere göre, Bakü'de "sadece Marksizmin fanatikleri anarşist hareketi baltalamaya çalıştı", fakat sadece Marksistler yapmıyordu bunu. Hükümet ve liberal basının tamamı, anarşistlere karşı makale ve tefsirle doluydu. Baskılar düzenleyen ve anarşist grupların tutuklanmasını sağlayan polis de durmadı. 1908 yılına kadar hapis ve sürgüne mahkum bırakılan anarşistler genellikle dışarı çıkmadı. 1908-1909'da Bakü'de meydana gelen tepkilerle bağlantılı olarak, tutuklamalar kitlesel bir nitelik kazandı. Sadece Mart 1908'de "Kızıl Yüz"ün 50 üyesi tutuklandı ve hepsi Sibiryada sürgüne mahkum edildi. "Krasnaya Sotnia" üyelerinin tutuklanması 1909'da da devam ediyordu. D. Veselov ve E. Rudenko'nun evinde bombalar, patlayıcılar, matbaanın parçaları ve anarşist edebiyat bulunmuştu.

1908-1909 kitlesel baskınlarından sonra anarşistler yüzyılın sonuna kadar toparlanamadı.

Yazının tamamına meydangazetesi.org'dan ulaşabilirsiniz.

Radikal Kooperatiflerin Küresel Ağı

FAiR COOP



2006-2009 yılları arasında farklı bankalardan asla geri ödememek üzere yaklaşık yarım milyon Euro kredi çeken ve bu parayı toplumun tabandan örgütlenmesi için Katalonya'daki antikapita-

list ve anarşist gruplara bağışlayan Enric Duran, tutsaklıktan kurtulduktan sonraki süre boyunca önceki süreçte kurulan Cooperativa Integral'i toplumsallaştırdı. Dünya çapında benzer koo-

peratifleri birbirine bağlamak ve dayanışma ile daha da güçlendirmek için kurulan Fair Coop ile ilgili olarak İstanbul'da bulunan Enric Duran'la bir röportaj gerçekleştirdik.

2012'de seninle röportaj yaptığımızda Cooperativa Integral (CIC) kurulalı henüz 2.5 yıl olmuştu. 2012'den beri CIC'de nasıl gelişmeler oldu?

CIC'in 2014'ten sonraki büyüme ve gelişme sürecinde ben sürgündeydim ve daha çok global ölçekte bu modelin yayılmasına odaklandım. O yüzden sadece uzaktan takip edebildim. Integral Kooperatifinin daha merkezsiz hareket etmesini sağlayacak bir bölünme süreci yaşadığını söyleyebiliriz. Hepsi birer öz-örgütlenme olan bu kolektiflerin merkezsiz, konfederatif bir yapı oluşturmaları kolay bir süreç değil. Kolektiflerin sayısı zamanla 700'e

ulaştı ve sonra bu seviyede kaldı.

Aynı zamanda, ortak işleri yürüten 50 kişilik bir grubu var. Ortak işlerin bütçesi ise konfederasyon meclisinde belirleniyor. Bunun dışında çoğu ekonomik olan bazı sorunlar yaşadığını söyleyebilirim. Bu tip sorunların, kapitalist bir toplumda alternatif bir şey yapmak istediğinizde karşınıza çıkması doğal.

Bunun alternatif bir ekonomik model olduğunu söyleyebilir miyiz?

Kolektifler temel olarak yatay örgütlü ve kendi karar alma mekanizmaları var. Ancak bu hala geli-

tirilmekte olan bir model. Örneğin üzerinde çalışılan karşılıklı bir sosyal sigorta projesi var. Bu, biri hastalandığında ya da yaşlandığında ihtiyaçlarını devletten değil kooperatiften sağlamak için geliştirilen bir proje. Bu hizmetler bu konuda uzmanlaşmış ve gönüllü olan insanların oluşturduğu kolektiflerle sağlanacak. Maddi gereksinimler için de bir bütçe ayrılmış durumda. Toplumsal bir dönüşüm sağlamak istiyoruz. Bu yüzden sadece enerjisi yüksek gençler için değil herkesin, hayatının her döneminde içinde olabileceği bir model olmalı.

Bir yandan bu katı bir model değil. Örneğin Katalonya'da birçok alterna-

tif okul var. Bu modelde, kolektifler zaten devletin denetiminde olmayan alternatif okullar ile kurdukları yerel ilişkiler ile toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlar. Bazı bölgelerde herkesin kullandığı binalar var. Olanlar da bölgeye göre farklı şekilde işliyor. Komün halinde yaşayanlar da var, aile olarak da.

Bu alternatif ekonomik modelin politik hareketle ilişkisi nedir?

Hareketin farklı dönemlerde farklı öncelikleri oluyor. Bazı dönemlerde mobilizasyon, çatışmalar ve isyanlar olurken, diğer dönemlerde mahalle seviyesinde ve yaşamsal projelere ve

ideolojik ve politik söylemin oluşturulmasına katılabilir.

CIC, devletin vergi, banka, para birimi gibi baskı araçlarına karşı itaatsizliği ve dayanışmayı örgütüyor. Kolektifler bir yandan grevler ve toplumsal hareketlerle dayanışma gösterirken, diğer yandan politik bilgi paylaşımlarını sürdürüyorlar. Bunlar birbirini etkileyen süreçler.

CIC deneyiminin ardından başlayan Fair Coop projesi ve Fair Coin'den bahsedebilir misin?

CIC kolektifleri büyüdükçe, ekonomik problemlerin yanı sıra devletin baskılarına karşı direnişin riskleri artmaya başladı. Diğer muhalifler fonlama yoluyla bu baskılara maruz kalmadan rahatça hareket edebilirken radikal kolektifler hem kaynak bulmak, hem de yasal yaptırımlardan kaçınmak konularında zorlanıyorlar. Kolektiflerin büyüebilmesi için, yasal olarak daha risksiz bir alan yaratmak gerekiyordu.

Fair Coop, 2014'ten beri devletin vergi, para birimi, harçlar, bankalar gibi baskıcı yapılarına karşı kolektiflere direniş araçları sunuyor. Devlet yapılarının dışında ve cezalara maruz kalmadan örgütlenmeler yaratabildiğimiz zaman, bunun politik etkisi daha yüksek oluyor. Fair Coop bunu, dünya çapında 25 ülkede bulunan örgütlenmeleri sayesinde yapıyor.

Fair Coop'un her bölgede, birer açık doğrudan demokratik meclis olan, yerel birimleri var. Bu birimler, yerel kolektiflerin ekosistemdeki diğer kolektiflerle ilişkilerini sağlıyor ve yeni kolektiflerin oluşumuna destek oluyor.

Fair Coin, Fair Coop'un parasal aracı. Fair Coin, BitCoin gibi dijital para birimleri ile aynı teknolojiyi kullanıyor. Devletler bu araçları kullanmasalar da kullanımını kabul etmiş durumdadır. Bu teknolojinin merkezsiz yapısı nedeniyle engellenmesi de o kadar değil zaten.

Diğer dijital para birimlerinden farklı olarak Fair Coin, spekülasyona açık değil çünkü Fair Coop meclisi tarafından yönetiliyor ve yeni Fair Coin basılmadığı için değişim değerinin düşmeyeceği garantileniyor. Üstelik Fair Coin kullanımını yaygınlaştıkça değeri de artıyor. Tedavüldeki 53 milyon Fair Coin'in 10 milyonu Fair Coop'a ait. Bunun 1 milyonu sistemin geliştirilmesi için, kalanı ise para dengesini korumak için kullanılıyor. Fair Coin'i Bitcoin'e çevirir-

ken bir ücret alınmıyor ancak Euro'ya çevirirken ufak bir ücret alıyor.

CIC'in büyüdükçe zayıflayan yapısının aksine Fair Coin sayesinde büyüdükçe güçlenen bir ekonomik sistem oluşturuluyor. CIC gibi doğrudan demokrasi ile işleyen Fair Coop ise, bu sistemin dünya çapında yayılmasını ve diğer diğer kolektiflerle kooperatif ilişkiler kurmasını sağlıyor.

Ne büyüklükte bir ekonomiden bahsediyoruz? Başka hangi coğrafyalardan kooperatifler katılıyor?

Fair Coop en başından, dünya çapında otonom, radikal kolektifleri ve kooperatif hareketlerin birbirlerine bağlandığı, dayanışmayla daha güçlü hale geldiği bir ekosistem olarak düşünüldü. Latin Amerika'dan Hindistan'a, Avrupa'dan Afrika'ya yayılan Fair Coop, radikal projelere devlet kontrolü dışında bir ekonomik hareket alanı sağlıyor. Fair Coop'un da katılımıyla 2017 yazında oluşturulan Bank of Commons ise devletlerin kontrolü olmadan Fair Coin kullanımını kolaylaştırmak için, online cüzdan, transfer, döviz alım satım hizmetlerini sağlıyor. Fair Coin'in ulaşılabilir olmasını sağlamak için ise Fair Coop'un yerel birimleri, aynı zamanda Fair Coin ile yerel para birimi arasında değişimi yapıyor.

Devlet sınırlarını aşmak ve vergi baskısından kurtulmak için ise bütün işlemler, yerel kooperatiflerin üzerinden fatura kesebileceği Freedom Coop üzerinden yapılıyor. Böylece kooperatifler, kolektifler ve bireylerin, tedarik ve dağıtımlarında kullanabilecekleri yasal bir kimlikleri oluyor.

Bu oluşumlara yenilerini eklemeyi sürdürüyoruz. Örneğin bireylerin seyahat planlarını sisteme girip, merkezi olmayan bir dağıtım ağını işletmeleri konusunda çalışıyoruz.

Şimdiye kadar hangi engellerle karşılaştınız? Devletlerin herhangi bir baskıyla karşılaştınız mı?

Fair Coop şimdiye kadar devletler tarafından bir baskıyla karşılaşmadı. Ancak katılımcıları olan kolektif hareketler üzerindeki baskılar gittikçe artıyor. Örneğin Katalonya'daki bağımsızlık yanlısı hareketler de bu ağın parçası ve devlet bunların üzerine gittikçe ekonomik kaynakları olan Fair Coop'un üzerine de gidecektir. Ancak Fair Coin'in merkezsiz yapısı devletin baskılarına karşı güçlü bir direniş imkanı sağlıyor.

Santiago Maldonado İçin Uluslararası Dayanışma



Mapuche halkı ile dayanışmak için yapılan eylemlerde, anarşist Santiago Maldonado Arjantin devleti tarafından kaybedilmiş ve Ekim ayında cansız bedeni bulunmuştu. Kaybolduğu gündün beri özellikle Arjantin ve Şili'de Santiago'nun yoldaşları onun için

eylemler düzenliyorlar. Geçtiğimiz ay Arjantin Konsolosluğu'na eylem düzenleyen anarşistler Santiago için konsolosluğu taş yağmuruna tuttu. Almanya'da ise FAU ve Svenonymous'dan anarşistler şehrin çeşitli yerlerinde "Maldonado için Adalet" eylemleri yaptı.

Anarşist Kitap Fuarı Londra'da Gerçekleşti



İngiltere, Londra'da her yıl geleneksel olarak yapılan anarşist kitap fuarının bu seneki teması göçmen meselesiydi. Fuara Solidarity Federation, Rebel City, 56A Infoshop gibi

anarşist örgütlenmeler ve kolektifler gazete, dergi ve broşürleriyle katılırken Base Publication, Influx Press gibi yayınevleri anarşizm üzerine kitaplarını sergiledi.

Atina'da Anarşistlerden Katalonya Halkıyla Dayanışma Eylemi

Atina'da anarşistler referandumdan sonra Katalonya'da gerçekleşen devlet şiddetine karşı Katalan halkı ile dayanışmak için Atina'da bulunan İspanya Konsolosluğunda ey-

lem yaptı. Yaklaşık 20 kişiden oluşan eylemciler koşarak içeri girdikten sonra üzerinde "Dayanışma Halkların Silahıdır, No Pasaran!" yazılı pankartlarını asıp kuşlama eylemi yaptı.

Brezilya'da Anarşist Mekanlara Polis Baskını

25 Ekim sabahı Porto Alegre şehrinde bulunan ve anarşistlerin de faaliyet gösterdiği kolektif mekanlara polis,

baskın düzenledi ve anarşistleri gözaltına aldı. Mekanlarda bulunan, Anarşizm ile ilgili dökümanlara el konuldu.

Yaşamın Yenid

Bütün dünyada devam etmekte olan çok boyutlu bir hareketin içerisindeyiz. Bu çok boyutlu hareket, insanları ya sistemin içerisine çekmekte ya da bu durumu kabullenmeyenleri sistemin dışına itmektedir.

Sadece içerisinde yaşadığımız coğrafyada artık mevcut işleyişin ismi haline gelen OHAL'de olduğumuzdan dolayı değil. Bir eskimişlik bizi rahatsız eden şey. Eski yapıların yetmediğini anlamakla, bu yapılar olmadan hareket edemeyecek olma dayatmasının arasındayız.

Sadece siyasal sistem değil, toplumsal yapılar, ideolojik meşruiyetler, yaşamsal gerçekler değil değişen. Tüm bunların ortasında bulunan bizler de sığamıyoruz artık bu eski yapılara.

İhtiyacımız olan şey, cesaret. Eskiyenin yerine ye-

nisini yapmak cesareti. Hem Bakunin'in söylediği gibi yıkarak yaratmak olduğu için, hem de Durruti'nin söylediği gibi yıkıntılardan korkmadığımız için...

Tutsak Değiliz, Mecbur Değiliz

Ekonomik tutsak/mecbur değiliz. Sadece çalışmaya değil, çalışırken katledilmeye zorlayan bir ekonomik sistemin, bireyleri sövmeye odaklı büyük fabrikanın zoraki işçileri değiliz. Daha fazla kar uğruna katleden patronların, bizleri katlettikçe zenginleşen şirketlerin tutsağı değiliz.

Enerjimizle, emeğimizle, saatlerimizle ve yaşamlarımızla beslenen kapitalizmi beslemeye mecbur değiliz. İktidarın bize dayattığı "bitmeyen tüketim arzusu"na karşı, kolektif üretim-tüketim ağlarımızı yaratabilir; bizlere

dayatılan kapitalist sömürüyü yok edebiliriz.

Toplumsal tutsak/mecbur değiliz. Her geçen gün yaşamlarımız siyasal iktidarın toplumu muhafazakarlaştırma politikalarıyla dönüştürülmeye çalışılırken, içinde beraber yaşadığımız büyük ilişki bize dayatmalara dönüştüyse, bu döngünün bir parçası olmak zorunda değiliz.

İktidarın belli zamanlarda -kendi çıkarları doğrultusunda- değiştirdiği, devlete uygun birey yetiştirme süreçleri olan okullarına, az ve yanlış bilgiyi çaktırmadan yerleş-tiren bir işleyişe, eğitim sistemlerine mecbur değiliz. Öğreten-öğrenen hiyerarşisi olmaksızın, iktidarın değil yaşamın bilgisini özgürce paylaşabiliriz.

Yaşamsal tutsak/mecbur değiliz. Tüm yaşam alan-

larımız erkek egemenliğinin baskısıyla şekillendirilir, erkin nefreti hem bedenlerimizi hem yaşamlarımızı hedef alırken bizler de bu egemenliğin tutsağı haline getirilmek isteniyoruz. Nefret ve bu nefretin getirdiği şiddet türlü bahanelerle normalleştirilirken erkek egemenler tarafından kimi zaman kimliksizleştirilmek isteniyoruz, kimi zaman katlediliyoruz.

Yaşamlarımız iktidarın baskısıyla şekilden şekle sokulurken, yaşam alanlarımız her geçen gün kapitalizm ve devlet arasında paylaşılırken, düşüncelerimizi gerçekleştirebileceğimiz alanlarımız ellerimizden alınıyor. Yaşam alanlarımız devlet-şirket işbirliğiyle talan ediliyor, düşündüklerimizi eylediğimiz sokaklar türlü bahanelerle bizlere kapatılmak isteniyor. İktidarın baskısı ve bitmek bilmeyen saldırılarıyla ya-

en Yarattılması

şamlarımız çalınıyor.

Ancak bizler bu yaşamsal tutsaklığa mecbur değiliz. İktidarın ve erkek egemenliğinin nefretini de şiddetini de kendi ellerimizle durdurabiliriz. Erk'ten beslenen ve yine bu erk'i büyüten nefreti, şiddeti ve erkek egemen tüm politik/yaşamsal dayatmaları kendi irademizle, kendi benliğimizle ve kendi gücümüzle yıkabiliriz. Yaşam alanlarımızın talan edilmesine, yaşamlarımızın gasp edilmesine karşı direnerek, özgür bir yaşamı kendi ellerimizle yaratabiliriz.

Politik tutsak/mecbur değiliz. Sadece iktidarın siyasetine değil, iktidarın iktidarlı muhalefetlerine, siyasal çarkları tekrar tekrar döndürmekten başka işlevi olmayan partili devletli siyasete tutsak değiliz. Devletin kendinden olmayarı türlü gerekçelerle kapattığı, devrimci iradeleri hapishane-

lerle teslim almak istediği politik baskının tutsağı değiliz.

İktidarın politikasına ters düşüğümüzden, ezilenlerin siyasetini benimsediğimizden dolayı maruz kaldığımız yaptırımlarla irademizi tutsak aldığı düşünün iktidara mecbur değiliz. Devlet, adalete ve özgürlüğe olan açlığımızı bizleri hapsederek bastırmak istese de maruz bırakılmak istendiğimiz tutsaklıktan özgürleşebiliriz. Bedenlerimizi kapatarak düşüncelerimizi de yok edebileceğini sanarlara, beton duvarlarla bizleri yıldırma isteyenlere karşı bulunduğumuz her yerde, her bir hapishanenin her bir hücrelerinde, mücadelemize olan inancımızla direndikçe özgürleşebiliriz.

İdeolojik tutsak/mecbur değiliz. Siyasi iktidarın her geçen gün artan ideolojik baskısını, 15 Temmuz siyasetini, başkanlık tartışmalarını,

siyasal iktidarın bizleri iradesizleştirme çabalarını düşünsel olarak sahiplenmek zorunda değiliz. Yarattığı suni "gündem"lerle gündemimizi belirleyen, tüm siyasal süreci kendi çıkarı doğrultusunda şekillendiren iktidarın ideolojisine tutsak değiliz.

Bizler iktidarın tutsağı değiliz; çünkü bu sistemi yıkmamanın yaratmak olduğunu bilen bireyleriz.

Özgürüz

Bizler ekonomik ve yaşamsal sömürünün, insan merkezci aklın, erkek egemenliğinin, kapitalizmin, devletin ve iktidarlı hiçbir ilişki biçiminin sürdürücüsü değiliz. Çünkü özgür yaşamın ancak iktidarı topyekûn yok etmekle mümkün olduğunu biliyoruz.

Bunun için iktidarların yaratıcısı olduğu sayısız yıkıma,

talana, katliama ve bitmek bilmeyen sömürüye karşı özgürlüğü düşlemeliyiz.

Ekonomik sömürünün, nefretin ve şiddetin olmadığı, iktidarın sürekli olarak artan baskısına ve manipülasyonuna karşı bilginin özgürce paylaşıldığı/paylaşılarak çoğaldığı, kimsenin kimse üzerinde tahakküm kurmadığı, iktidarın tutsaklığına karşı özgürlüğün inşa edildiği ve yaşandığı alanlarımızı yaratmalıyız. İktidarın tutsaklığını yıkmalı, özgürlüğü yaratmalıyız. Düşlediğimizi artık eylemeliyiz çünkü yaşamlarımızı ancak bu şekilde dönüştürebiliriz.

Özgür ve adil olan yeni bir dünyayı kendi ellerimizle yaratabilmek ve maruz bırakıldığımız tüm tutsaklıklardan kurtulabilmek için şimdi anarşizmde örgütlenmeliyiz.

Üretim Tüketim İlişkilerinin Yeniden Düzenlenmesi



2009 yılında kurulan ve anarşizmin değerli pratiklerinin somut bir karşılık bulduğu 26A Kolektif, sürekliliği ve ısrarcılığıyla bu topraklar üzerindeki önemli bir deneyim olma özelliğini sürdürüyor.

Üretim Tüketim İlişkilerinin Yeniden Düzenlenmesi:

Kapitalist sistem, kar odaklı bir işleyişe sahiptir. Doğadaki her şeyi tüketilmeye hazır birer ürün olarak görür. Dolayısıyla doğayı, içindeki tüm varlıklarla beraber yok etme eğilimine sahiptir. İnsanlar arasında da üretim ve tüketim ilişkilerinde yarattığı adaletsizliklerle kötülüğünü pekiştirir. Bu ilişkide herkes birbirini kullanır, kapitalizm de herkesi.

İnsanın doğanın bir parçası olduğunu söyleyen anarşizm ise, doğaya tüketme eğilimi ile değil, organik bir bakış açısıyla yaklaşır. Amaç "insanın sonsuz olmayan ihtiyaçlarının" bu organik ilişki içerisinde karşılanmasıdır. Öte yandan üretim ve tüketim ilişkilerinde "herkese ihtiyacı kadar" düsturu belirlenir. Ne eksik ne fazla... İşte bu yüzden 26A'nın kapısının ardında müşteri-çalışan, işçi-işveren ayrımı yoktur. Kimse maaş almaz. İhtiyaçlar ortaklaşa belirlenir. Kolektifin her bireyinin ihtiyaçları gözetilerek üretim tüketim ilişkileri yeniden örgütlenir.

Barikatlar Üretim Tüketim İlişkilerinde Bir Farkındalıktır. Amacımız Barikatları Genişletmek Olmalıdır.

Barikat neden kurulur? Engellemek için. 26A Kolektifi de öyle yapıyor. Kapitalizmin yaşama yönelik saldırılarını engellemeye çalışıyor. Örneğin, Kolektif 26A'nın kafelerinde, sömürü düzeninin devamlılığını sağlayan küresel kapitalist şirketlerin ürünlerine yer verilmez. Kola satılmaz mesela. Birer endüstriye dönüşen hayvanların etleri için katledilmesine karşı 26A'da et satılmaz. Dolayısıyla üretim tüketim ilişkilerinin ahlaki, politik ve sosyal açıdan değerlendirilmesi gerektiğini düşünen gönüllüler, katil şirketlerin ürünlerine, içinde adaletsizlik barındıran üretim ve tüketim şekillerine barikat koyar. Amaç, bu ilişkilerin adil bir şekilde düzenlenmesidir. Bu ilişki düzenlendikçe, barikat genişler. Ta ki, tüm üretim tüketim ilişkileri devlet ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtarılsın kadar..

Şimdi, Şu anda Burada:

Devrim gelecekte bilinmeyen bir noktada aniden patlak verecek bir şey değildir. Devrim bizlerin dışında gelişen tarihsel koşulların sonrasındaki oluşuveren bir şey de değildir.. Devrim bir farkındalıkla ateşlenir ve pratiğe döküldüğü noktada, "Şimdi Şu Anda Burada Başlar!" Dolayısıyla-

la, Kolektif 26A devrimci bir eylemdir. İnsanlara dayatılan zorunluluğun yerine gönüllüğü, rekabet ve bencilliğin yerine paylaşma ve dayanışmayı, yalnızlık ve yalıtılmışlık yerine beraberliği ve kolektif yaşamı koyan yeni bir dünya, herkes tarafından istenilen yeni bir yaşam biçimi uygular ve önerir.

Mücadele Bütünlüklüdür:

Anarşizm, yaratarak yıkmak, yıkarak yaratmak düsturunu benimser. Anarşistler, bir yandan devletin ve kapitalizmin köhnemiş kurumlarına ve ilişkilerine saldırarak onu yıkmayı, bir yandan da hayal ettikleri dünyayı kurmak için yaratmayı kullanırlar.

İşte bu yüzden 26A gönüllüleri bir yandan yaşamlarını kolektif üzerinden paylaşma ve dayanışmayla örerken diğer yandan sokakta ve buldukları her alanda her türlü araçla devlet ve kapitalizm ile kavga etmeyi sürdüren anarşist bireylerdir.

Paylaşma ve Dayanışma:

İnsan, insanın kurdu mudur? Zayıflar güçlü kurtların pençelerinde çırpanan koyunlar mıdır? Yüzlerce yıldan beri süren yalan, yüzlerce yıldan beri devam kolektif deneyimlerle boşa çıkartılmıştır aslında. Ne insan insanın kurdudur. Ne de bizler

kurtların pençelerinde can vermeye mahkum olan koyunlarızdır. Bencillik ve rekabet, devletlerin ve kapitalizmin bıkmadan usanmadan her gün tazelemek zorunda kaldıkları kocaman bir yalandır.

Paylaşma ve dayanışma ise, yaşamın içinde ve kapitalizmin karşısında hayatta kalmak için canlıların geliştirdiği bir davranış biçimidir. Anarşistler, birbirine arkasını güvenle dönebilme özgürlüğüne ve omuz omuza vermenin yarattığı özgüvene sahip bireylerdir. İşte tam da bu yüzden, 26 A kolektifinin kapısından giremez bencillik ve rekabet. Çünkü içeride omuz omuza vermiş, güvenle birbirine sırtına dönebilen insanlar vardır. Bazen paylaşılan bir kap yemek, bazen mutluluk, bazen de öfkedir. Fakat bu kapılar ardında bir grup insana özgü bir yaşam biçimi olarak tasarlanmamıştır, bu bütün dünyaya tekrar yayılması gereken bir itkidir, bir iç güdüdür. Sadece hatırlamak ve eyleme geçmek gerekir. Kolektif 26A bunu yapar aslında hatırlar, eyleme geçer ve bu anlayışı örgütlemek için çalışır.

Tek Başına Değil Hep Beraber; Zorunlu Değil Gönüllü:

Yalnızlığımız, yalıtılmışlığımız bizi yok etmek; bizi köleleştirmek isteyenlere karşı en zayıf yanımızdır. İşte bu yüzden devlet ve kapitalizm

hep buraya oynar. Yaşam biçimleri, evler, odalar, işler, iş yerleri, sokaklar hep buna göre düzenlenir. Bireyler ve toplumlar yalnızlaştırıldıkça yok olur, güçsüzleşir ve daha rahat kontrol edilebilir. Kontrolün başladığı yerde ise inisiyatif ölür. bundan sonra birey ve toplumlar için zorunluluklar ve mecburiyetler silsilesi başlar. Kapitalizmde kendini gerçekleştirdiğini düşünenler aslında zorunluluklar ve mecburiyetler yığında boğulanlardır.

Tarih boyunca anarşistler özgür bireylerin birlikteliklerine dayanan örgütlenmelerden taraf olmuş ve bunların uygulayıcısı olmuşlardır. 26A kolektifi, örgütlülüğün ne kadar büyük bir güç yarattığını bilir. Sistem içerisinde yalnızlaştırılarak güçsüzleştirilen insanların örgütlülüğün içinde kendini gerçekleştirdiği bireyleştirdiğini, örgütlendikçe güçlendiğini ve kapitalizme karşı toplumu güçlendirdiğini bilir. Anarşistler için örgüt bir zorunluluk değil, ihtiyaçtır hem sistemle savaşabilmek, hem de hayatta kalmanın bir metodu olarak kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu örgütlülüğün harcıysa gönüllü olmaktadır. İnisiyatif kullanmak, insana tekrar insan olduğunu hatırlatır. 26 A Kolektifi, özgür bireylerin gönüllü birlikteliği ile oluşturulmuş bir örgütlenmedir.

Üstelik bu birliktelik belirli bir mekanla ve zamanla sınırlandırılmış bir birliktelik değildir. Her bir gönüllü, yaşamının tamamını kapitalizme karşı diğer yoldaşları ile beraber örgütler. Mekan dışında da beraber yenilir, beraber içilir. Kurulan komünlerde ortak yaşam devam ettirilir.

Hiyerarşik Dikey Değil Anti Hiyerarşik Yatay İşleyiş, Bir Kişinin Değil, Herkesin Kararı:

Toplumu yukarıdan aşağıya bir emir komuta zinciri şeklinde örgütleyen, milyonların kaderini bir kişinin ya da dar bir grubun insafına terk eden günümüz düşüncesine karşı, kimsenin kimseden üstün olmadığı ve yapılan işte ya da bulunulan mekanda herkesin sonsuz söz hakkına sahip olduğu bir anlayış pratikler anarşizm.

26A gönüllüleri çalışma saatlerini, mekanın işleyişini, mekanın dizaynı da dahil olmak üzere her şeyi gönüllülerin periyodik olarak bir araya geldiği ve her gönüllünün sonsuz söz hakkına sahip olduğu toplantılarda tartışarak, öyle karar verir, belirlerler.

Özetleyecek olursak, Kolektif 26A yaşamlarını devlet ve kapitalizme karşı örgütlemiş; Bencilik ve rekabete karşı paylaşma ve dayanışmayı, yalnızlık yerine örgütlenmeyi, ertelemek yerine şimdiden başlamayı, hiyerarşi yerine yatay işleyiş bütünlüklü bir mücadele ekseninde bir yandan yaratırken diğer yandan yıkmayı pratikleyen bir modeldir. Bu model anarşizmin tüm toplumsal ilişkileri yeniden değiştirmeyi amaçlayan, yüreğimizde taşıdığımız başka bir dünyanın tohumudur.

Bilginin, Paylaşma ve Dayanışmayla Özgürce Öğrenimi Mümkün!



Devletin resmi ideolojisini kabul ettirmek ve kapitalizmin kendi çarkını döndürmek için manipüle ettiği bilgi, aslında yaşamın içinden çıkmıştır. Dolayısıyla bilgiyi arayacağımız yer de yaşamın kendisidir. Edindiğimiz "yaşamın bilgisi"ni elden ele, dilden dile yaymaya...

İktidarın Araç Olarak Kullandığı Bilgiye Karşı:

Bilgiyi hapseden kapitalizm ve devletler; bütün iktidarlar, kurdukları her türlü eğitim merkezileri sisteme uyumlu köle yetiştirme alanları açıyor. Her an gözetlenen ve denetlenen, dört bir yanını sivil ya da üniformalı polislerin, özel güvenlik görevlilerinin sardığı bu alanları, özgürlük alanları olarak göstermeye çalışıyor. Tek bir kesimin tekelinde toplanan bilgi, bu özgürlük alanı olarak gösterilen üniversitelere hapsedilerek bir anlamda elitize ediliyor. Herkesin ulaşamayacağı kampüs duvarlarının ardına saklanıyor. Öğreten ve öğrenen ayırımının keskinliğiyle, hiyerarşi ve itaati içselleştirmemiz sağlanıyor.

İktidarların değiştirdiği, manipüle ettiği ya da ortadan kaldırarak yerine yenisini koyduğu bilgiyle, gerçekle yalanı ayırt edemez hale geliyoruz. Beyinlerimiz, ezberci eğitimle öyle bir hal alıyor ki, farklılık ve yaratımdan gittikçe uzaklaşıyoruz. Böylece bilgi birey için ulaşılabilir bir iktidar aracına dönüşüyor.

Yaşamın Bilgisi İçin:

Yaşamın bilgisini aramak, var olanın tüm ayrıntılarıyla yeniden keşfine yapılan keyifli bir yolculuk gibidir. Bilgiyi edinen, bilmeyene aktarır. Diller, kültürler aktarılır. Farklılıkların zenginliğiyle bilgi paylaştıkça yayılır. Bütün bunlar, aktarılmayınca, bilinmeyince kaybolur.

Bizlere düşense hapsedilen, eli-

tize edilen, tahakküm ve iktidar aracına dönüştürülen, bazen de yok edilmeye çalışılan bilgiyi dayanışmayla yeniden keşfederek, paylaşmayla çoğaltmaktır. Bu koşullarda ihtiyacımız olan, bilginin özgürce aktarımı sürecinin gerçekleştirilebileceği alanlar yaratmaktır.

Bilgiyi bir kesimin tekelinde bıraktığımız, itaatin aracı haline getirilmesine göz yumduğumuz, hapsedilmesine duyarsız kaldığımız bir durumda; bilgi ne kadar "yaşamdan" olabilir ki?

26A Atölye: Vazgeçmeyenler Oldukça!

26A Kolektifi, kurulduğu yıldan bu yana, yaşamın bilgisini esas aldı. Yaşamsal bilgiyi aradı, yeniden keşfe çıktı, birlikte üretmek ve uygulayarak yol aldı.

O günden bu güne kolektif deneyimini büyüten 26A, 2016 yılında, tam bir yıl önce, bu bilgiyi çoğaltmak ve yaygınlaştırmak için yeni bir alan daha yarattı. İçerisinde kütüphane ve kitap okuma bölümleri, kesme biçme atölyesi, bilgi paylaşımı için farklı konulardaki aktarımların gerçekleştirileceği kara tahtası ile birlikte üretmek ve yeni deneyimler oluşturmak için 26A Atölye'nin kapısını açtı. Devlet ve kapitalizmin rantsal dönüşümlerinin baskısıyla sıkıştırılan Taksim'de, serüvenin ilk başladığı yerde 26A Taksim'in üst katında.

Atölyede bir yıl içerisinde farklı diller ve farklı kültürlerden anarşizmin tarihine, kadın mücadelesinden halkların özgürlük mücadelelerine ve ekolojije, tiyatrodan sinemanın ötekilerine, şirden türküyeye, spordan oyuna, ritüel ve performansla, geçmişten günümüze devlet anlayışlarından alternatif öğrenim metodlarına, felsefeden arkeolojiye hatta mitolojiye dair yüzü aşkın aktarım gerçekleştirildi.

Bilginin her yerde, yaşamın her

alanında olduğu farkındalığıyla, yaşamın her alanından, en ince detaylardan seçilen konularıyla gerçekleştirilen aktarımlar, 26A Atölye'nin "Kara Tahta" bölümünde yapıldı. Kara tahta, çoğunluğun okulundan hatırladığı bilginin otoriter biçimde zorla empoze edildiği bir araç olarak görünebilir. Ancak atölye katılımcılarına bir dersliği, bir sıkışmışlığı, bir korkuyu, bir bilememe cezasını hatırlatmıyordu artık; tüm bunlara karşı koymanın bir yolu olmuştur. Tebeşirle yazılıp silindi ve bilgi sohbetle elden ele, dilden dile yayıldı.

Aktarıcı, seçtiği konuda akademisyen, yetkili, otorite olduğu için değil; o konuyu merak ettiği, araştırdığı, deneyimlediği ve paylaşmak istediği için aktarıcıydı. Eksik bıraktığı konu, başka bir aktarımda başka bir aktarıcı tarafından tamamlandı. Aktarımlara isteyen herkes, ücretsiz bir şekilde katıldı ve katılanlar, sadece dinlemek, o alanı tüketerek terk etmek için katılmadı; aktarılan bilgiye kendi bilgilerini de kattı.

Kolektif 26A senelerdir yarattığı anlayışı "Önce pratikle ve sonra o pratikte teoriyi bul!" sözüyle oluşturmuştur. Bir yıldır yine yeni bir pratikle, bilginin paylaşma ve dayanışmayla özgürce aktarımının mümkün olduğunu gösteren 26A Atölye, kapısını aralayan herkesi birlikte düşlemeye, düşünmeye, düşündüğünü de beraberce eylemeye çağırıyor. Kasım ayı itibarıyla yeniden açtığı kapısının ardından, 200'ü aşkın kitaptan oluşan anarşizm kitaplığını okumaya ve tartışmaya, kesme biçme atölyesinde birlikte üretmeye, kara tahtasında özgür bilgi paylaşımlarına çağırıyor herkesi.

Dünyada alternatif olabilecek farklı modellerin yer aldığı gazetemizin bu sayısında, özgürlüğün yaratıldığı böyle zeminlerin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyoruz. Bizler de Meydan Gazetesi olarak, herkesi bu zeminlere davet ediyoruz.



Azerbaycan'da LGBTİQ Bireylere Devlet Baskısı

Azerbaycan'da Eylül ayından bu yana, yüzlerce LGBTİQ birey gözaltına alındı. Son iki ay içerisinde sadece polis operasyonlarıyla değil, medya kanalları ve sağlık bakanının açıklamalarıyla

nefret politikası sürdürülüyor. Gazeteci Durna Safarova, yazdığı yazılar ve bu şiddet mağduru bireylerle yaptığı röportajlarla, devlet şiddetini tüm boyutlarıyla ele alarak, meselenin tüm

dünyada gündem edilmesini sağladı. Bakü'de yaşananları, LGBTİQ bireylere yönelik bu devlet politikasını Durna Safarova'yla konuştuk.

Meydan Gazetesi: Azerbaycan'da Eylül ayından itibaren 100'e yakın LGBTİQ bireyin gözaltında tutulduğu süreç nasıl başladı?

Durna Safarova: Eylül ayının 15'inden 20'sine kadar yüzlerce kişi gözaltına alındı. Sokaklardan, evlerden, restoranda yemek yerken, kafede otururken, market çıkışında, işten eve giderken... Azerbaycan'da LGBTİQ bireylere yönelik ayrımcılık sistematik özelliğe sahip ve hayatımızın sıradan bir parçası. Heteronormatif toplumlarda LGBTİQ bireyler, günlük hayatta çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmaktadır. Eylül ayında Azerbaycan'da polisin eşcinsel ve translara dönük operasyonları da onlara yönelik yapısal ayrımcılığın bir parçası. Ve bu tür operasyonlar periyodik olarak devam etmekte. Sadece bu sefer operasyonun çerçevesi daha büyük olduğu için ülke içinde ve dışında yankı buldu ve tepkiler geldi. Trans bireylerle röportajlarımda hiç şaşırmadıklarını belirttiler, hayatları zaten her gün polisle saklambaç oyunu oynar gibi geçiyor.

Devlet hangi bahanelerle LGBTİQ bireyleri gözaltına alıyor? Gözaltıları nasıl yasallaştırıyor? Yaşananlar karşısında mücadele veren örgütlenmelerin ve LGBTİQ ailelerin tutumları nasıl oldu?

Öncelikle şunu belirteyim ki, bu operasyonlar konusunda resmi makamlardan bilgi almak çok zor. Zaten Azerbaycan'da gazetecilerin bilgiye ulaşım hakları, her adımda ihlal edilmekte. Avukatlar ve gazeteciler, tutuklananların sayısını, nerede tutuklu kaldıklarına dair bilgileri şimdiye kadar netleştiremediler. Resmi rakam 83, ama bu gerçeği yansıtmıyor, tutsak bireylerin ifadeleriyle örtüşmeyen bir rakam bu.

Avukatların ulaştığı kişiler idari gözaltı ve idari cezalara maruz kalan kişiler. Bakü'nün dört bir yanından o gece tutuklanan LGBTİQ bireylerinin hepsine İdare Suçları Kanunu 535.1. maddesi uyarınca ceza verilmiş. Yani Bakü'de yüzlerce kişi aynı anda "Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin bozmuş, vazifesini yerine geti-

rirken polisin meşru taleplerine itaat etmemiş ve polise direnmiştir" diyor mahkeme kararları. Bu mahkeme kararları alınırken, gözaltına alınan hiçbir bireyin avukatı yoktu.

Bu yüzden hukuksuzca davranmaktan hiç çekinilmemiş. Her duruşma bir dakikaya yakın sürmüştü. Duruşmalarda itham tarafı da polis, tanıklar da polis. Tutuklananların neredeyse hepsi, gönüllü avukatlar aracılığıyla sonradan Temyiz Mahkemesine başvuruda bulundular, bu suçları kabul etmediklerini belirtip polisin yaptığı hak ihlallerinden dolayı şikayette bulundular.

LGBTİQ örgütlenmelere gelince, ülke içerisinde örgütlenme hemen hemen yok denilecek kadar az. LGBTİQ bireylerin, özellikle trans bireylerin örgütlenmiş bir mücadelesi yok. Ailelerin çoğu, beklenmedik olsa da, çocuklarının cinsel kimliklerinden dolayı baskıya maruz kalışına ciddi tepki verdiler. Özellikle röportaj yaptığım trans bireylerin anne-babalarından duyduğum şey "Çocuklarımızın yanındayız, hiçbir suçları yok,

onlarla beraber bu baskılara karşı mücadele vereceğiz." cümlesiydi. Tabi bunu herkes için söyleyemeyiz. Gaylerin bu açıdan durumu daha kötü. Çoğunun ailesi habersiz, aniden kaybolmuş çocuklarını arayan ailelere polis, "oğlunuz i.ne, haberiniz yok mu?" şeklinde aşağılayıcı sözler söylemiş.

Gözaltına alınan/tutuklanana yönelik uygulamalar nedir?

Gözaltındayken de, cezaevinde de dayak, sözlü taciz, aşağılama ve hakaret. Dinlediğim hikayeler içler acısı. Polis gözaltına alınanları zorla tıbbi muayeneye götürmüştü. Trans kadınların saçları sıfıra kazıtılmış. Karşı çıkanları o kadar dövmüşler ki, 20 günlük hapisten sonra vücutlarındaki izleri ben de gördüm.

Duruşma zamanı birçok aşağılayıcı ifadeye herkes şahit oldu. Mesela, duruşmaların birinde hakim şöyle sordu "Sen şimdi erkek misin, yoksa başka meyillerin var mı?". Başka bir örnek, cezaevinde çayı plastik şişede veriyorlarmış. "Bizden



tiksiniyorlardı, kullandıktan sonra atmak için plastik şişede veriyorlardı, zaten içemiyorduk, orada çay mı içilir?" diye söyledi bir trans kadın. Bir ifadede şunu gördük: Ameliyat geçirmiş ve artık tamamen kadın vücuduna sahip bir kişiye polisler birkaç kere şöyle demiş, "Hadi ya, nasıl kadın olmuş bu, çıkar pantolonunu bakalım." O kadını birkaç kere soymuşlar. Daha birçok örnekle sürüyor şiddet, bitmiyor. Bununla ilgili uluslararası kuruluşlar kısa bir zamanda yayınlanması için detaylı raporlar hazırlamakta.

Bir şey daha ekleyeyim işkencele ilgili. Bu söylediklerimin dışında, bir de Organize Suçlarla Mücadele Birimi'nin tutukladığı kişiler var. Onlara tutuklu da diyemiyoruz, açıkça insan hırsızlığı yapıldı. Onların tutuklanması herhangi bir resmi makamda kayıtlı da değil. Bu kurumun kaçırdığı kişilerden kimseden haber alamadık, ebeveynler çok perişandı. Orada tutulup bazı şartlarla serbest bırakılanlar anlattı, orada insanlara elektrikle işkence yapılmış.

Bu konuda yapılan açıklamaların, haberlerin devlet üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Bu kadar tepki beklemiyorlardı herhalde. 2 Ekim'de aniden İçişleri Bakanlığı'ndan açıklama yayınlandı ve tutukluların serbest bırakıldığı söylendi. Devlet kendi mahkemesinin kararına bile önem vermiyor Azerbaycan'da. Her şey tamamen birilerinin insiyatifine bağlı. Emir gelmiş, bırakın demişler, tutuklular da bırakılmış.

Yaşananlar devlet tarafından medya kanallarıyla topluma nasıl yansıtıldı?

Korkunç bir dille. Devletin resmi açıklamaları dahil, hükümet yanlısı,

devletin propaganda aracı işlevi yerine getiren medya kuruluşları nefret söylemi kullandılar, aşağılayıcı ifadeler, hakaretler yazdılar. Zaten Azerbaycan'da özgür basın neredeyse kalmadı. Son 3 yıldır özgür basın can çekiyor, gazeteciler baskı altında, faaliyetleri yasaklanmış durumda, gizli-saklı gazetecilik yapanların sayesinde bu haberleri alabiliyoruz. Ama ana akım medyanın her şeyde olduğu gibi LGBTİQ meselesinde de kışkırtıcı, cinsiyetçi, faşizan dili sürüyor. Onları hastalık kaynağı, AIDS'li, HIV'li olarak sundular, yasadışı fuhuş yaptıklarını vurguladılar, uyuşturucudan dolayı polisin bu operasyonları yaptıklarını yayınladılar. Kısacası, LGBTİQ bireylerinin topluma zararlı ve izole edilmeleri gerektiği fikrini iletmeye çalıştılar.

Şu an gözaltında tutulanlarla iletişim nasıl sağlanıyor? Hukuki süreç nasıl işliyor?

Şu an avukatlar herkesle bireysel görüşme yapıyor. Biraz zor süreç. Ciddi travma yaşamışlar tutukluken ve yakın çevre dışında kimseyle konuşmak istemeyen, gözaltı sürecini hiç hatırlamak istemeyenler var. Onlarla çalışma, iletişim biraz zor geçiyor. Ama bazıları ilk günden itibaren avukatlarla anlaşma yapmış ve işi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar götürmek niyetinde olduklarını belirtmişler. Ama hala tutuklanmış kişilerden bir çoğuna ulaşılmıyor, haber alamıyoruz.

Bakü dışında herhangi bir yerde bu tip saldırılar yaşanıyor mu?

Başka illerden, şehirlerden o gün bir haber almadık. Hatta Bakü dışına çıkıyorlardı tutuklanma gecesi, belli ki diğer şehirlerdeki polisler böyle bir emir gelmemiş. Ama birkaç gün önce Gence şehrinde 3 kişinin gözal-

tına alındığı haberi geldi. Maalesef iletişim ve koordinasyon problemlerinden dolayı bu tür haberler takip edilemiyor.

Birçok kişinin fişlenmek ve gözaltına alınmak gibi kaygılarla Azerbaycan dışına çıktığı söyleniyor. Türkiye'ye gelenler burada karşılarında ne buldular? Onlar için şiddet burada da sürüyor mu?

Evet, birçok kişi bu tutuklamalar sonucunda Azerbaycan'dan çıktı. Ama çoğunluk hiçbir yere gitmek istemiyor. Sohbet ettiğim birçok kişi "Neden gideyim, burası benim de ülkem, çekip gitmekle neyi halledeceğiz?" diyor. Türkiye'ye gelenler var, birkaç ay kalıp geri dönecekler muhtemelen, temelli Azerbaycan'ı terk etmek istemiyorlar. Türkiye de LGBTİQ bireyleri için zor bir yer. Öldürülüyorlar, dövülüyorlar, her türlü aşağılanmalara maruz kalıyorlar. O yüzden trans bireyler, Türkiye'de de pek güvende hissetmiyorlar. Mesela, görüştüğüm trans kadınlardan biri Eylül ayında bir saldırıya maruz kalmış, bütün vücudu bıçakla kesilmiş, arkadaşları onu kanlar içinde hastanelere götürmüşler, saatlerce hiçbir hastane kabul etmemiş, en son devlet hastanelerinden birine yatırmışlar, fakat oraya da polis baskın yapmış ve onu bekleyen onlarca trans arkadaşını coplamış. Olayların video görüntüsünü izledim, dehşet verici. Ama buna rağmen Türkiye'ye geçici olarak sığınmalarının tek nedeni, evlerine polis girmiyor, devamlı polisten kaçma, saklanma gibi bir dertleri yok. Tabi böyle geçici çözümlerle nereye kadar devam edebilirler, belli değil.

LGBTİQ hareketi Azerbaycan'da nasıl zorluklar yaşıyor? Yaşadığı zorluklar karşısında izlenen mücadele hattı nedir?

LGBTİQ bireylerinin ciddi örgütlü mücadelesinden bahsedemeyiz. Her şey bireysel seviyede oluyor. Zaten olan bitenlerin çoğundan habersiz kalıyoruz, çünkü ülke içinde koordinasyon yok, örgüt yok, LGBTİQ bireylerinin her gün yüzleştikleri problemleri belgeleyen, kanıtları toplayan bir yapı yok. Azerbaycanda LGBTİQ sorunlarını ele alan bir kaç STK var, ancak yurtdışında faaliyet göstermekte. Ama ülke içerisinde, günlük hayatta, LGBTİQ bireylerinin, seks işçilerinin başına gelenleri takip etmek ve ona karşı mücadele vermek için şu an herhangi bir yapı yok.

Azerbaycan'da LGBTİQ bireyler politize olmamış, bir hareket olarak var olamamış zaten. LGBTİQ bireyleri sivil toplum aktivistlerinden, muhaliflerden, sanatçılardan da destek görmüyor. Toplumda bu konuda tartışmalar, müzakereler yok, olanlar da çok dar bir mecrada, tartışma mevzu su da "onlar da insan, yaşamak onların da hakkı" seviyesinde. Toplumsal cinsiyet çalışmaları, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, LGBT hareketi ve onun tarihsel temelleri, queer teorileri, seksizm ve heteroseksizm eleştirileri gibi önemli konuların tartışıldığı yok. Birkaç STK'nın Avrupa fonlarıyla beraber Azerbaycan'daki çalışmalarını nelerden ibaret, biliyor musunuz? Seks işçilerinin ücretsiz muayenesinin sağlanması, onlara ara sıra prezervatif dağıtılması. LGBTİQ kavramını STK'lar da sadece seks işçiliği ile eşleştiriyorlarsa, LGBTİQ bireylerini kavramsal olarak seks endüstrisinden ibaret görüyorlarsa, hangi mücadeleden bahsetmek mümkün? Demokrasi ve özgürlükler mücadelesi veren kesimin üzerinde ciddi sorumluluk var bu açıdan. LGBTİQ bireyleri, rutin olarak kendilerini hedef alan polisle başbaşa kalmış durumda, ülkede LGBTİQ problemlerine başka bir gezegenin problemleriyim gibi yaklaşıldığı görülüyor.

Ha Müftü Ha Memur Nikah Kıyımı Kadın Kıyımıdır



"Evlilik Devlet'i ve Kilise'yi her yönüyle besleyen bir kurumdur; hayatın insanları geliştirip incelten bir alanda tuzağa düşürmek için, hem Devlet'in hem de Kilise'nin eski çağlardan beri hiç bıkmadan peşinde kovaladığı bir av olmuştur. Aşk, ezelden beri insan ilişkilerinin en güçlü faktörüdür; aşk, insan eliyle yapılan her türlü yasadan üstün gelmiş ve kiliseyle ahlakın dayattığı demir parmaklıkları her çağda kırıp atmıştır."

Emma Goldman

Ece Uzun

ece@meydangazetesi.org

Evliliğin Tarihsel Gelişimi

Kadın ve erkek yüzyıllardır birbirini tamamlayan iki unsur olarak anlatılır. Çağlar boyunca kimi zamanlarda değişkenlik gösteren cinsiyet rollerine rağmen kadın ve erkek hep bir aradadır. İkel topluluklarda avcılıkta uğraşan erkek ve toplayıcılık yapan kadın, yaşamın sürdürülmesinde zorunlu bir ilişki halindedir. Bu zorunlu ilişki aynı zamanda ruhsal ve bedensel birleşmelerle soyun devamlılığını sağlamak için sürdürülmüştür. İkel toplumlardan günümüze farklılık gösteren bir çok ritüel, tören, seremoni ile kadın ve erkek birbirine bağlanmıştır. Günümüzdeki anlatımıyla evliliğin tarih, antropoloji, ve sosyoloji gibi alanlarda ne zaman ortaya çıktığına ilişkin tartışmalar uzun yıllardır incelenmektedir.

İkel toplulukların yerleşik yaşama geçişiyle, devletsi yapılar beraberinde mülkiyet ilişkisini getirmiş ve hiyerarşik ilişki biçimleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Toplumsal ilişkilerin değişmesine neden olan yerleşik yaşam, kadın ve erkek arasındaki toplumsal roller üzerinden başka bir hiyerarşiyi de açığa çıkarmıştır: Erkeğin üstün konumda bulunduğu bir hiyerarşi. "Yabanıl toplumlarda toplumsal ve cinsel ilişkilerin, ortaklaşa üretim ve ortak mülkiyet uygulaması sonucu eşitlikçi bir nitelik gösterdiği görülür. Bu özellikler özel mülkiyete ve sınıf ayrımına dayanan çağdaş toplum anlayışına ters düşmekteydi. Demek ki kadınlara onurlu bir yer veren anasoylu klan dizgesi, her iki cins insanında eşitlik içinde yaşadığı, baskı ya da cins ayrıcalığı görmediği

bir ortaklaşmacı (kolektivist) düzenidir." (Evelyn Redd, Kadının Evrimi)

Yerleşik yaşamda çeşitli madenlerin bulunmasıyla da birlikte, avcı olan erkek, diğer avcı olan erkeklerle yarışmaya başlamıştır. Bedensel gücü ve avlanmak için kullandığı silahlar bir başka erkeğe veya bir başka kabileye yönelmeye başladıkça; gücün belirlediği iktidar ve iktidarlı ilişki biçimleri açığa çıkmaya başlamıştır. Kadın ise, gezer-göçer oldukları dönemde daha fazla söze sahipken, yerleşik yaşamla beraber ev ve evin çevresindeki işlere hapsedilmiştir. Kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarından dolayı olduğu iddia edilen iş bölümüyle kadının eve kapatılması, özel alanın içinde tanımlanmasına neden olmuştur. Özel alanda var olan özne olarak kadın ve kadının erkek ile kurduğu yine iş bölümüne dayanan ilişki biçiminde, toplumsal cinsiyet rolleri oluşmaya ve zaman içerisinde belirginleşmeye başlamıştır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkekte biyolojik olarak bulunan farklılıkların dışında, yaşamsal olarak bulunan farklılıklar ve bu farklılıklar sonucu kadın ve erkeğe yüklenen rollerdir. Bu farklılıkların nasıl ortaya çıktığı ve biyolojik farklılıklarla ilişkisi olup olmadığı yine bir tartışma konusudur. Toplumsal cinsiyet, adı üzerinde toplum ve dolayısıyla kültür tarafından belirlenir. Her toplum ve kültürün özelinde değişkenlik gösterir ve bu özellikler dahilinde belirlenir. Ancak ataerkinin var olduğu tüm toplumlarda koşulsuz olarak bulunur.

Ataerkiyle birlikte kadın ve erkek,

bir bütünü oluşturan ilişki biçimini değil de erkeğin kadından üstün olduğu bir ilişki biçimini sürdürür. Ataerkillik, her şeyden önce hiyerarşik bir ilişkidir ve hiyerarşi olmadan kendini var edemez. Babanın iktidarı, onun bir adım gerisinde olan oğul tarafından sürdürülmek durumundadır. İşte bu noktada devreye giren "erkeğin soyunun devam etmesi", zorunlu hale gelir.

Soyun Devamı ve Namus Olgusu

Soyun devamı kaygısının bir sonucu olarak kadının tek eşliliği şartı konulmuştur. Soyun devamını sağlayan yegane varlığın erkek olduğu düşünüldüğünden, bu durumda kadın sadece bir araç olmuş ve varlığı doğurganlığa bağlanmıştır. *Kadının bedeninin doğurganlığa bağlanmasıyla birlikte, kadın bedeni bütünüyle cinsellikle dolup taşan bir beden olarak tanımlanmış, nitelenmiş ve saf dışı bırakılmıştır. Bu beden, kendisine içkin patolojinin etkisiyle tıbbi uygulamalar alanıyla bütünleştirilmiştir. Düzenli doğurganlığı sağlamak zorunda olduğu toplumsal bünye esas ve işlevsel ögesi olmak zorunda kaldığı aile düzlemi ve ürettiği biyolojik-ahlaksal bir sorumluluk çerçevesinde eğitimi boyunca güvence vermek zorunda olduğu çocukların yaşamıyla organik bir ilişkiye sokulmuştur. (Foucault, Cinselliğin Tarihi)*

Kadının eve kapatılması ve doğurganlıkla eş değer tanımlanması, zaman içerisinde bunun bir mülkiyet ilişkisi olmasını da garantilemiştir. Bu mülkiyet ilişkisi, toplumsal cinsi-

yet rollerine dayandırılarak "namus" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Erkeğe ait olan ve korunması gereken kadın tanımı, kadının toplumsal ilişkilerdeki hal ve hareketlerini de kapsayan "kadının namusu" denilen kavramı yaratmıştır.

Aile ve Evlilik

Tüm bu belirlenimlerin bize gösterdiği, kurum olarak evlilikten önce, kurum olarak ailenin varlığıdır. Ailenin kurumsallaşması, toplumun merkezi devlet yapılanmalarına doğru evrildiğinin bir göstergesi olarak gerçekleşmiştir. Devletler, yaşamın tamamına nüfuz edebilmek için aile kurumunun belirleyicisi olmuştur.

Tarihte somut olarak "dini bir ritüel" biçiminde karşımıza çıkan evlilik, kurumsallaşmış dinler öncesinde, insanların "Tanrılar onları kutsasın" diye yaptıkları bir törendir. Anadolu'da, Mezopotamya'da ve Antik Yunan'da evlilik törenleri birbirinden farklı özellikler gösterse de, temelde Tanrının bir ödülü olarak düşünülüyordu. Örneğin Antik Yunan'da -bugünkü Batı toplumlarının temelini oluşturur- genellikle 15 yaşından itibaren evlendirilen kız çocukları 3 gün süren bir şölenle evlendirilir, tanrıya çeşitli adaklar adanır veya "kurban" kesilirdi. Evlilik, aile olabilmeyen en kutsal adımı olmuş ve yerine getirmek Tanrılara karşı bir sorumluluk ve zorunluluk haline gelmişti. Ancak bu evliliği kutsal kılan tabii ki erkekti. Meşru evlilikten doğan meşru çocuklar babanın soyunun devamı olmakla

birlikte, babanın iktidarının da devamıydı. Erkeğin iktidarı böylelikle süreklileşecekti. Erkeğin kutsal ad-dedilen soyunun bozulması kaygısı, kadının üzerinde aşırı sahiplenme (mülkiyetçilik) ve kıskançlık olarak kendisini var etti. Önce kendi babasına, sonra evlendiği erkeğe bağımlı kılınan kadın, ailenin bir parçası olmaktan ziyade iktidar tarafından ezilen bir kimliğe büründürüldü.

Kadının toplumsal yaşantıdaki yeri sadece çocuk doğurmak, yetiştirmek -o da erkeğin onay verdiği şekilde- ve evin çekip çevrilmesini sağlamakla sınırlı kaldı. Tabii ki bu dönemlerde de toplumsal cinsiyet rollerini, aileyi, evliliği reddeden kadınlar olmuştur. Bunların bir kısmı birer efsane gibi hafızalarımızda bulunsun da, hem yazılı kaynak olmamasından hem de erkeğin gerçekleri çarpıtmasından dolayı, elimizde çok az belge bulunmaktadır.

Kurumsallaşmış Din ve Evlilik

Kurumsallaşmış dinlerin ortaya çıkışıyla birlikte, kadının toplumdaki pozisyonu giderek erimmiş; zaten mevcut olan kurallar, yasaklar ve baskı bu sefer "semavi" olduğu iddia edilen dinler tarafından uygulanmaya başlamıştır. Babanın üstün gücüyle elde ettiği iktidar, Hristiyanlık tarafından desteklenmiştir. İktidar, iktidarını "oğullarına" devretmiştir. *Oğulların çoğalması, bir sürünün çoğalması gibidir, çoğalma çiftçi için nasıl önemliyse oğullar için de o kadar önemlidir. (İncil, Markos)* Tanrı, insanlara bunu öğütlemiştir. Batı toplumlarında Roma İmparatorluğu ile başlayan -adaleti ve eşitliği getireceği iddia edilen- Hristiyanlık, pek çok farklı devlete savaşlarla, asimilasyonla ve çeşitli kültürel etkileşimlerle yayılmıştır.

Evlilikle ilgili olarak tek eşlilik kuralını getiren kilise, kadın ve erkek arasındaki toplumsal farkları daha da belirginleştirmiştir. Erkeğin birden fazla kadınla birlikte olması kutsal kitap tarafından yasaklanmıştır. Ancak erkek başka bir kadınla birlikte olduğunda rahibe gidip günah çıkararak günahlarından arındırılmış olur. Kadın ise dince yasaklanan benzer bir suçu işlediğinde dinden aforoz edilir. Bu, aynı zamanda toplumdan da aforoz edilme anlamını taşır. Sadece aforozla yetinilmediğinde, kadın çoğunlukla "cadı" veya "büyücü" yaftalamasıyla idam edilir. Boşanmak ise yasaktır. Ama kadın bir günah işlediyse, erkeğin kadını dilediği gibi boşayabilme ve başka bir kadınla evlenebilme hakkı vardır.

Din ve devlet ittifakının doruk noktasına ulaştığı 9. yüzyılda zaten eğitimli olan rahipler, nikah kıyma yetkisini edindiler. O dönemde kiliseler her yerdedir, bu yüzden nikah kıyacak olanlar -Tanrı izin verdiği sürece- rahipler olacaktır. Zaman içerisinde nikahlar sayesinde büyük bir zenginleşme yaşayan Kilise, akraba evliliklerini yasaklamıştır. Kadının miras hakkı zaten olmadığından, bölünerek miras kalan küçük arazi ve tarlalardan elde ettiği gelirle daha da zenginleşmiştir. Devletin karşısında daha güçlü bir konuma ulaşan Kilise'nin

toplum üzerindeki etkisi arttıkça devletle çatışmalar yaşamaya başlamıştır. Toplumsal ve siyasal yaşamın düzenleyicisi artık Kilise'dir. Devletle Kilise arasındaki ittifak zamanla bozulmuş, bu bozulma büyük bir kırılma noktası yaratarak 18. yüzyılda Kilise Reformu'nu beraberinde getirmiştir. Böylelikle evlilik ve aile tekrar devletin denetimine geçmiştir. Ancak Kilise'de nikah kıyma geleneği günümüzde bile devam etmektedir.

İslamiyet'in kurumsallaşması Hristiyanlığa oranla daha farklı seyrete de, ortaya çıktığı coğrafyada kadının siyasal ve toplumsal hiçbir konumu bulunmamaktadır. İslamiyet bu kültürün devamına hatta perçinlenmesine neden olmuştur. Bugün bile İslam Hukuku'nca yönetilen devletlerde tartışılan, "kadınlar araba kullanma hakkının verilmesi"dir.

"Her kim ki bir kız çocuk doğduğunu görürse, üzüntüden yüzü simsiyah kesilir." (Kuran, Nahl Suresi) İslamiyet'in kadına bakış açısı bu ayetle gayet iyi özetlenmektedir. İslam toplumlarında kadın, sosyal ve siyasal anlamda yaşamın hiçbir yerinde bulunmayan, çoğunlukla satın alınan, yalnızca erkekle var olabilecek bir nesnedir. Kadının eve kapatılması dışında fiziksel olarak da kapatılmasını "emreden" Kuran, yine kadına yönelik birçok şey öğütler. Kadın ve kadın bedeni, korunulması, kapatılması gereken ve sadece tabii olduğu iktidarın yanında sergilenebilecek bir nesne olarak var olabilir.

İslam'da evlilik, imamın yetkindedir ve "bir erkeğin en fazla 4 kadın alabilmesi şartı" konulmuştur. Ancak erkek tek seferlik cinsel ilişki yaşayabilmesi adına gerçekleştirdiği muta nikahı⁽¹⁾ sayesinde dilediği kadar kadınla cinsel birliktelik yaşayabilir, sonrasında ise rahatlıkla boşanabilir. Bu İslam Hukuku'nca yaratılmış bir olgudur. Ancak kadın evli olduğu erkeğe karşı gelmesi, "kadınlık görevini" yerine getirmemesi, başka bir erkekle cinsel ilişki yaşaması durumunda erkek tarafından hemen sözlü olarak beyanla terk edilir; kadının ve evli olduğu erkeğin akrabaları tarafından veya evli olduğu erkek tarafından genellikle recm⁽²⁾ edilerek öldürülür. İslamiyette boşanma yetkisi erkektedir, kadın çok nadir istisnalar dışında erkeği boşayamaz. Boşanma, erkeğin sözlü olarak beyanıyla gerçekleşir.

Yahudilik'te ise durum biraz farklıdır. MÖ iki binli yıllara dayandırılan Yahudilik, tek bir halka (İsrailoğulları) gelme özelliğini korumakla birlikte, bu dine dahil olan herkesin bu halka da dahil olması şartıyla varlığını sürdürmüştür. Anaerki olduğu iddia edilen kutsal kitabı Tevrat'ta tek eşlilik esastır, ancak bu kural sadece kadın için geçerlidir. Erkeğin birden fazla cariye alabilmesi normal kabul edilir. Ancak evliliği gerçekleştirme yetkisi bulunan kişi, evleneceği kişiyi seçme yetkisi diğer kurumsallaşmış dinlerden farklı olarak kadına verilmiştir. Yahudiliğin diğer kurumsallaşmış dinlerden daha eski olduğunu düşünürsek, kadının toplumda biraz daha önemli bir konumda bulunduğu zamanlarda ortaya çıkmıştır. Bunun dine yansımaları olarak, kadının dinde

belirlenen pozisyonunda farklılık olduğu yorumu yapılabilir.

Dinin topluma -kapitalizm ve modern devletlerin varlığıyla birlikte- etkisi bazı değişikliklere uğrasa da, iktidarlar toplumun kontrolünü sağlamlaştırdığı aile ve aileyi oluşturmak için yaratılan evlilik özelliklerini korumaya devam etmiştir. Her ne kadar Batı -modern- toplumlarında kadın ve erkek arasındaki farklılıkların azaldığı iddia edilse de, evliliğin varlığının kadın üzerinde bir otorite olduğu, kadının devletin ve dinin sürdürülebilmesi için kurulan bu kurumun parçası olmak zorunda olduğu gerçeğini değiştirmez. Doğu ve Batı toplumlarında farklı özelliklerde olsa da, pek çok toplumda dinin kadın üzerinde yarattığı büyük baskı, kurumsallaşmış dinlerin ortaya çıkışında olduğu gibi sürmektedir.

Evlilik bir mülkiyet midir? Ve bu mülkiyet aile içinde nasıl devam eder?

Evlilik, iki insanın birbirini seyerek beraber yaşamasının dışında, bir mülkiyet ilişkisidir. Her iki taraf için de bir mülkiyet ilişkisi olsa da, genellikle mülk edinilen özne kadın olmaktadır. Mülkiyet ilişkisi sosyal olduğu kadar ekonomik bir bağlayıcılıktır. Kadının tüm davranışlarını belirleyen ve kontrol eden erkek olurken, evlilik ile birlikte yapılmış olan ekonomik sözleşme kadının lehine gibi görünür. Ekonomik yaşantısını erkeğe bağlamak zorunda kalan kadının, boşanma durumunda alacağı tazminat bir kazanım olarak görülse de, bu kadın ve erkek arasındaki mülkiyet ilişkisinin devamını, aynı zamanda algısal olarak kadının erkeğe bağımlı olmasının devamını sağlar. Bu mülkiyet ilişkisini topyekün reddetmek, aynı zamanda kadın ve erkeğin arasında iktidarlar tarafından oluşturulan hiyerarşik ilişki biçimini de reddetmek ve ortadan kaldırmak anlamına gelecektir.

Eşitlik ama hangi anlamda?

Evlilik ile ilgili olarak uzun zamandır tartışılan kadın ve erkeğin -genellikle ekonomik olarak- toplumun her alanında olduğu gibi evlilik rollerinde de eşit olabilmeydi. Kadın ve erkek eşitliği, erkeğin kapitalizm ve devlet içerisinde aldığı pozisyonda kadının da var olabilmesi savunusudur. Eğitim, ekonomi, siyaset gibi alanlarda erkeğin pozisyonunda olabilmek, aynı zamanda erkeğin iktidarına ortak olabilmektir. Yaşadığımız sistemdeki eşitlik isteği, erkekle aynı konumda bulunabilmek isteğidir. Erkek ege-men bir sistemde erkekle eşitlenerek erk olmak, özgür olduğunu sanmaktan başka bir şey değildir.

Bu Coğrafyada Evlilik

Evlilik, her toplumun kendi toplumsal gerçekliğinde ve değer yargılarında değerlendirilmesi gereken bir kavramdır. Dinin etkisinin yoğun olduğu bu coğrafyada evliliği değerlendirmek, toplumun özelliklerini değerlendirmeye de denk düşecektir.

Giderek sadece biçimsel değil, algısal olarak da muhafazakarlaşan/muhafazakarlaştırılan toplumumuzda

namus denilen kavram yüzyıllardır önemini korumaktadır. Başlık parası, berdel, töre, töre cinayetleri, küçük yaşta zorla evlendirilmeler, tecavüz-cüsüyle evlendirilmeler bu coğrafyanın gerçekliğidir. Her gün taciz, tecavüz ve kadın katliamının yaşandığı coğrafyamızda kadın üzerinden tartışılan bir başka konu ise şimdilerde "müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasa" oldu. İktidarın bu yasayla belli bir amacı temsil etmesiyle birlikte, iktidarların tarih boyunca kadınlara yöneldiğini göz önünde bulundurursak, bu durum şaşırtıcı olmamalıdır.

Hukuk içerisinde hak mücadelesi mi, adalet için özgürlük mücadelesi mi?

Evlilik gündemi bu coğrafyada yalnızca şimdiye ait bir gündem değil. Daha önce, 2000'li yılların başında, imam nikahının kaldırılması için mücadele eden kadınlar, kadınların "resmi" evlilik sayesinde çeşitli kazanımlarının olduğunu savunmuş ve bu konuyla ilgili Medeni Kanun'da düzenlemeler yapılması gerektiğini önermiştir. Benzer şekilde, yeni yasa ile müftülere nikah kıyma yetkisinin geçersiz olduğunu söyleyenler, AİHM'ye başvuru yaptılar.

Devletin koyduğu yasalar çerçevesinde toplumdaki her insan için olduğu gibi, toplumda ezilen pozisyonunda olan kadınlar için de yasalar bulunmaktadır. Bu yasalardan yararlanmak ve "meşru haklar" çerçevesinde meşru hakları elde edebilmek için sadece hak mücadelesi vermek, tek çözüm olamaz. Devletin yasalarıyla oluşturulan hukuk içerisinde hak elde etmek üzerinden kurulu bir mücadeleyi tek başına yürütmek, bir kazanım olmadığı gibi; bu yasaları yaratanların ve erkek devletin meşruluğunu sağlamaktadır. Anarşist Emma Goldman'ın mücadelesi, hak mücadelesi dışında bir mücadele hattı yürütebilmenin en iyi örneklerindedir. Kürtajın yasallaşması ve doğum kontrolü için uzun yıllar mücadele veren Goldman, ezilmişliğin kökeni olarak gördüğü ataerkinin ortadan kaldırılmasına yönelik bütünlüklü bir mücadele hattı yürüterek hem devlette hem de kapitalizme karşı örgütlenmenin gerekliliğini savunmuştur.

Bugün tartışılan yasadaki, yasanın yürürlükten kaldırılması için "yasal" kampanyalar yürütmek dışında, bu ve benzer yasaları koyanları ortadan kaldırmaya yönelik mücadele vermek de bir gerekliliktir.

Özgürlük mücadelesi varoluşu tehdit eden tüm unsurlara karşı girişilmiş bir hayatta kalabilme mücadelesidir. Dünyanın hemen her yerinde kadının hayatta kalabilmesi kendisine karşı olan ataerki, devlet, din ve kadına karşı olan toplumsal değer yargılarıyla mücadele etmesine bağlıdır ve mücadele sadece kendisi için değil tüm kadınlar için de olmalıdır.

1) İslam'da para karşılığında bir erkek ve kadının sözlü beyanına dayanarak imam tarafından gerçekleştirilen geçici nikah.

2) Taşlamak anlamındadır ve İslam Hukukunca "zina" yapan kadın veya erkek taşlanarak öldürülmektedir.

Ne Fark Eder?

Zeynep Kocaman

zkocaman@meydangazetesi.org

Müftüye nikah kıyma yetkisi getiren yasa, diğer OHAL yasaları gibi apar topar hiç vakit kaybetmeden uygulamaya konulmak üzere meclisten geçti. Toplumda dini otoriteyi sağlayan Diyanet'e ve toplumdaki bireyleri dini konularda bilgilendirmekle görevli müftülere neden böyle bir yetki verildi? Son günlerde birçok farklı mecrada bu sorunun cevapları üzerine tartışılıyor.

Öncelikle bu yasa kimin eliyle hazırlandı ve yasalaştı? AKP'nin. AKP, 2002 yılından bu güne sosyal politikalarla toplumun her kesimine etki edebilecek uygulamaları neden bir bir hayatımıza geçiriyor? Toplumun her kesimini biçimsel olmasa da muhafazakârlaştırmak için. Peki, bu uygulamaların neden birçoğunu kadın üzerinden kuruyor? Çünkü kadın, toplumun sosyal alanlarına en fazla nüfuz eden en etken kimliktir de ondan.

İlk uygulama neydi? Başörtüsü serbestliği. Önce üniversitelerde hemen ardından devlet dairelerinde, şimlerde hemen her yerde.

Akabinde Kadın Bakanlığı yerine Aile Bakanlığı. Önce Kürtaj yasaklandı hemen ardından "üç çocuk" politikasıyla akıllara kazınan "doğum kontrolü".

Sonrasında kadın-erkek eşitsizliği bahane edilerek önerilen "annelik teşviki". Önce süt izniyle döner sermaye gelirleri kesildi. Ardından anneliğin çalışma hayatına olan etkisi gerekçe gösterilerek peşi sıra gelen uygulanmalarla (doğum izni, yarım zamanlı çalışma...) kadın eve hapsedildi. Kiralık işçilik yasaının çıkartılmasındaki en önemli etkenin de annelik teşviki yasaı olduğunu unutmayalım.

Şimdilerde müftü nikahı demişler ne fark eder? Ha müftü, ha memur ne fark eder? Kadınlar farkında mısınız? Değişiyoruz işte. Eve kapatıyoruz, biçimsel olarak kapatıyoruz, bedenimiz hakkında karar alamıyoruz, kimliğimiz belli rollere hapsediliyor, ekonomik özgürlük denilen savsatanın hayatlarımıza olan tek etkisi "çalışan anne" olabilmek. Seçme özgürlüğümüz sadece bir "oy"a indirgeniyor o kadar, çünkü hayatımızla ilgili bütün kararlar bir grup erkek egemen tarafından alınıyor. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi her gün bir katliam oluyoruz.

Peki, neyi tartışıyoruz? Laiklik-sekülerlik mi? Ya da muhafazakarlık? Hangi politikanın hangi politik rejimin kurbanları oluyoruz? Tüm bu uygulamalar bizi bir islam devletine mi dönüştürecek yoksa? Farkında mısınız? Bu tartışmaların ekseninde döndükçe daha da sıkışıyoruz, sıkıştırıyoruz. Sorunun esas temelini fark etmedikçe, bir araya gelip örgütlenmedikçe, esaretin yerine özgürlüğü koyup değiştirmedikçe yani özgürleşmek için harekete geçmedikçe ne fark edecek?

Ne devlet, ne din, ne de toplumdaki erkek egemen değer yargıları... Hepsini itin bir kenara ne yaptırmak istiyorlarsa yapmayın, ne söyletmek istiyorlarsa söylemeyin! Çünkü yüzyıllardır hepsi kadının ve özgürlüğün karşısında!

Yaşasın nikah kıymayan, anneliği meslek edinmeyen, hiçbir kariyer istemeyen kadınların özgürlüğü! Yaşasın özgürlük mücadelemiz!

Uzak Olsun Ölüm Bize Direnişi de, Yaşamı Da



9 Kasım 2016'da Ankara Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı önünde bir kadın, bir direniş başlattı. OHAL ablukasında milyonlarcamız az ya da çok baskının, şiddetin çeşitli biçimleriyle boğuşurken bir kadın, elinde dövizi, gözünde kararlılığı, yüreğinde cesareti, inancı...

OHAL KHK'ları ile işten atılan o kadın, daha o gün, direnişinin ilk gününde gözaltına alındı. O kadın, her gün baskıya rağmen bıkmadan, her gün gözaltına alınsa da usanmadan -en önemlisi yılmadan- sürdürdü direnişini.

Varlığını katliamlarından alan devlet, 20 Temmuz 2016'da ilan ettiği OHAL ile salgın bir hastalık yaratmıştı. Korku ve yılgınlık virüsleri salmıştı topluma. Hastalığın ilk belirtileri; bireylerin gözlerindeki ferin ve yüreklerindeki ateşin sönmesiydi.

Ancak devletin virüslerine direnci yüksekti direnenlerin. Direnişle çoğaldı o kadın, çünkü cesaret ve inanç da buluşuydu yayılan salgına rağmen. O kadın; Nuriye Gülmen önce Semih Özakça oldu. Sonra Veli Saçlık, Acun Karadağ,

Esra Özakça, Mehmet Dursunlu ve daha niceleri. O kadın, Yüksel Direnişçileri oldu, Kadıköy'de her hafta Cuma günü ve coğrafyanın dört bir yanında belirli aralıklarla gerçekleştirilen eylemleri örgütleyenler oldu. Açlık eylemiyle sürdürdükleri direnişte kararlılığı, inancı ve umudu örgütleyip ben oldu, sen oldu, BİZ oldu o kadın!

BİZ olmamız, devlet için büyük yenilgiydi. Buna tahammül edemeyen devlet, hapishaneye kapattı Nuriye ve Semih'i. Bugün o kadının, Nuriye'nin 9 Kasım 2016'da başlattığı Yüksel Direnişi'nin 348., Nuriye ve Semih'in açlık eyleminin 228. ve Nuriye'nin tutsaklığının 153. günü. Onca gündür azalmadı direnç ve umut, gittikçe çoğaldı. Semih'in avurtlarına çökse de ışığı sönmeyen gözleriyle, Nuriye'nin bedeni gündün güne erise de kırlamayan iradesiyle çoğaldı.

Çok şey yaşandı, çok kötülük gördü gözlerimiz bu direniş boyunca... Açlık eylemi direnişçilerini gece yarısı birdenbire uyandırıp "öldünüz mü lan yaşıyor musunuz?" diyen gardiyanları gördü. Yüksel Direnişçileri'ne yakın mesafeden

e, Biz Hep Güleceğiz a Kaybetmeyeceğiz!



biber gazı sıkarken kahkaha atan ve her eyleme saldıran, dayanışmaya gelenleri gözaltına alan ve türlü işkenceler yapan polisleri gördü. Baştan itibaren "terörist onlar, hem de yiyorlar" diyen bakanları gördü. Son duruşmada, bir sonraki duruşma tarihini 40 gün sonraya ertelemesine avukatların "Nuriye o tarihte yaşamıyor olacak, duruşmayı erken bir tarihe verin." itirazına gülerken "Daha erken tarih yok." diyen hakimleri gördü. Devletin ve iktidarın bütün biçimleriyle kötülüğünü yeniden, apaçık biçimde gördü gözlerimiz.

20 Ekim'de görülen son duruşmada Semih elektronik kelepçe şartıyla serbest bırakıldı. Esra Özakça'nın dediği gibi "sevencimiz buruk" oldu, çünkü Nuriye hala tutsak. Veli Saçılık diyor ki "Devlet prestiji sarsılmasın diye bırakmıyor Nuriye'yi. Görüntüsü bakmaya cesaret edilemeyecek kadar korkunç. Bu görüntü toplumda infial yaratacağı için onu bırakmıyorlar, gözden saklıyorlar." Gözden sakladıkları Nuriye, serbest bırakılmasının ardından evinin camından

nasıl olduğunu soranlara "Direndikçe iyiyim!" cevabını veren Semih gibi, çoğumuzun tanımadan sevdiği, gözündeki ışık sönmesin diye direndiği, gözümüzden sakındığımız o kadın, hala tutsak; hepimiz tutsağız. Birimiz bile özgür değilsek hepimiz tutsağız!

Bizler, Anarşist Kadınlar olarak; 38 kiloya düşse de, nefes almakta güçlük de çekse, ışığa bakamasa ve yoğun bakımda olsa da umudu büyüten, inancı örgütleyen o kadının gülüşü solmasın diye sesleniyoruz bütün kadınlara. Nuriye'nin tutsaklığı sona erene kadar, adalete ve özgürlüğe olan açlığımızla direnerek kazanana kadar, hepimiz özgürleşene kadar mücadele edeceğiz.

Uzak olsun ölüm bize, biz hep güleceğiz. Direnişi de, yaşamı da kaybetmeyeceğiz!

Anarşist Kadınlar'ın Nuriye ve Semih'in son duruşmasının ardından Nuriye'nin tutukluluğunun devamı kararı sonrası kaleme aldıkları yazıdır.

Kadınlar Evine Dönmeyecek

Ayşe Yılmaz

ayse@meydangazetesi.org

Babaya da, polise de, devlete de sözümüz aynı: Kadınlar Evine dönmeyecek!

Bir kadın, evli olduğu erkek tarafından şiddet gördüğünde, ailesine dönerse çoğu kez babanın cevabı bellidir: "Olsun, aranız düzeler, ne olursa olsun senin kocan o. Yuvanızı bozmayın. Evine dön kızım." Şiddet devam ettiğinde, çaresiz kaldığını düşünen kadın bu sefer polise giderse yine aynı sözleri duyar: "Karı-koca arasında olur böyle ufak tefek şeyler. Yuva yıkmaya değmez... Evine dön kardeşim." Kadın artık dayanamadığında boşanmak isterse, bu sefer aynı şeyi arabuluculuk sıfatıyla devlet söylüyor: "Evine dön kızım."

"Adliyelerde herkesin önünde özellikle aile mahremiyetini ortadan kaldıracak şekilde mahkemelere gitmek yerine boşanma konusunda bir dava açmadan aile arabuluculuk kurumuna giderek bu konuda mümkünse uzlaşmayı ya da boşanacaklarsa arabulucu ya da hakemin marifetiyle mahkemeye gitmeye gerek kalmadan bir aile arabulucuğu üzerinde çalışıyoruz."

Geçtiğimiz günlerde Adalet Bakanı, iş mahkemelerinde arabuluculuğun zorunlu kılınmasının ardından, boşanma davalarında da böylesi bir uygulama çalışmasının yapıldığı "müjdesi"ni verdi. İş davalarında patronun tarafında olan arabulucuların boşanma davalarında erkektekine yana olacağı su götürmez bir gerçekken, neden böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu da "aile mahremiyeti" açıklamasıyla ortaya çıkıyor.

Boşanmalarda arabuluculuk, ilk olarak Mayıs 2016'da önerilmişti. Boşanmayı "aile mahremiyeti" olarak gören iktidar, boşanmalarda "erkeklerin mağdur edildiği" bahanesiyle mahkemeye gitmeden önce arabuluculuğu önermişti. Gelen tepkiler üzerine meclise sunulan yasa tasarısı geri çekilmişti. Ekim ayında, müftülere de nikah kıyma yetkisi veren yasanın onaylanmasının hemen ardından, arabuluculuk önerisi tekrar gündeme geldi.

Düzenleme ile arabuluculuk görevinin kamu çalışanları tarafından gerçekleştirileceğine değinilirken "kamu çalışanı"nın niteliğine dair bir açıklama yapılmadı. Ancak evlenmek isteyenler için müftü ve imamları görevlendiren bir iktidarın; boşanmak isteyenler için kimleri görevlendireceği çok da belirsiz olmasa gerek. Genellikle imam hatip lisesi mezunu, imam, müftü gibi; yani dini eğitim almış kişilerin arabuluculuk yapacağını düşünürsek, düzenlemeye ihtiyaç hissettiren "kayı"nın yani "erkeklerin mağdur edilmesinin" de ortadan kaldırılacağı kesin. Ayrıca bu düzenlemenin ardından da nafaka ve çocukların velayeti gibi konularda da "erkeğin mağduriyetinin" ortadan kaldırılması için yeni düzenlemelerin de gündeme gelebileceğini öngörmek zor değil.

İktidar bu düzenlemeyle yıllardır kadının aleyhine çıkardığı yasalara bir yenisini daha ekliyor. "Ailenin kutsallığı"ni pekiştirirken bu yasalar, kadını toplumda daha da görünmez kılıyor. Kadının tüm varlığı ailenin kutsallığına kurban ediliyor, aile ne kadar kutsal ve sarsılmaz olursa iktidarda o kadar sorgulanamaz ve sarsılmaz oluyor.

Erdoğan " istesiniz de istemeseniz o yasa geçecek" diyerek bu politikaların iktidar için ne kadar önemli olduğunu ortaya koyuyor. Ancak "o yasalar geçse de geçmese de" biz kadınlar bu politikalarla, bu politikaların uygulayıcısı erkeklerle, bu politikaları dayatan iktidarlara mücadele etmeyi sürdüreceğiz.

Anarşistlerin Teori ve Pratik Tartışmaları (4)

Hapishaneler ve Suç

Alexander Berkman

Geçtiğimiz sayıda "Suç ve Ceza" başlığı altında Kropotkin'in hapishaneler, suçlu psikolojisi ve intikam üzerine incelemelerini aktardığı yazısını sizlerle paylaşmıştık. Kropotkin, hapishanelerin kendi varoluş iddiasıyla çeliştiği, insanlar arasında gelişmiş anti-sosyal davranışları engellemeye çalışırken yeni suçlar ürettiğini, yeni anti-sosyal davranışlar yarattığını söylüyordu.

Anarşizmin ideolojik karakterini oluşturan başlıca çözümlenmelerden biri olan bu

"kapatılma'nın işlevsizliği" görüşü, birazdan okuyacağınız metinde paylaşılan bir düşünce. Bunun yanında Alexander Berkman; cezalandırma ve toplumsal tecrit arasındaki ilişki, bir kurum olarak hapishaneye alternatif olarak sunulan işlevlerinin, cezalandırma ve koruma işlevlerini sürdürmesi üzerinden söz konusu tartışmayı daha da derinleştiriyor.

Benzer şekilde intikam ruhu ve bunun çeşitli toplumdaki gelişimini örneklerle zenginleştiren

Berkman'ın yazısının günümüz mücadelelerini anlama ve yorumlama sürecine katkısı olacağını düşünüyoruz.

Emma Goldman'ın editörlüğünü yaptığı Mother Earth dergisinin Ağustos 1906'da yayınlanan 6. sayısından alıntılanarak çevirdiğimiz bu metnin, tartıştığı başlıkları üzerine farklı anarşist düşünürlerin yazılarını yayınlamaya devam edeceğiz.

Çeviri: Zeynel Çuhadar

Modern hayırseverlik, ceza infaz kurumları repertuarına yeni bir rol biçti. Önceden hapishanelerin sözde gerekliliği, sadece cezalandırıcı ve koruyucu özelliklerine dayandırılırken, bugün daha da önemli olduğu iddia edilen yeni bir işlev, bu kurumlarda somutlaştı: İslah. Dolayısıyla artık bu üç amaç - islah, ceza ve koruma - zorunlu fiziksel kısıtlamayla, kişiyi belirsiz bir süre boyunca, az ya da çok yalnızlaştıran bir kapatılma yoluyla elde edilmeye çalışılıyor.

Toplum, kendi güvenliğini sağla-

mak için suçlular olarak adlandırılan belirli unsurları hapsederek toplumsal yaşama katılmalarına engel olmaktadır. Suçlunun bu geçici tecridi, hapishanelerin koruyucu rolünü oluşturur. Tamamen olumsuz karakterdeki bu koruma topluma fayda sağlar mı? Koruma sağlar mı?

Gelin bunun bazı sonuçlarını inceleyelim. İlk olarak hapishanelerin söz konusu cezalandırıcı ve islah edici aşamalarını araştıralım.

Toplumsal bir kurum olarak cezanın kökeni iki kaynağa dayanır;

Birincisi, insanın ahlaki bir özne olduğu ve bu yüzden, compos mentis (aklı başında) olduğu sürece davranışlarından sorumlu olduğu varsayımı ve ikincisi, intikam ruhuyla istenilen kısasa kısas. Şimdilik, insanın özgür iradesi konusundaki tartışmalı meseleyi bir kenara bırakıp ikinci kaynağı analiz edelim.

İntikam ruhu, tümüyle hayvani bir eğilimdir ve görece fiziksel gelişimin belli bir derece zeka ile birleştiği durumlarda kendini görünür kılar. İlkel insan, yaşadığı çevrenin koşulları gereği, kendi kişiliğini ya da çıkarlarını

tehlikeye sokan hayvan ya da insan saldırganına karşı içgüdüsel, kendini dayatma ya da koruma arzusunu yerine getirirken, tabiri caizse yasayı kendi eline almak zorundadır. Kendini koruma içgüdülerinden doğan ve yaşam mücadelesinde gelişen bu eğilim, vahşi insanda neredeyse kökenindeki içgüdüler kadar yaşamsal, ikinci bir içgüdü haline gelmiştir ve hatta kimi zaman onun acımasızlığı kendini koruma sınırlarını geçebiliyor.

Hayvanlar bile, intikam ruhuna sahiptir. Tutsak filler, açıkça gözlen-

diği gibi onları baskılamaya çalışan izleyicilerden intikam almak için buldukları yaratıcı yöntemler ile bilinir. Aynı şekilde köpekler ve çeşitli diğer hayvanlarda da çoğu zaman intikam ruhu görülür. Ancak intikam ruhu, zihinsel gelişiminin belirli bir aşamasında insanda en belirgin karakterine ulaşmıştır. Vahşi ve yarı uygar ırklar arasında birinin yanlışlarından -gerçekten ya da sembolik bir şekilde- kişisel olarak intikam almak; bireyin yaşamında çok önemli bir rol oynar. Onlarla birlikte intikam, en yaşamsal mesele olarak, çoğunlukla dinsel fanatizm karakterini alır. Özellikle bu kutsal görev babadan oğula, nesilden nesile aktarılır; ta ki hakaret suçunun ya da onun soyundan birinin kanıyla temizlenene kadar. Çoğu zaman bütün bir kabile birleşerek, akrabasının ölümünün intikamını düşman komşudan almak isteyen üyesine yardım eder ve faile öldürücü darbeyi vurmak her zaman yanlış yapılanın ayrıcalığıdır.

Eski kan-davası ruhu, bazı Avrupa ülkelerinde dahi hala çok güçlüdür. Kafkasya'daki yarı-vahşiler, Güney İtalya, Korsika ve Sicilya köylüleri arasında kişisel intikamın bu biçimi hala uygulanmaktadır; bazılarında, örneğin Çerkezlerde açık bir şekilde; Korsikalılar gibi diğerlerinde ise gizlilik içinde bir güvenlik arayışıyla. Bizim sözde aydınlanmış ülkelerimizde dahi yeminli, sonsuz düşmanlığın kişisel intikam ruhu hala varlığını sürdürüyor. Güney Avrupa ülkelerinde çok yaygın olan Mafya tipi gizli örgütler bu ruhun tezahürü değil de nedir? Ve (yumrukla ya da silahla yapılan) düellonun temeli, bu doğrudan intikam ruhu, gerçek bir hakaret, yaralamaya ya da yeltlemeye karşı kişisel intikam isteği, düşmanın kanını dökmek pahasına olsa bile aynı temizleme isteği değil midir? Öfkeli erkeği, "onurunu ve mutluluğunu çalanın" hayatına kastetmeye iten bu ruhtur. Yaslı ebeveynlerinin intikamını arayan öfkeli ayak takımını, genç bir dul kadını ve sarsılmış bir çocuğu, linç kanunu zulmüne ulaştıran işte bu intikam ruhudur.

Bununla birlikte toplumsal gelişim, doğrudan ve kişisel intikam uygulamasını kontrol etme ve ortadan kaldırma eğilimindedir. Sözde uygar toplumlarda birey, kural olarak, yapılan yanlışlardan kişisel olarak intikam almaz. Bu yöndeki "haklarını" devlete devretmiştir ve devletin "görevlerinden" biri de vatandaşların yaptıkları yanlışlardan intikam almak için onların kabahatli tarafları cezalandırmak olmuştur. Böylece, toplumsal bir kurum olarak cezalandırmanın, intikam almanın başka bir biçimi olduğunu; devletin vatandaş için yegane yasal intikamcı haline geldiğini ve aynı barbarlık ruhunun bu kurumun içinde örtülü halde var olmaya devam ettiğini görüyoruz. Devletin cezalandırma güçlerinin dayanağı (teorik olarak) örgütlü bir toplumda "herhangi birine verilen zararın herkesi ilgilendirmesi" ilkesidir, zarar verilen vatandaşın kişiliğinde, bir bütün olarak topluma saldırılmıştır. Suçlu, öfkelenen toplumun ondan intikam alması için cezalandırılmalı, "yasanın görkemi doğrulanmalıdır". Öfkelenen toplumun

intikamını almak için suçlu cezalandırılmalı, "Yasanın görkemi temize çıkarılmalı". Cezalandırmanın işlenen suç için yeterli olması ilkesi, cezalandırma kurumunun gerçek karakterini daha da açık bir şekilde göstermektedir: Eski Ahit'in "göze göz, dişe diş" ruhu gözler önüne serilir —neredeyse tüm sözde uygar ülkelerde bu ruhun hala canlı olduğunun ispatı ölüm cezasıdır: kana kan. "Suçlu", işlediği suç için değil, bunun yerine toplumun gördüğü şekliyle, doğasına, koşullarına ve karakterine göre cezalandırılmaktadır. Başka bir deyişle cezanın niteliği, yerel intikam ruhunun yoğunluğunu dengeleyecek özel bir şekilde hesaplanır.

Öyleyse bu, cezanın doğasıdır. Ancak, söylemesi garip -ya da doğal, belki de- ceza infaz sisteminin ulaştığı sonuçlar, amaçlanan hedeflerin tam tersini ortaya çıkarmaktadır. "Uygar" intikamın modern biçimi, mecazi anlamda, tek bir vatandaşın düşmanını öldürür, ancak onun yerine toplumun düşmanını üretir. Devletin tutsağı, artık zarar verdiği kişiye düşmanı olarak görmez; tıpkı vahşinin yaptığı gibi, onun gazabından korkar ve haksızlığın hesabını sormaktan korkar. Bunun yerine, doğrudan cezalandırıcısı olarak devleti görür; yasanın temsilcilerinde kendi kişisel düşmanlarını görür. Öfkesini besler ve intikamın yabancı düşünceleri aklını doldurur. Yaşadığı talihsizliğin doğrudan sorumlusu olan kişilere karşı nefreti -tutuklayan memur, gardiyan, savcı, hakim ve jüri- git gide genişler ve makus talihine yenilir, toplumun tamamına düşman olur. Bu nedenle, ceza infaz kurumları bir yandan tutsak edildikleri süre boyunca toplumu tutsaklardan korurken, diğer yandan topluma karşı nefret ve düşmanlık tohumları ekerler.

Özgürlüğünden, haklarından ve hayatın zevklerinden yoksun bırakılan; iyi ve kötü tüm doğal dürtüleri bastırılan; hakaretlere maruz kalan, sert ve çoğunlukla insanlık dışı şiddet yöntemleriyle disipline edilen, cezalandırılan; nefret ettiği üniformalı zalimler tarafından kötü muamele gören, iyi niyeti suistimal edilen; tamamen umutsuzluğa düşen genç tutsağın doğmuş olmasına, onu dünyaya getiren kadına ve acılarından sorumlu olan herkese duyduğu öfke, gözlerinden okunur. Gördüğü muamele ve hapisanede tanık olmak zorunda kaldığı iğrenç manzaralar sebebiyle gittikçe acımasızlaşır. O zaman kadar kaybetmediği insanlığı, "disiplin"le ortadan kaldırılır. Gücsüz öfkesi ve karamsarlığı herkese ve her şeye karşı bir nefrete dönüşür. Yoksulluk içindeki yıllar gelip geçtikçe umutsuzluğu daha fazla yoğunlaşır. Dertlerini düşündükçe intikam arzusu yoğunlaşır, belki de o zamana kadar netleşmemiş olan eğilimleri, giderek değişmez bir saplantı haline gelen, güçlü anti-sosyal isteklere evrilir. Onu dışlayan toplum; artık onun doğal düşmanıdır. Kimse ona iyilik ya da merhamet göstermediği için; o da dünyaya karşı acımasız olacaktır.

Sonra serbest bırakılır. Eski arkadaşları onu reddeder; Artık eş dost arasında saygınlığı kalmamıştır. Top-

lum, eski tutsağı suçlar; ona aşağılama, alay ve tiksintiyle bakılır, ona güvenilmez ve taciz edilir. Hiç parası yoktur, bu "ahlaki cüzzamlıya" kimse yardım etmez. Sosyal bir İsmail'e⁽¹⁾ dönüşmüştür ve herkes ona sırtını dönmektedir, sonra o da herkese sırtını dönmeye başlar.

Hapishanelerin cezalandırıcı ve koruyucu işlevleri böylelikle kendi amaçlarına ulaşmalarını engeller. Yaptıkları yararsız olmaktan da öte kötüdür. Toplumun en acil yararına karşı kesinlikle olumsuz ve tamamen zararlıdır.

Ceza infaz kurumlarının ıslah aşaması da daha iyi değildir. Tüm hapishanelerin cezalandırıcı karakteri, (çalışma kampları, cezaevleri, devlet hapishaneleri) onların ıslah edilebilme olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Tutsakların, suçlarının göreceli karakteri göz önünde bulundurulmadan rastgele yerleştirilmesi, hapishaneleri gerçek birer suç ve ahlaksızlık okullarına dönüştürür.

Aynı şey ıslahevleri için de geçerlidir. Özellikle ıslah için tasarlanan bu kurumlar, kural olarak en berbat yozlaşmayı üretirler. Sebebi açıktır. Sıradan hapishanelerden hiçbir farkı olmayan ıslahevleri, fiziksel kısıtlamalar uygular ve sadece cezalandırıcı kurumlardır. Cezalandırma fikrinin kendisi gerçek ıslahı engeller. Gönüllülükle ortaya çıkmayan, olası sonuçlara ve cezalandırmaya duyulan korku ile yaratılan ıslah süreci, gerçek bir ıslah olmaz; onun esaslarından yoksundur ve kişi korkularını yendiğinde ya da kişi geçici olarak onlardan kurtulduğunda, sahte ıslahın etkisi buhar gibi kaybolur. Yalnızca sevecenlik gerçekten reformcudur, ancak bu nitelik hem genç hem de yaşlı tutsaklara yapılan muamelelerin hiçbir yerinde yoktur.

Bir süre önce on üç yaşında bir çocuğun hikayesini okudum. Aralıklı üç hafta boyunca, gece gündüz zincirlenen çocuğun işlediği korkunç suç, Yoksul Çocuklar Evi'nden kaçmaya çalışmaktan ibaretti (Home for Indigent Children, Westchester, N.Y., Weeks davası, Müdür Pierce, 1895 Noeli). Bu olayın o kurum için ne olağanüstü bir yanı vardı ne de cezalandırıcı bir özelliği. Amerika Birleşik Devletleri'nde talihsiz tutuklulara; kaba dayak ya da işkencenin yapılmadığı, deli gömleği giydirilmeyen, hücre hapsi ve "azaltılmış" diyetin (yarı açlık) uygulanmadığı tek bir hapishane ya da ıslahevi yoktur. İslahevleri, kural olarak, ünlü Brockway (Elmira, N.Y.) "ikna araçlarını" kullanmazlar, ancak bazılarında dayak uygulanmaktadır ve açık ile zindan hepsine ait kalıcı bir özelliktir.

İslahevlerinin ceza niteliği ve küçümseyici etkisinin, gençleri zihinlerindeki özgürlük ve eğlenceden yoksun bırakması bir yana, bu kurumlarda kurulan ilişkiler çoğunlukla herhangi bir ıslahı engellemektedir. Tutsakları suçlarının ağırlığına göre sınıflandırmayı ve buna göre farklı yaklaşımlar ve uygun refakat gerektiren İslahevlerinde dahi bu sınıflandırmaya yönelik herhangi bir girişimde bulunulmaz. Çünkü bu da

farklı yaklaşım şekilleri ve yoldaşıyla elverişli koşullar gerektirir. Sözde ıslah okullarında ve yatakhanelerinde -5 ila 25 yaş arasındaki- her yaşta çocuk aynı ıslahevinde tutulur, çeşitli işlerde çalıştırılmak, eğitim ve dini tören amaçlarıyla bir araya toplanırlar, oyun alanlarında karışıklar ve yurtlarda ilişki kurarlar. Tutsaklar çoğunlukla yaşlarına ya da itibarlarına göre sınıflandırılır, ancak göreceli yetersizliklerine hiç dikkat edilmemektedir. Bu yöntemlerin absürtlüğü adeta akıllara ziyandır. Dur ve düşün. Muhtemelen kötü ilişkilerinin bir sonucunda genç suçlu, seçkin bir ahlaksızlık çeşitliliği içerisine konur ve ıslah olması beklenir! Ve ülkenin anne babaları bu çılgınlık türünü sakince izler, ya doğrudan destekler, ya da sessizlikleriyle devletin yeni suçlular yaratma çalışmasını onaylar ve teşvik ederler. Ancak insan doğası böyledir, zifiri karanlık olmasına rağmen gündüz olduğuna yemin ederiz; eski credo quia absurdum est (saçma olduğu için inanıyorum) ruhu.

Ancak yine de suça batanların masum yoldaşları üzerindeki etkileri üzerinde durmak, bunu büyütme gereksizdir. Ayrıca, ıslahevlerinin iyileştirici olduğu iddiası üzerine de daha fazla tartışmaya gerek yoktur. ABD'deki erkek tutsak nüfusunun %60'ının "İslahevleri"nden çıkma olduğu gerçeği, bize bu iddiaların geçersiz olduğunu kesin olarak kanıtlamaktadır. Nadir de olsa, genç tutsakların gerçekten ıslah olduğu durumlar ise hiçbir şekilde hapis cezasının ya da cezalandırıcı kısıtlamaların "yararlı" etkisi nedeniyle değil, bireyin doğuştan gelen gücüyle alakalıdır.

Kuşkusuz, insanlığın kaderinde en önemli rolü üstlenmekle birlikte, modern toplumun çeşitli "kazanımları" arasında başka hiçbir kurum yoktur ki, ceza kurumlarından daha erişilemez bir başarısızlık sergilediğini kanıtlamış olsun. Bu kurumların ayakta tutulması için "uygar" dünya her yıl milyonlarca dolar harcıyor ve bir sonraki yıl her seferinde iyileştirmeler için ek ödenekler alınmasına rağmen ortaya çıkan sonuç, kuruluş amaçlarını ilerletmek yerine geriye çekme eğilimi gösteriyor.

Hapishanelerin bakımı için harcanan yıllık para, Mars gezegeninin devlet tahvillerine yatırılırsa ya da Atlantik Okyanusu'nun derinliklerine gömülse, aynı miktarda kazanç ve az zarar getirir. Cezalandırmanın hiçbir miktarı, hapishanenin içindeki ve dışındaki koşullar insanları suça yönlendirmeye devam ettiği sürece, suçun önüne geçemez.

1) İbrahimi dinlerce tanınmış bir peygamber olan İsmail, babası İbrahim tarafından tanrıya kurban olarak sunulmuştur. Sonrasında annesi Hacer'in etkisiyle sürgüne gönderilmiş, bütün dünya sürgünlerini temsil eden sembolik bir figür haline gelmiştir.

Metnin orijinali:

www.theanarchistlibrary.org/library/alexander-berkman-prisons-and-crime

YALINAYAK



UCUZ İŞ GÜCÜ TUTSAK İŞÇİLER

Murat Çıkrıkçoğlu

muratc@meydangazetesi.org

16. yüzyıla kadar bütün iktidarlar tutsak ettiklerine fiziksel zararlar verir veya idam ederdi. Tüm bunları da toplumun yaşadığı alanlarda birer meydan gösterisine dönüştürerek yapar buna da suçu ve suçluyu "islah etme" derlerdi. Tutsak işçilik denilen yöntemin temelleri de 16. Yüzyılda atıldı. İşçilerden ve köylülerden daha düşük ücretle zorla çalıştırılan tutsaklar, iktidarların zenginliğini arttırmak için kimi zaman sürgün edilerek başka kıtalarda köleliğe zorlandı, kimi zaman madenlerde çalıştırıldı, kimi zaman taş kırdı, donanma gemilerinde kürek çekti.

Spor salonlarından bildiğimiz yürüyüş bantlarının hikayesinde bile tutsak işçilerin izleri var. Yürüyüş bantları ilk kez 1800'lü yıllarda yapıldı. Tekerleğe benzeyen bu alet elleriyle asılı demirlere tutunan tutsakların adımlar atıp bantları döndürmesiyle çalışıyordu. Tutsaklar yürüyüş bantlarında 6-7 saat aralıksız adım atıyorlardı. Tutsakların avluda "boş boş" durmasından etkilenecek geliştirilen bu alet sayesinde tutsak işçiler bir bir ölmeye, yaşam süreleri kısaltılmaya başladı. İşte islah etmek

denilerek tutsakları köleleştiren bu tarz uygulamalar, geçmişten günümüze zaman zaman hafifleyen ama genellikle sertçe uygulamalar olarak varlığını bugünlere dek sürdürdü. Son birkaç yüzyılda devletler zorla çalıştırmayı tutsakları "hapis sonrası hayata alıştırmak" için yaptığını iddia etse de gerçeğin bu olmadığı ortada.

Şayet zorla çalıştırma, iddia edildiği gibi tutsakların yaşamını iyileştirseydi, bu kadar hapisaneye de bu kadar tutsağa da ihtiyacımız kalmazdı değil mi? Peki neden var? İktidarların dışarıda yaptığını içeride sürdürmek için olmasın yani daha fazla sömürmek için.

Tutsak işçilik yaşadığımız coğrafyada Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak cumhuriyetin ilanıya beraber hız kesmeden devam etmiş bir uygulama. Her ne kadar TC Anayasası "Hiç kimse zorla çalıştırılmaz, angarya yasaktır." dese de maddenin devamı şu şekilde ilerler: "şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar (...) zorla çalıştırma sayılmaz". Yani devlet yine

yasalarıyla sömürüyü kılıfına uydurmuş durumda. Bu durum tabii ki sadece TC için geçerli değil, BM ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nde (ILO) zorla çalıştırmayı onaylıyor. Şart ise şu: Bir mesleğiniz veya hastalığınız yoksa, çalışmak zorundasınız.

Belirtilen işlerde çalışmak istemeyen tutsaklara yönelik uygulamalar ise oldukça sert. Zaten ekonomik olarak zor durumda olan tutsaklar yemek ve aydınlatma hariç her şey ücretli olduğundan gelirlerini bu yolla elde etmek zorunda. Elde ettikleri gelir de günlük 7-8 lira. Çalışmak istemeyenlere ise disiplin cezası uygulanıyor, ziyaret saatleri iptal ediliyor veya kapalı hapisaneye yollamak bir tehdit olarak sunuluyor. Üstelik devlet resmîyette tutsak işçilere aylık olarak 330 lira vermiş görünse de, 150-200 liradan fazlasını alabilmeleri mümkün değil. Haftada 5 gün 8 saat çalışması gereken işçiler, hafta sonu da çalışmak zorunda. Sigortaları ise sadece sembolik olarak var. Bir tutsak işçi 20 yıl çalışsa bile, tutsaklığı sona erdiğinde herhangi bir işçi gibi emekli de olamıyor. Devlet aslında tutsak işçilerin çalışma zorunluluğu-

nu sağlayarak yegane amacını gerçekleştiriyor; ucuz iş gücü.

2006'dan bugüne çalışan tutsak işçi sayısı neredeyse üç kat artmış durumda. 1997'de 3214 olan tutsak işçi sayısı, 2016 yılında 50.343 olarak açıklandı.

2010 yılında 137/3 sayılı iş yurtları uygulamaları genelgesinin, "kurum dışı çalışma" bölümünde yapılan değişiklikle, artık her patron hapisanede üretim merkezi açabilecek konuma getirildi. Yani demek oluyor ki dışarıdan yetinmeyen patronlar içeride de bir yöneticiyle anlaşarak, düşük ücretle çalışma zorunluluğu olan yüzlerce çalışana sahip olabilecek, üstelik sigorta ödemedi prim vermeden.

Kendisi en acımasız suçlu olan bu kapitalist sistemin, "suç" işlemiş her bireyi ceza ve islah diyerek ucuz iş gücüne dönüştürmesinin adıdır tutsak işçilik. Fabrika veya hapisane fark etmeksizin emeğimizi ve yaşamlarımızı çalan kapitalizme ve patronlara karşı yapacağımız tek bir şey var: içeride de dışarıda da hücreleri parçalamak.



Kapitalizme "Davranışsal Ekonomi" Yaması

Kapitalist ideologların iddialarının tersine, insanlar her zaman, tek başlarına kalsalar da güçlü olana boyun eğmeyecek "irrasyonellikte" ama örgütlenerek zorbaları başından atacak kadar da "rasyonellikte" olacak.

Gürşat Özdamar

gozdamar@meydangazetesi.org

Kapitalizmin krizi derinleştikçe ona dair söylenmiş "parlak" teoriler yalnızca tartışılmakla kalmıyor, bugüne dek vazgeçilmez add edilen varsayımların temel taşları da birer birer yerlerinden oynuyor. Çıkarını bu ideolojide bulanlara da bu sistemin açıklarını yamamak, can çekişen kapitalizme soluk aldirmaya çalışmak kalıyor.

Ekonomi alanında verilen Nobel'in bu yıl "Davranışsal Ekonomi" olarak tabir edilen bir çalışmaya gitmesi de, Adam Smith'ten beri insanın rasyonel olması teorisi üzerine kendisini var eden "ekonomi bilimi"ni ve dolayısıyla kapitalizmi kurtarmaya yönelik hamlelerden birisi.

Yazdıklarıyla kapitalizmin insan ve doğa üzerindeki tahakkümünü meşrulaştıran Adam Smith, ezen ve ezilen ayrımını da "toplumların gelişmesi için olmazsa olmaz" gibi gösteriyordu. Ona göre ekonomik gelişimin en temel koşulu sermaye birikimiydi ve yine kendince "ileri" diye tanımladığı toplumlarda "homo economicus" denen birey kendisini işe vererek hem kendini hem de içinde bulunduğu toplumu zenginleştirecekti. Adam Smith'e göre bu kolaydı çünkü ona göre insanlar rasyoneldi, akılcıydı, öyleyse önce kendi çıkarlarını düşünürlerdi.

Kapitalistler, yıllar boyunca Adam Smith'in bu ön kabullerini esas aldılar. Kar için her şeyin mübah sayıldığı bu ortamda, tek amaç kolay paraya kavuşmak, köşeyi dönmektir. Bunun için kimsenin gözünün yaşına bakmadılar, zirvede olmak uğruna

ezebildiklerini ezip geçtiler. Sonuçta ne mi oldu: İnsanların bir kısmı gerçekten de zenginleştiler ama içmek için bir damla su bile bulamayanların sayısı milyonları aştı.

Her şey "kitabına uygun" ilerliyordu ama patronlar "kriz"lerden de bir türlü kurtulamıyordu! Formül doğruysa, bir yerlerde bir yanlışlık yapıyor olmalıydılar!

Aslında bu "yanlışlık" başından beri hep vardı. Bilimsel olmak adına insanı yalnızca akılla tanımlamak, sosyolojik ve psikolojik etmenleri göz ardı etmek tam da o dönemin ruhuna uygundu. İnsan akılcı olsa kapitalizm ne de güzel sürüp gidecekti!

Richard H. Thaler, aslında ta başından beri var olan "yanlışlık"la ilgili çalışmalar yaptı ve kapitalistlere bundan kurtulma imkanı sunan "Davranışsal Ekonomi" hizmeti sayesinde Nobel ile ödüllendirildi.

Thaler, Smith'in aksine, insanların belli kararları alırken her durumda rasyonel yani "akılcı" davranışlar sergilemediklerini, kararlarının o anki duygu durumlarına, psikolojilerine, sosyal etkileşimlerine ve hatta o anki hava durumuna bağlı olarak bile değişkenlik gösterebildiğini söylüyor. Yani insanı irrasyonel olarak niteliyor. Ekonomi politikalarının da bu faktörler dikkate alınarak yeniden oluşturulması gerektiğini savunuyor. Üstelik yalnızca şirket politikaları değil, devletlerin ekonomi politikaları da bu kapsama giriyor. Belki bu durum, sürekli temel gereksinimlere yüksek oranlarda zam yapan bir hü-

kümetin nasıl ardarda seçim kazandığını açıklamaya da yarayabilir.

Davranışsal Ekonomi düşüncesi, satışları (ve dolayısıyla karları) neden bir türlü yükselmiyor diye üzülen kapitalistlerin ve bize ihtiyacımız olmayan mal ve hizmetler satmakta zorlanan reklamcılarının imdadına yetişmiş gibi görünüyor. Daha şimdiden bu yeni duruma uygun satış ve pazarlama taktikleri geliştirildiğini söyleyebiliriz. Adam Smith yanılmış olsa da kapitalistlerin kapitalizmden vazgeçmeyecekleri aşikar.

Thaler, irrasyonel bulduğu insanların tüketime sevk etmek için yeni yöntemler de sıralıyor. Örneğin çalışanların türlü kampanyalara rağmen bireysel emeklilik sistemine yönelmemesine çözüm olarak, her çalışanın otomatik olarak BES sistemine dahil etmeyi öneriyor. Ayrıca bu sisteme ek olarak SMart adını verdiği "yarın için daha fazla biriktir" motto-suyla yeni bir plandan söz ediyor. Bu planda çalışanın önümüzdeki yıllarda maaşındaki olası artışın yarısında BES sistemine -zorunlu olarak- dahil edilmesi öngörülüyor. Yani bu düşünceye göre birey, rasyonel karar verip kendini düşünmediğinden onu doğrudan özel emeklilik sistemine dahil etmek "daha karlı" olacaktır!

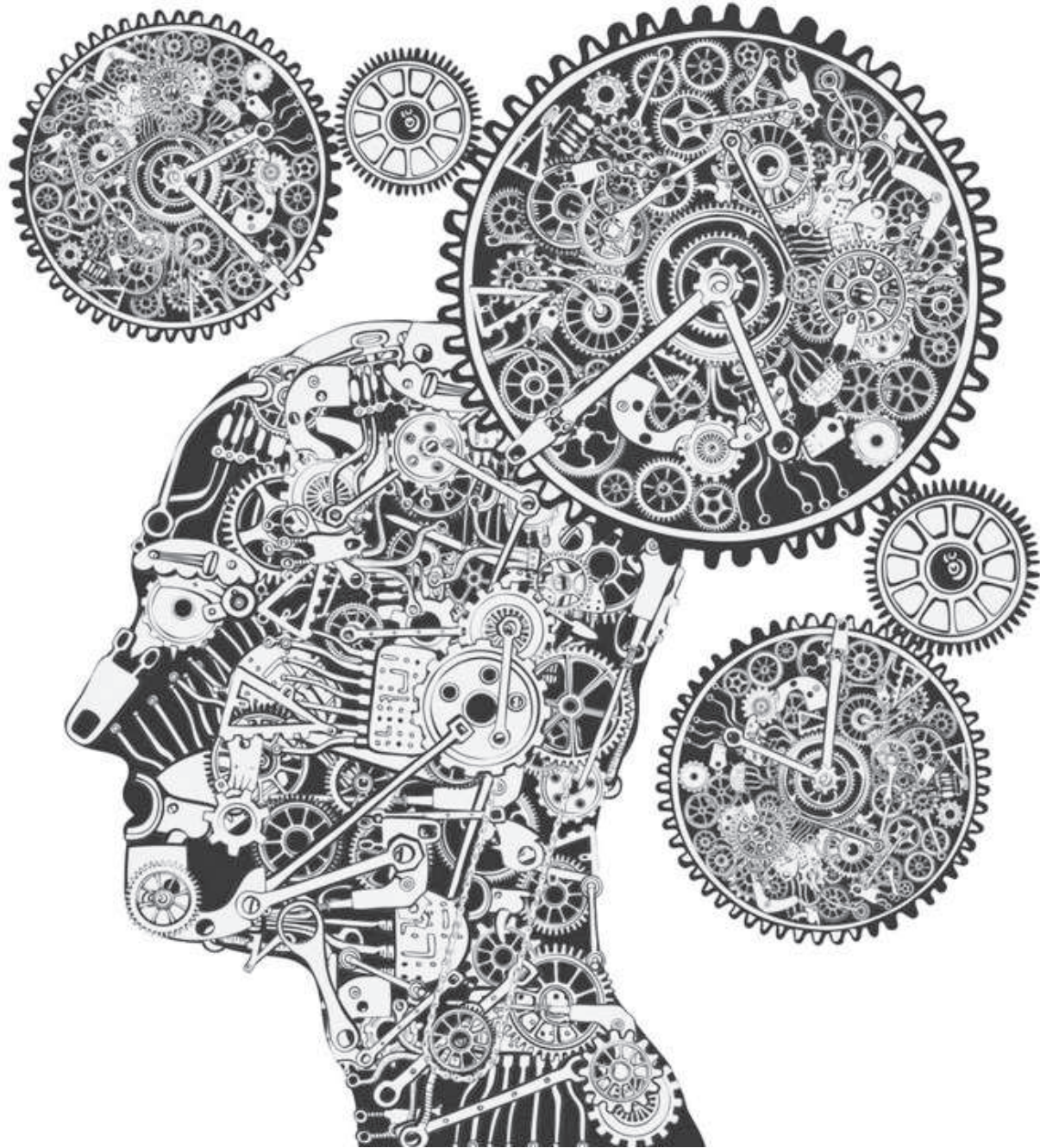
Oysa Thaler de yanılıyor, Smith'in de yanıldığı gibi. Emeğini satmayacak, emeği üzerinden tahakküm kurmayacak, elindeki ihtiyacı olanla paylaşacak, belli bir karşılık beklemeden bir diğeriyle dayanışacak insanlar hep vardı ve gelecekte de var olmayı sürdürecektir. Üstelik bu yalnızca insanlar arasında değil do-

ğada yaşayan diğer türler arasında da zaten başından beri mevcut.

Anarşist Kropotkin, Karşılıklı Yardımlaşma isimli kitabında onlarca hayvan türünü örnek vererek, türler arasında olduğu gibi bir türün bireyleri arasında da bencillik ve rekabetten çok dayanışmanın olduğuna dair sayısız örnek sıralıyor. Türlerin dayanışma ile zorlu iklim koşullarına dayanabildiklerini, dışarıdan gelen saldırılara yine bu şekilde karşı durabildiklerini, varlıklarını böylelikle sürdürebildiklerini belirtiyor ve konuyu insana getiriyor: "Karşılıklı yardımlaşma eğiliminin insanın içinde öylesine uzak geçmişe giden bir kökeni vardır ki, (...) tarihte olup biten her şeye rağmen, insanlık tarafından günümüze dek korunmuştur. İnsanların başına en büyük felaketler geldiğinde, tüm ülkeler savaşlarla tahrip edildiğinde (...) bile aynı eğilim köylerde ve şehirlerdeki fakir sınıflar arasında yaşamaya devam etmiştir, insanları bir arada tutmuş ve uzun vadede de, karşılıklı yardımlaşmayı duygusal bir saçmalık olarak gören tahakkümcü, savaşçı ve yok edici azınlıkların üzerinde bile etkili olmuştur."

Kapitalist ideologların iddialarının tersine, insanlar her zaman, tek başlarına kalsalar da güçlü olana boyun eğmeyecek "irrasyonellikte" ama örgütlenerek zorbaları başından atacak kadar da "rasyonellikte" olacak. Kapitalizmin renkli rüyalarına kanmayan, ama yüreklerinde taşıdıkları özgür dünya hayalini büyüten insanlar, patronların ya da kapitalist ekonomistlerin formüllerini de, planlarını da bozacak.

Sisteme Uyum Sağlamak Bizi Öldürüyor mu?



“ **Gece kafamızı yastığa koyduğumuzda saatlerce uyuyamıyor muyuz? Sabah üç kat aşağımızda yaşayan komşumuzu bile uyandıran alarmı duyamıyor, uyanamıyor muyuz? 8 saat uyusak bile yorgun mu uyanıyoruz? Geçmeyen bu yorgunluk, gün boyunca yapacağımız işlere engel olacak boyutlara mı ulaşıyor? Yorgunluk hissiyle verimsizleşiyor muyuz? Bu sorulardan bir veya birkaçına cevabımız evetse, ortada bir problem var; YORGUNUZ...**

Emircan Kunuk

emircank@meydangazetesi.org

Neden Sürekli Yorgunuz?

İngiltere’de bir üniversitenin (Royal College of Psychiatry) yaptığı bir araştırmaya göre, her beş insandan biri günün belirli bölümlerinde kendisini aşırı yorgun hissediyor, her on kişiden biri ise tükenmişlik derecesinde yorgun hissediyor. Bir başka istatistik ise 2006-2014 yılları arasında enerji içeceği satışlarının yüzde 115 oranında arttığını ve doktora gidenlerin yüzde 20’sinin “yorgunluk” gerekçesiyle gittiğini söylüyor.

Dünya çapında yaşanan bu sıkıntı, elbette beraberinde birçok çalışmayı ve çözüm arayışını getirdi. Bu çalışmaların birçoğu, yorgunluğun ve uykusuzluğun sebebi olarak, vücudun mitokondrinin etkin çalışmasını sağlayacak hormonları yeterli salgılayamaması olduğunu öne sürüyor. (Hücrelerimizde bulunan mitokondri organelleri oksijen, şeker, yağ ve proteinleri “ATP” adı verilen kimyasal enerjilere çevirir. Yani mitokondrinin yeterli çalışmaması enerji üretiminin azalmasına sebep olur.)

Buradan hareketle, son yıllarda “Sirkadiyen Ritim” kavramı, uykuya ve bedenin gündelik diğer faaliyetlerine olan etkisi daha çok konuşulur oldu.

Sirkadiyen Ritim Ne Demektir?

Sirkadiyen Ritim kavramı, Latince “circa” (yaklaşık) ve “dies” (gün) kelimelerinden türetilmiştir ve aslında yalnızca uyku ile alakalı bir kavram değildir. Bitkilerin, hayvanların, insanların ve siyanobakterilerin -yaklaşık- 24 saat içinde gerçekleştirdiği

biyokimyasal ve psikolojik davranışlarının bütünü anlamına geliyor. Sirkadiyen Ritim, dünyanın hareketleriyle oluşan gece-gündüz döngüsünün canlılar üzerindeki etkisini araştıran “kronobiyoloji” bilim dalının inceleme alanlarından biridir. “Biyolojik ritim” ya da “vücut saati” de denilebilir.

2017 Nobel Tıp Ödülü’nü kazanan araştırmacıların bile konusu olan sirkadiyen ritim meselesinin ilk kez gündeme gelmesi, 1972’de sinir-



bilimcilerin hipotalamustaki küçük bir bölgenin vücudun ana saati olduğunu bulmasıyla gerçekleşmişti. "Suprakiazmatik çekirdek" denilen, yaklaşık 20.000 sinir hücresinden oluşan bu bölge, 24 saatlik döngümüzün işlemesi için gerekli sinyalleri yolluyor, enerjimizi 24 saatlik döngüler halinde açıp kapatarak yüzlerce yaşamsal faaliyeti düzenliyor ve bunları yaparken, zaman hesabını güneş ışığına göre yapıyor.

Ruh halimizden hormon düzeyimize, vücut ısımızdan ve metabolizmamıza her faaliyetimiz, günlük bir ritim içinde çalışıyor.

Bu çekirdek, gözden gelen ışık sinyallerini işleyip; uyku döngüsü, büyüme hormonu sentezi gibi pek çok görevi yerine getiriyor. Hava kararıp gözümüze giren ışık azaldıkça bu bilgiyi epifiz bezine iletiyor ve epifiz bezi uykumuzun gelmesini sağlayan melatonin hormonunu salgılıyor. Bu süreç eğer ortamda -özellikle mavi- ışık yoksa gün doğana kadar olağan seyrinde ilerler. Gündelik yaşam normal kabul edilen seyrin dışında işlediğindeyse, işte o zaman sırasıyla birincil ve ikincil sirkadiyen ritimlerimizde bozulmalar başlar.

Sirkadiyen Ritimlerimiz Nasıl Bozuluyor?

Yapay ışıktan sıcaklığa, yediğimiz yemekten egzersiz yapıp yapmamamıza ve sosyal etkileşimlere kadar sirkadiyen ritmimizi bozabilen pek çok dış etken olsa da, gündelik yaşamda yapay ışığın en etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Gün boyunca kapalı alanda ma-

ruz kaldığımız yapay aydınlatma, izlediğimiz televizyon, çalıştığımız bilgisayar, gece uyumak için yatağa girdiğimizde dahi sosyal medya hesaplarımızı kontrol ettiğimiz tablet ya da akıllı telefon; farkında olsak da olmasak da sirkadiyen ritimlerimize karşı geliyor. Çünkü bu ekranlardan, öğle saatindeki gün ışığı olarak algıladığımız mavi ışık yayılıyor. Mavi ışık, -amiyane tabirle- saatimizin ayarıyla oynayıp duruyor.

İnsandaki Sirkadiyen Ritmin Keşfi

Kronobiyojinin tarihi aslında 60'lara kadar gidiyor. O dönemde bazı sü-rüngenlerin ve memelilerin sirkadiyen ritme sahip oldukları biliniyordu. Bir mağarabilimci olan Michel Siffre, ilk deneyini 1962'de yaptıktan sonra, 1972 yılında uyku ve sirkadiyen ritmi araştırmak için 6 ay boyunca karanlık bir mağarada zamandan izole bir şekilde yaşam sürmüştü. Tek ışık kaynağı, ihtiyaç duyduğunda kullandığı kamp lambası olan Siffre için zaman farklı işlemiş ve alışkın olduğumuz 24 saatlik uyku-uyanıklık döngüsü yerine, bir süre sonra vücudu 48 saate adapte olmuştur.(36 saat uyanıklık-12 saat uyku) Bu deneyler neticesinde insanların da sirkadiyen ritimleri olduğu açığa çıkmıştır.

Elektriğin bulunmasından bugüne, ritmimizi bozma konusunda büyük bir deneyin hem sürdürücüsü hem de deneği konumundayız, risk altındayız.

En Güvenilir Saatlerimiz Bozulunca...

Sirkadiyen ritimlerimizi düzenleyen genlerin hepsi metabolizmaya bağlıdır, dolayısıyla biri bozulduğunda diğeri de etkilenir. Bir örnekle anlatacak olursak, gece geç saatte -metabolizmamız savunmasının gardını indirdikten sonra- yediğimiz yemek, obeziteye yakalanma riskimizi artırıyor. Karaciğerimiz yağlanıyor, iltihap ve kanser olasılığı yükseliyor.

Risk altında olan, sadece birbiriyle etkileşim halinde olan organlarımız değil; aklımız tehlikenin tam ortasında. Normal zaman kabul edilen zamanda uyumayı engelleyen hastalıklardan muzdarip bireylerin %70'inin ciddi depresyon ve anksiyete gibi rahatsızlıklarının da olduğu söyleniyor. Bipolar bozukluktan yakınan bireylerinse üçte ikisinin anormal uyku döngüsü var.

Sirkadiyen ritim bozukluğunun etkilemesiyle uykusuzluktan obeziteye, karaciğer yağlanmasından pankreas iltihabına, şeker hastalığından kansere ve hatta kalp hastalıklarına varan sonuçlar doğabiliyor.

Sirkadiyen Ritim Bozukluğu Hastalık mı, Uyumsuzluk mu?

Sadece insanlarda değil, hayvanlarda da işlediği bilinen sirkadiyen ritmin "bozulması" belirlenimine dair çeşitli eleştiriler de bulunuyor. Her bireyin uyuma, uyanma ve başka- ca yaşamsal faaliyetlerinin yakın zamanlarda olmayabileceği, güneş ışığının davranışları belirleme konusunda bu kadar etkili ilan edilmemesi gerektiği iki çeşit kuş (baykuş ve tavuk) üzerinden anlatılıyor. Elbette bu iki hayvanın gündelik yaşamı eş zamanlı değildir.

Bu tartışmalarda, kronobiyoji araştırmalarının, ancak bireylerin yaşamlarının tektipleştirilmesine faydasının olacağını, sistemin "uyumsuz" dediği bireylerin "hasta

oldukları" ön kabulüyle yapıldığını iddia edenler bile var.

Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda, bu eleştirilerin haklılık payını gözardı etmesek de bir kenarda bırakarak meselenin çok da bahsedilmeyen boyutuna vurgu yapmak istiyoruz.

Bozukluk Bizde mi?

Kimilerimiz vardiyalı işlerde çalışıyor, haftanın belirli günlerinde gece vardiyasında oluyor. Bazılarımız masa başında bilgisayarla çalışıyoruz. Çoğumuz gün boyu okulda ya da işyerinde kapalı alanlara hapsedilip rutin bir işle uğraştığımız için geceleri televizyon izleyerek yaşıntımıza renk katmaya çalışıyoruz. Yine çoğumuz güneşi pek görmüyor ve sağlıksız besleniyoruz. Neredeyse hepimiz -gün boyu zaten elimizden düşürmediğimiz- tablet ya da cep telefonumuzla her gece son bir kez sosyal medya hesaplarımızı kontrol ediyoruz... Her gün sirkadiyen ritimlerimizi daha da bozacak hareketler yapıyoruz.

Bütün bunları yapmak zorunda mıyız? Aslında hayır! Ama bunları bize dayatan sisteme uyum sağlamak zorunda hissettirildiğimiz için "evet" diyoruz.

Peki bozukluk, bu koşullarda yaşadığı için sirkadiyen ritimleri bozulan bizlerde mi?

Yoksa başlangıçta uykusuzluk, zamanla yorgunluk ve bitkinliğin getirdiği sosyal ölüm; şeker, tansiyon, böbrek yetmezliği, karaciğer yağlanması gibi rahatsızlıklarla yavaş yavaş ölüm; kanser gibi biraz daha hızlı ama sancılı bir ölüm ya da kalp krizi gibi ani bir ölüm dışında seçenek bırakmayan sistemde mi?

Çeşitli ölüm seçeneklerinden birinde mi karar kılacağız yoksa bizi öldüren sistemi mi yıkacağız? İşte asıl sorumuz bu!

Göçün Yeni Yol Haritası İklim Değişiklikleri



Özgür Erdoğan

ozgure@meydangazetesi.org

Evlerini Sırtlarında Taşıyanlar

"Gelecek... geliyor... gelmek üzere..." diye biraz korku ve biraz da aymazlıkla beklenen küresel iklim değişikliği şimdi kapımızda, hatta kapıdan içeri süzülüp hayatlarımıza girdi bile: Seller, fırtınalar, yangınlar, iç içe geçmiş mevsimler, evlerini sırtlarına almış bu felaketlerden kaçmaya çalışan insanlar...

Dikkatlerinizi son söylediğimize şeye verirseniz, bu yazıya konu olan şeyi anlarsınız. Evet, iklim göçü. Küresel iklim değişikliğinin en kritik sonuçlarından biri olarak görülen "iklim göçü" aslında giderek yaklaşan felaketin en belirgin semptomlarından biri. İklim değişikliğine bağlı olarak köyleri sular altında kalan, artık içme suyuna erişemeyen, tarım yapma olanaklarını yitiren insanların -fakat özellikle yoksulların- yaşayacak yeni bir yer bulma umuduyla başka şehirlere ya da başka ülkelere doğru yola çıkması olarak kabaca tanımlayabileceğimiz bir hareket, iklim göçü.

İnsanda olduğu gibi muhakkak ki göç birçok canlı türü için bir ihtiyaç. Büyükbabalarımız ve büyükbabalarımız bundan yaklaşık 200.000 yıl önce kendilerini Afrika'dan dünyanın her bir noktasına taşıyacak olan göç yolculuğuna çıkmadan önce de böyle düşünüyor olmalıydılar. Daha iyi avlanma alanları, toplayıcılık yapmak için daha verimli topraklar, daha seyrek nüfus ve sığınabilecekleri daha güvenli bir coğrafya. İnsanlı-

ğın binlerce yılı bu arayış içerisinde geçti. Bugün bizim gezer göçer dediğimiz toplumlar, tarım keşfedilene kadar biraz yerleşik biraz gezer göçer biçiminde yaşamlarını sürdürdüler. Dünyadaki insan topluluklarının büyük bir kısmı yerleşik yaşama geçmesiyle beraber "memleket ve coğrafya" anlayışı gelişti. O günden bugüne "bir yerli" olma mefhumu açığa çıktı fakat insanlığın göç macerası hiç durmadı. Bazen daha iyisi için bazen de sadece hayatta kalmak için göç etmeye devam etti ve halen de devam ediyorlar.

Tarihte Belli Başlı İklim Göçleri

İnsanlar savaştan kaçtılar, zorba iktidarların baskılarından, aç kalmaktan susuz kalmaktan; ölümden yaşama doğru kaçtılar. Ama bugün bizim konumuz iklim göçü. Sanayi devriminden bu yana ağır ağır etrafımızı saran, devlet ve kapitalizmin onun için açtığı yolda sinsice dünyayı öldüren küresel iklim değişikliğinin yerlerinden ettiği ve edeceği insanlarla ilgili.

Tarihteki en büyük göç dalgalarından biri "kavimler göçü" olarak bilinen harekettir. M.S. 4. yüzyılın sonlarına doğru Kuzeye doğru çekilen buzullar Orta Asya iklimi üzerinde önemli değişikliklere neden olmuş, bu değişikliklere bağlı olarak açığa çıkan kuraklık burada yaşayan toplulukları yeni yerler aramaya itmiştir. Yıllar boyunca birbirini iterek ilerleyen bu kavimler Avrupa'ya dek ulaşmış, Avrupa'nın hem devletler

düzeyinde sınırlarının değişmesine hem de buranın etnik yapısının farklılaşmasına neden olmuştur.

Sonuçlarına tarih kitaplarından aşına olduğumuz bir diğer hareket de kuraklık ve verimsizliğin neden olduğu ve tarihe Türk göçleri diye geçen bir diğer harekettir.

Eski çağlarda zaman zaman ortaya çıkan ve milyonlarca insanın ölümüne neden olan veba salgınları da kitlesel göçlere neden olmuş, aynı zamanda bu göçmenler vebanın daha farklı coğrafyalarda yayılmasına sebep olmuşlardır.

İklim Göçleri Başlıyor

Bu tarz göçlerin çehresini değiştiren şey ise sanayi devriminden bu yana göstere göstere ilerleyen küresel iklim değişikliğinden başka bir şey değil. Bunun sonuçları doğrultusunda ortaya çıkan kuraklık, deniz seviyesinde yükselmeler, ani ve yıkıcı yağışlar, seller gibi etmenlerle yola düşen milyonlarca insan yeni bir göç dalgası oluşturmaya başlıyor, hatta başladı bile. Rakamlar bir hayli ilginç aslında: 2012 yılı itibarıyla yaşlı dünyanın 32 milyon iklim mültecisine sahip olduğu söyleniyor. Üstelik farklı araştırmalara göre bu sayının 2050'ye gelindiğinde 50 milyon, 200 milyon ya da 1 milyara ulaşacağını söyleyenler bile var. Üstelik bahsi geçen rakamların savaştan kaçan mültecilerin sayısından en az 3 kat daha fazla olduğu söyleniyor.

Aslında iki tip iklim mültecisinden bahsediliyor. Birincisi geçici mülteciler. Felaketlerin yaşandığı bölgelerden bir süreliğine ayrılan ve felaketin etkileri azalmaya başladığında tekrar geri dönenler. Bir diğeri de kalıcı ya da devamlı olarak da adlandırılabilir mülteciler. Onlar ise, felaketin büyüklüğünden ya da daha farklı nedenlerden dolayı bir daha yaşadıkları yere geri dönemeyenler. Bununla birlikte göç etmeyen ya da edemeyen bölge insanları da İklim Tutsağı olarak adlandırılıyor. Çünkü, yaşamak için temel gereksinimlerini yaşadığı yerden karşılamayan insanlar bir şekilde o coğrafyaya mahkum oluyor.

Şimdilik iklim göçünün yoğun yaşandığı yerler Alaska ve Okyanusya'nın belirli bölgeleri olarak gösterilse de, konu biraz daha açıldığında meselenin ne kadar dallanıp budaklandığını ve ucunun dünyanın her bir noktasına ne kadar hızlı ulaşabileceğini görürüz.

Tuvalu ve Kribati Örnekleri

Tuvalu, Pasifik Okyanusu'nun içinde 9 adet mercan adasından oluşan bir Polinezya ülkesidir. Dünyanın en küçük ülkelerinden biri olarak bilinen Tuvalu'nun tamamen sulara gömülmesine ramak kalmış olmakla birlikte adalardan bir tanesinin 1997 yılında tamamen yok olduğu bilinmektedir. Sıcaklıktaki bir derecelik artış halihazırda bir kısmı deniz suları altına gömülen Tuvalu'yu tamamen sular altına gömecektir. Ge-

çimini ağırlıklı olarak tarım ve balıkçılıkla sağlayan Tuvalu yerlilerin en az beşte biri ise şimdiden adalar topluluğunun daha güvenli alanlarına ya da Fiji, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi farklı ülkelere göç etmeye başlamıştır. Pasifik Okyanusu'ndaki bir diğer adalar topluluğu olan Kiribati de Tuvalu ile aynı kaderi paylaşıyor. Nüfusu 100.000 olan Kiribati ve nüfusu 10.000 olan Tuvalu'nun 2050 yılına gelindiğinde tamamen sulara gömüleceği öngörülüyor.

Yine Hint Okyanusu'nda bulunan Maldivler, kutuplardaki buzların erimesiyle beraber, deniz seviyesinin yükselmesi ve denizlerdeki tuzluluk oranlarının düşmesine bağlı olarak deniz canlılarının toplu şekilde ölmeleri gibi sorunlarla boğuşuyor.

Öte yandan küresel iklim değişikliğinin göçe zorladığı ilk mülteciler ise daha da beklenmeyen bir alandan ABD'nin Louisiana eyaletindeki Isle de Jean Charles'den çıktı. Bölge halkı su seviyesinin yükselmesi, ağaç kıyımının yarattığı erozyon nedeniyle tarım yapamadıkları için şehri terk etmek zorunda kaldı.

Yeni Bir Kitlesele Göçe Doğru

Dünyanın farklı coğrafyalarında farklı şekillerle varlığını hissettirmeye devam eden küresel iklim değişikliği insanları bavullarını alarak göçe zorlamaya devam ediyor. Sadece 2014 yılında Zimbabve'de yaklaşık 2200 insan seller ve benzeri nedenlerle yaşamını yitirirken çok daha fazlası göç etmek zorunda kalmıştır. Yine Malavi Adaları'nda 330 bin kişi benzer nedenlerle göç etmek zorunda kalmıştır. Tüm bunlarla beraber 1995 yılında 25 milyon olan İklim mültecilerinin sayısı 2012 yılına gelindiğinde ise bu sayı 30 milyonun üzerine çıkmış durumda.

Kasırgalar

2005 yılında yaşanan ve ciddi kayıplara neden olan Katrina Kasırgası etkili olduğu bölgelerde 1 milyondan fazla insanın göç etmesine neden olurken, son aylarda yaşanan Irma, Harvey ve Maria Kasırgalarının ise çeteleleri henüz tutulamadı. Fakat arkalarında bıraktıkları manzaralara bakılırsa özellikle yoksul bölgelerdeki halkların kitleler halinde yaşam alanlarını terk etmek zorunda kaldıkları tahmin edilebilir.

Hem Savaş Hem Kuraklık Ortadoğu'nun Göç Haritası

İklim mültecilerinin sayısının, savaştan kaçan mültecilere göre neredeyse 3 kat daha fazla olduğunu söylemiştik. Fakat dünyamızın içinden geçtiği bu son süreçte kimin hangi kötülükten kaçtığını tespit etmek oldukça zor olsa gerek. Hele söz konusu coğrafya Ortadoğu ise durum bir hayli karmaşıklaşıyor. Bitmek bilmeyen bir savaşla Suriye halkları sadece savaş değil, kuraklık ve bununla bağlantılı nedenlerle de boğuşmak zorunda kalıyor. Son dönemlerde ortaya atılan bir diğer iddia ise Suriye Savaşı'nı tetikleyen unsurlardan bir tanesinin kuraklık ve tarım arazilerinin iyice verimsizleşmesi ile beraber halkların iktidara karşı duyduğu nefret olarak gösteriliyor. Suriye'de 2005-2010 yılları arasında 1 milyon insanın kuraklık yüzünden göç etmesi bizim burada yazdıklarımızı özetler niteliktedir.

Bu durumun böyle olup olmamasından ziyade, kuraklıktan doğru bölgedeki insanların savaştan öncede bir göç hareketi içerisinde olduğu biliniyordu. Dolayısıyla

savaşla beraber bu bölgedeki halkların nefes alabilecek bir toprak parçasına ulaşma isteğinin katmerlendiğini görebiliriz.

İklim Mültecileri "Mülteci" Olarak Anılmıyor

Tüm bunlarla beraber, iklim mültecilerinin durumu, savaşlardan kaçan mültecilere göre daha vahim. Çünkü onlar, henüz mülteci olarak dahi tanınmıyor. Halihazırda savaşlardan kaçan ve uluslararası hukukta mülteci haklarına sahip olan insanlar sınır boylarında, kamplarda ölümler pençelesirken, henüz bu hukukta bu sıfatı elde edememiş iklim mültecileri diğerleri kadar olamıyor bile. Bangladeş'te salgın hastalıklardan kaçan mülteciler, Hindistan'da koca bir duvarla karşılaşılıyor. Tuvalu'dan Yeni Zelanda'ya gitmeye çalışan insanlara İngilizce bilme zorunluluğu bir duvar haline getiriliyor. Ama sel ve baskınlar kimseye bildiği dilleri ve yeteneklerini sormuyor.

Yaşadığımız Coğrafya

Yaşadığımız coğrafya ise gelmekte olan felaketten en çok etkilenen bölgeler arasında gösteriliyor. Kuraklık ve çölleşme en belirgin sonuçlar olarak görülürken, 2050 yılına kadar coğrafyanın en fazla yağış alan bölgesi Karadeniz'in diğer bölgelerden çok fazla göç alacağı öngörülmüyor. Elbette Karadeniz bu zamana kadar HES'lerle, madenlerle, taş ocaklarıyla ve yollarla yok edilmezse.

Öte yandan yaşadığımız coğrafyada kuraklıkla bağlantılı olarak irili ufaklı birçok göçün yaşandığını biliyoruz. 2014 yılında Elazığ'ın Baskil ilçesi Akuşağı köyünde yaşayanlar bunun en basit örneği; kuraklık yüzünden 70 hanelik köyün neredeyse tamamı başka yerlere göç etmek zorunda kalmış. Önümüzdeki günlerde gözümüzü ve kulağımızı biraz daha açarsak, medyanın küresel ısınmanın etkilerine yönelik bilinçli sağırlığına rağmen bir çok haber duymaya devam edeceğiz, ta ki biz o göçmenlerden biri oluncaya dek.

Her Ezilen Potansiyel Bir Göçmendir

Rakamlar ve hikayeler ürkütücü, sonu kesinlikle iyi bitmeyen bir kara ütopyanın içine girmiş gözüküyoruz. Gerçek şu ki, bahsi geçen iklim mültecilerinin çok büyük çoğunluğu yoksul kaldı. İklim yüzünden göç eden zenginlerin "mülteci" olmak gibi bir zorunluluğu olmadığını, varlıklarıyla dünyada rahatlıkla seyahat edebileceklerini de biliyoruz.

Üzerinde köle gibi çalıştığı toprak sular altında kalınca, çalıştığı fabrikadaki insanlar salgın hastalıklardan teker teker ölmeye başlayınca, bahsi geçen nedenlerle küçük işletmeler birer birer kapanmaya başlayınca biz ezilenlerin daha yaşanabilir yerlere doğru yola çıkmaktan başka çaresi kalmayacaktır.

Öte yandan, ayrıcalıklarıyla, sanayilelikle, varlıklarıyla dünyanın bu hale gelmesine neden olanlar bizlerin karşısına her gün daha güçlü duvarlarla çıkmaya devam edecekler.

Görünen o ki, önümüzdeki günlerde bizleri uzun soluklu ve çetin bir savaş bekliyor. Fakat bu savaş kimilerinin dediği gibi insan ile doğanın savaşı değil, tüm yaşam için duvarları aşmaya çalışanlar ile duvarları güçlendirmeye çalışanlar arasında yaşanacak.

Germiyan'da Maden İçin Yeni ÇED Süreci



İzmir'in Çeşme ilçesinde, Germiyan Mahallesi'nde Öz-kaya Mermer şirketinin "dekoratif taş ocağı" projesi ile ilgili İzmir Valiliği'ne sunulan dosya uygun bulunarak ÇED süreci başlatıldı.

İzmir Valiliği'ne başvuran Öz-kaya Madencilik şirketi, taş-kalker ocağı ruhsatı bu-

lunan yerde, "dekoratif taş" çıkarmak için izin istedi. ÇED başvurusu yapan şirket, ruhsat sahası içerisinde belirlenen 24.70 hektarlık alanda ocak açarak, yıllık 50 bin ton kapasite ile dekoratif taş üretimi gerçekleştirecek. Germiyan halkı da dekoratif taş ocağı projesine karşı mücadele edeceklerini belirtiyor.

Köpeklere Yönelik İşkenceye Karşı Eylem

İstanbul Eyüp'te sokak köpeklerinin oklu iğnelerle vurularak toplandığı ve bazılarının katledildiği iddiaları üzerine hayvan hakları dernekleri ve yüzlerce Eyüp'lü belediye önünde eylemdey-

di. Bir hafta içerisinde 300'e yakın köpeğin belediye tarafından toplandığını söyleyen yaşam savunucuları, bu hayvanların nereye götürüldüğüne ilişkin belediyenin açıklama yapmasını istiyor.

Amerika ve Portekiz'de Ormanlar Yanıyor

Kaliforniya'nın kuzeyindeki 17 farklı bölgede ve Portekiz'in orta kesimlerindeki 500'den fazla bölgede irili ufaklı yangınlar çıktı. Yangınlar sonucunda Kaliforniya'da 30, Portekiz'de 27 kişi yaşamı-

nı yitirdi, yüzlerce de insan yaralanarak hastaneye kaldırıldı. Ekolojik yaşamın bütün dengesini altüst eden bu yangınlardan Kaliforniya'da gerçekleşeni için bölge tarihinin en büyük orman yangını olduğu söyleniyor.

Ne Savaş, Ne Göç, Ne de Doğal Afet Kirlilikten Ölüyoruz

The Lancet isimli dergi yaptığı araştırmalar sonucunda dünyanın ekolojik dengesindeki bozulmadan kaynaklı olan ölümlerin, savaş, göç ve doğal afetlerden daha çok olduğunu açıkladı.

Araştırmada her 6 ölümden birinin çevre kirliliği kaynaklı olduğu, bu kirliliği yaratan şirketler ve devletlerin kirlilik yaratan çalışmalarına acilen son vermeleri gerektiği belirtildi.



Amerikan Rüyası Mı Kabusu Mu?

Özlem Arkun

ozlema@meydangazetesi.org

Las Vegas'ta geçtiğimiz ekim ayında yaşanan katliamın ardından bir isim gündeme geldi. Bu isim o güne kadar zengin bir emekli muhasebeci, kumarbaz bir poker oyuncusu, Meksika yemekleri yemeyi ve gezmeyi seven birinin ismiydi. Artık bu isim katliamcı olarak anımsanacak.

Mandalay Bay otelinin 32. katından ateş açan bu adam, modifiye ettiği silahlarla 5476 mermi atarak 59 kişiyi katletti ve 527 kişiyi yaraladı. ABD sınırları içerisinde gerçekleşen

silahlı saldırıların en kanlısını gerçekleştirdi.

Böylece o zamana kadar ABD'nin en kanlı saldırıları olarak bilinen Virginia Tech, Sandy Hooks ve Columbine katliamlarını geride bırakarak ilk sırayı aldı.

Virginia Tech

Virginia Tech katliamı, 2007'de Virginia'da gerçekleşen silahlı okul baskınıdır. Olayın faili

intihar etmeden önce 32 insanı öldürdü ve birçok kişiyi de yaraladı.

Sandy Hooks

Sandy Hook İlkokulu saldırısı, 2012'de 20 yaşındaki bir tetikçinin 20 çocuk ile 6 yetişkin görevliyi vurduğu saldırı. Fail okula gelmeden önce annesini vurarak öldürdü. Olay yerine insanların gelmesiyle başına ateş ederek intihar etti.

Columbine

Columbine Lisesi Katliamı 1999'da yaşanmış bir katliam olayıdır. İki öğrenci, yarı otomatik silahlarla son sınıf öğrencisi oldukları Columbine Lisesi'nde 13 kişiyi öldürdüler ve 24 kişiyi yaraladılar.

Katilin otel odasında ve evinde toplamda 48 ateşli silah bulundu. Trump; katliamın ardından bireysel silahlanma konusunda kendisine yöneltilen soruları "bu konuyu sonra

konusunuz" diye cevaplamıştı.

Las Vegas katliamının ardından İŞİD saldırısı üstlenen bir açıklama yayınladı, fakat katil hem beyaz hem zengindi, üstelik Müslüman da değildi. Yetkililer saldırganın İŞİD ile bir ilgisi olmadığını açıklarken, Trump katili bir "yalnız kurt", "hasta ruhlu biri", bir psikopat" olarak tanımladı. Bu tanımlamalar sosyal medya üzerinden çok tepki çekti ve katilin Müslüman, Afro-Amerikalı ya da göçmen olması durumunda; medyanın haberi servis etme biçiminin nasıl değiştiğine dair binlerce eleştiri yapıldı.

Peki bu katil bu saldırıyı neden yaptı? Onu bir otel odasının 32. katından aşağıda şarkı söyleyip dans eden insanların üzerine binlerce kurşun yağdırmak için motive eden şey neydi?

"Pazartesileri Sevmiyorum"

Amerika'da 90'lı yıllardan bu yana sık sık karşılaşılan okul katliamlarının ilki olan Cleveland İlkokulu saldırısını gerçekleştiren kadına bunu neden yaptığı sorulduğunda "Pazartesileri sevmiyorum, bugünü şenlendirmek istemedim" demişti. 1979 yılında gerçekleşen bu saldırının sorumlusu, babasının Noel hediyesi olarak aldığı bir tüfekte 16 yaşındayken iki kişinin ölümüne neden olmuştu. Cleveland katilinin açıklaması, daha sonra Amerikan müzik listelerinde bir numaraya kadar yükselen "pazartesileri sevmiyorum" adlı bir şarkıya konu oldu.

Columbine Lisesi Katliamını gerçekleştiren iki çocuk okudukları lisede 4 yıl boyunca lisenin futbol takımındaki popüler çocukların itip kakmasına ve zorbalıklarına maruz kalmışlar ve katliamdan sonra yayınlanan günlüklerinde okulu yeryüzünden silmek istediklerini yazmışlardı.

Virginia Tech Katliamının sorumlusu olan bir diğeri ise, yayınladığı manifestoda, Columbine katliamcılarının birer aziz olarak bahsederken, dine ve zenginlere karşı duyduğu nefreti ve "köşeye sıkıştırıldığını", "zamanı geldiğinde yapması gerekeni yapacağını" söylüyordu.

Sandy Hooks Katliamının sorumlusu ise bir radyo programında uyarılığa ve topluma karşı nefretinden bahsederken, kadına ölümüne saldırarak ismini tüm dünyaya duyuran Trevor adlı şempanzeyi örnek veriyordu.

Manşetten Kahraman

Aslında Sandy Hooks'un failinin neden şempanze Trevor'u örnek aldığı anlamak zor değil. Bu katillerin çoğu yaşadıkları süre boyunca görmezden geliniyor, itilip kakılıyor, toplumdan dışlanıyordu. Yapılan katliamların içinde buldukları duruma birer tepki olarak tasarlandığına dair bir mesaj bırakmak istiyorlardı. Ve hayatları boyunca görünmez olanlar öldürürken-ölürken görünür olmak istiyorlardı.

Bu yaşanan katliamların her biri

-muhtemelen katillerin istediği gibi-medyada geniş yer buldu. Columbine katillerinin günlükleri, Virginia Tech katilinin propaganda videoları, Sandy Hooks katilinin radyo röportajı, birçok televizyon kanalında yer buldu. Katillerin isimleri manşetlere çıktı.

Elbette medyanın bu haberleri servis etme biçimi sonrasında oldukça eleştirildi fakat her biri bir öncekinin taklitçisi oldu. Medyanın tutumunda da çok bir değişiklik yaşanmadı. Las Vegas katliamcısı birçok haber sitesinde, bu katliamların taklitçisi olarak yer bulmasına rağmen, ismini bir çok gazeteye manşetten yazdırmayı başardı. Medyanın böylesine popülerleştirdiği bu karakterler medyada doğrudan "kahraman" olarak yer almasa da her seferinde birer "anti-kahraman" olarak toplumda karşılık bulmaya devam ediyor.

Elbette bütün bu katliamların tek nedeni "ün salmak, bir halk kahramanına dönüşmek" diye açıklayamayız. Amerika'da daha önce de katillerin kahramanlara dönüştüğü örnekler görüldü. "Vahşi Batı'da Jesse James gibi birçok katil bu katliamcılardan çok farklı olsa da birer anti-kahraman olarak efsaneleşmişlerdi. 70'lere gelindiğinde, 35 kişinin öldürülmesini azmettirdiği için idamla yargılanan Charles Manson toplumun bir kesimi tarafından büyük saygı gördü, bir hayran kitlesi yarattı. Elbette bu katiller ve işledikleri cinayetler aynı nedenlerle açıklanamaz fakat her birinin kahramanlaşması bir ortak noktaya işaret ediyor olabilir.

Herkese Düşman Olmak

Charles Manson ünlü savunmasında "Ben hiç kimseyim", "Ben kopuk, serseri, avareyim... Bana fazla yaklaşırsan ustura olurum" demişti. Bu savunma kimileri için boş edebiyat olabilir, fakat hiç de görmezden gelinemeyecek bir kesim için bir slogana dönüşmüştü.

Las Vegas katliamı öncesinde gerçekleşen ve arkasında manifestolar bırakan katliamcılar çoğunlukla "mağduru" oldukları "kötü" duruma birer tepki olarak saldırıları gerçekleştirdiklerini söylüyor ya da ima ediyor. Katiller, saldırıların hedefine de bu durumun "sorumlusu" olduklarını düşündüklerini koyuyorlardı. Aslında kendi yaşadıkları duruma karşılık, bir "intikam" eylemi olarak yansıtıldığında, bu katillerin neden kahramanlaştığını ya da kendilerinden sonrakilere nasıl ilham verdiğini anlamak mümkün ama bu kadar basit değil.

Aslında bu katliamcılarının hiçbiri hedeflerini doğrudan seçmemişti. Saldırıları kendi okullarında ya da kendi çevrelerinde gerçekleştirseler bile, kurbanları genellikle kaçışan kalabalık içerisinde şanssız olanlardı. Las Vegas Katliamı'nda son gelinen noktada ise 32. kattan ateş eden katil; kendisinde 3 futbol sahası uzaklıkta bulunan, hayatı boyunca yüzünü görmediği insanlara ateş açmıştı. Hiçbir şeyi şansa bırakmayan katil, her şeyin üzerinde, her şeyi gören bir tanrı gibi otel odasına ve koridor-

lara kameralar yerleştirerek her anın kontrolünde olmasını sağlamıştı. Kendi ölümü de dahil.

Tüm bu katliamlarda ortaya çıkan bu düşmanlık, artık doğrudan ima edilen kişi ya da toplumsal kesime değil, herkese duyulan bir düşmanlık halini almıştır. Bu noktada katiller kendilerinin mağduru olduklarını iddia ettikleri koşullara saldırıyormuş gibi görünseler de aslında bu koşulların sürdürücüsüne dönüşürler. Diğer taraftan bu mağduriyetin intikamını alıyormuş gibi görüldüklerinde, benzer mağduriyetleri yaşayanlar tarafından sahiplenilip, Virginia Tech örneğindeki gibi birer azize dönüştürülebilirler. Oysa bu saldırıların hepsinde herkes hedefdir. Columbine katliamcısının dediği gibi amaç en çok sayıda insanı öldürmektir. Bu noktada mağdur artık ortadan kalkar, mağdur artık koşulların sürdürücü bir faile dönüşmüştür.

Bir Katliamın Patolojisi

Bu katliamların ardından gündeme gelen başka bir nokta da katillerin psikolojisi olarak karşımıza çıkıyor. Elbette böyle bir saldırıyı gerçekleştiren birinin psikolojisini sorgulamak şaşırtıcı değil, kişilerin yaşadıkları travmalar, psikiyatrik sorunlar, nörolojik problemler çeşitli davranış bozukluklarına, şiddet eylemlerine neden oluyor. Ne var ki bu tür sorunlar yaşayan her insan benzer saldırılar gerçekleştiriyor.

Peki bu katliamları gerçekleştiren kişilerin psikolojik sorunlarında bir benzerlik var mı? Aslında hepsinin bir ortak noktası var, katillerin hepsi psikiyatrik ilaçlar kullanıyor. Okul saldırılarının neredeyse hepsinde karşımıza çıkan psikiyatrik ilaçlar en son Las Vegas katilinin odasında da bulunmuştu.

Mani, zihin karışıklığı, sinirlilik, düşmanlık, intihar düşüncesi, kendine ve başkalarına zarar verme düşüncesi gibi yan etkileri bulunan bu psikiyatrik ilaçların kullanımı ABD'de oldukça yaygın. Prozac, Valium, Zoloft, Lexapro, Ritalin, Adderall, Concerta, Celexa bu ilaçlar arasında en çok reçete edilenlerden. Bu ilaçlar obsesif-kompulsif bozukluklardan, bipolar bozukluğa ve anksiyeteye kadar birçok tanıya reçete ediliyor. Özellikle ergenlik dönemindeki çocuklara dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısıyla gittikçe daha çok reçete edilen bu ilaçlar, ilaç sektörü içerisinde oldukça büyük bir pazar oluşturuyor.

Bu ilaçlar sinir sistemi üzerinde etkili oluyor; kimyasal iletişim yollarını değiştirerek, beyinde muhaleme, soyut düşünceler, hafıza, akıl yürütme, duygular ve kaç ya da döviz tepkisini kontrol eden bölgelerini etkiliyor.* Bu etkileşimin ardından beklenen sonuç sakinlik ve berrak düşünme iken ne var ki bazı durumlarda beklenmeyen sonuçlar ortaya çıkabiliyor.

Aslında yaşanan saldırıların ardından gündeme gelen bu ilaçlar aslında çok daha geniş bir tartışma-

nın sadece bir başlığı. Özellikle akıl sağlığı üzerine çalışma yapan bazı komisyonlarda*, psikiyatrinin tetkik ve görüntüleme yöntemlerinin kısıtlılığı ve hastalıkların tanısının sadece kişilerin beyanları üzerinden yapılması bir eleştiri noktası oluşturmaya başladı. Duygu ve davranışların değerlendirilmesini esas alan anketlerin herhangi bir patolojinin varlığını kanıtlamada yetersiz olması, var olan ve geliştirilmekte olan ilaçların aslında nasıl tedavi ettiğinin net olarak açıklanamaması; eleştirilerin temelini oluşturuyor. Bunlarla beraber, ilaç sektöründe psikiyatri alanında ortaya çıkan skandallar ve yolsuzluklar (bkz: Paxil skandalı) bu ilaçların reçete edilmesinin suistimale çok açık olduğunu gösteriyor.

PAXIL Skandalı

Ansiyete (Kaygı bozukluğu) ilacı olarak üretilen bu ilaç yeteri kadar araştırma yapılmadan piyasaya sürülmüş ve ergenler üzerindeki kullanımı yan etkileri (intihar eğilimi) gizlenerek genişletilmişti. Şirektin ilacın reçete edilmesini arttırmak için doktorlara da rüşvet verdiği ortaya çıkmış ve 3 milyar dolarlık rekor bir tazminat ödemek zorunda kalmıştı. Ayrıca şirket ilacı piyasaya sürmeden önce çeşitli iletişim kanallarını kullanarak insanları kendilerinde kaygı bozukluğu olduğunu düşündürecek yayınlar hazırlamış ve yayınlamıştı. (bkz: Ansiyete Çağı belgesi)

Özellikle okul saldırılarının ardından, katillerin toksikoloji raporlarında bahsi geçen ilaçların hepsine rastlamak mümkün. Ne var ki bazı katliamların dosyaları gizli tutuluyor ve katillerin raporları açıklanmıyor. Neden? Katillerin manifestoları televizyondan yayınlanırken toksikoloji raporlarını da içeren dosyaların gizli tutulması, bu raporların psikiyatri alanında büyük bir pazara zarar verebileceğinden kaynaklanıyor olabilir mi? Roche, Novartis, Pfizer, AstraZeneca, Forest, Lilly, GlaxoSmithKline gibi birçok büyük ilaç şirketinin öncüsü olduğu bu alanda daha önce kısmi olarak belgelenen rüşvet ve yolsuzluklar bu katliamların da üstünü örtüyor olabilir mi?

Bu katliamlar kapitalizmin adeta mottosuna dönüşen "Amerikan Rüyası" söyleminin kabusu gibi. Ama bu kabus da yine Amerikan kültüründe evrilip çevrilip bir rüyaya dönüşüyor. Şimdi Amerikalılar, sistemin eşitsizlik ve adaletsizlik sarmalından bunalan, yaşadıkları sıkıntı ve sorunlardan ilaçlarla uyuşarak sıyrılmak isteyen ve uykularında medyanın en popüler oldukları rüyayı "Amerika'nın kabusu"na çevirecekler.

* Citizens Commission on Human Rights (CCHR)

* Michelle Morrison-Valfre, 2005, Foundations of Mental Health Care.

SPOR



İktidarların Tribün Korkusu

Furkan Çelik

fcelik@meydangazetesi.org

On bin insan. Gözlerini dikmiş sahaya bakıyor, sahadakiler de birbirlerine. Koluna girdiğin kişinin adını bilmiyorsun. Yaşını belki tahmin edebilirsin ama nerede oturur, işi nedir, cebinde parası var mıdır? Aç mıdır, tok mudur? Annesinden azar yiyip mi gelmiştir buraya, arkadaşlarının yanından kaçıp mı? Bilemezsin. Gördüğün seninle aynı renk atkıyı boynuna doladığı. Hep bildiğin gol kaçınca bağırdığı, gol atınca sınımsız sarıldığı. Hele ki hakem hata mı yaptı? Başka hangi konuda böylesine hemfikir olabilirdiniz ki zaten?

90 dakika bitti mi, bazen inanılmaz mutlu bazen hayatın anlamını sorgularcasına çıkış kapısına yürürken 90 dakika boyunca sınımsız sarıldığın bu insanı kaybedersin. Belki üzüntünün sebebi de budur...

Futbol çok keyifli bir oyundur. Ama oyun sadece sahada oynanmaz. Tribün de oyunun içinde bir parçadır. Futbol kulüpleri şirketleşmeye başladığından bu yana tribünün etkisiyle sahaya, sahanın etkisiyle tribüne müdahale başlamıştır. Yani oyun olan futbolun kalabalıklar tarafından izlenmesi, futbol kulüplerinin de bu kalabalığı kar elde edebilmek için kullanması, hem futbolu hem de tribünü bir endüstriye dönüştürmüştür. Artık futbol kulüplerinin tek amacı tribünlerin istedikleri "hiza"ya gelmesidir. Endüstriyel futbol var olduğundan beri bu böyle olmuştur...

Şimdilerde bir fabrika veya ağır sanayi işçisini futbolla çok bağdaştırmamız da bildiğimiz tanıdığımız birçok futbol takımı, işçilerin bu oyunu oynama "arzusuyla" kurulmuştur. Mesela Arjantin'de demiryolu

işçilerinin kurduğu Boca Juniors, Türkiye'de 500 işçiden fazla işçi çalıştıranlara spor kulübü kurma zorunluluğu gelmesiyle kurulan demiryolu işçilerinin takımı Adana Demirspor... İngiltere'de West Ham-Millwall rekabetinin nedeni ne sanıyorsunuz? Green Street Hooligans filmindeki gibi bireysel bir kin değil. İki liman işçilerinin kurduğu takımın bir grev sürecinde anlaşamaması, futbol takımlarının birbirine "düşman" olmasına neden olmuştur. Almanya'da zengin Hamburg'un köşede kalmış mahallesinde kurulan St.Pauli de işçi takımı olmasa da duruşuyla zenginlik karşıtı bir tavidir. Liverpool, Arsenal, Livorno, Schalke, Karabükspor, Zonguldakspor... diye listeyi uzatabiliriz.

Bu saydığım işçi kulüpleri de dahil olmak üzere futbolun oyun olarak ilgi görmesiyle tüm kulüpler ticari hamleler yapmışlardır. Yoğun ilgi "para kaynağı" olarak görülmüş, eski yüzyıllardan kalan gladyatör arenaları yerini devasa stadyumlara bırakmaya başlamıştır. 40, 60, 80 hatta 100 bin kişilik stadyumlar kulüplere yüksek gelir sağlarken kapitalizmin tüketim çılgınlığından da nasibini almıştır.

Bu dönüşüm için pilot bölge olarak İngiltere Premier Ligi seçilmiş, tüm ülke liglerinde İngiltere ligi örnek gösterilerek olası dönüşümler meşrulaştırılmıştır. Türkiye'deki e-bilet uygulaması da yine Avrupa'da seneler önce kendisini "Endüstriyel Futbol"un beşiği haline getiren ligler örnek alınarak devreye konulmuştur. Tabi Türkiye'deki bu dönüşüm belki de 5-10 sene sonra olacakken, hızla devreye konulmasının belki de başlıca nedeni 2013 yılında Taksim'de

başlayan Gezi İsyanı, sonraki süreçte bu isyanın tribünlerde yer bulmasıdır.

Hatırlarsanız 2013 Mayıs ayında başlayan Gezi İsyanı sonraki sene tribünlerde 34. dakikada "Her yer Taksim Her yer direniş" sloganıyla yer bulmuştu. Bu slogan takımın renklerinin ne olduğu fark etmeksizin her tribünde aynı coşkuyla söylenmişti. Gezi isyanını sokakta "kontrol altına" alan iktidar, tribünlerde alamayınca 2014 yılında Passolig uygulamasını devreye koyma kararı almış ve hızla bu sisteme geçmeyi zorunlu hale getirmişti. İktidar tribünlerin kontrolsüz bir yer olmasından o kadar rahatsızdı ki "Çarşı" grubunu darbe teşebbüsü ile yargılaması da bunun en açık göstergesiydi.

Passolig'in futboldaki şiddet olaylarını önleme bahanesi kısa bir zamanda çökmüş, şiddet ve holiganlık devam etmiş, tribünler muhalif ses olmayı sürdürürken de tüm taraftarlara "6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca" passoligleri iptal edilerek, para cezaları verilmiştir. Passoligle tribünlerde geliştirilen gözetleme sistemleri iktidarın her koltuğa ulaşmasını sağlamış, böylelikle tribünün sesinin kesilmesi beklenmiştir.

Bazı durumlarda para cezası vermek ve passolig iptali de yeterli görülmemiştir. Gözdağı vermesi açısından "Nuriye Semih Yaşasın" pankartı açan Beşiktaşlılar tutuklanmış, hukuki bir karşılığı olmadığından itirazlar sonrası kısa sürede serbest bırakılmıştır.

Bu durum sadece Türkiye'de değil Türkiye futbol liginin örnek aldığı

liglerde de görülmektedir. İskoçya ligindeki Celtic taraftarları İrlanda'nın bağımsızlığını savunan İRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) yanlısı bayrak ve pankartlar açması nedeniyle tespit edilip defalarca kez tribünlerden uzaklaştırılmıştır. Bu gibi tepkisel pankartların Şampiyonlar Ligi gibi UEFA'yı ilgilendiren maçlarda açılması durumunda da UEFA kulübe baskı yapan bir kurum rolünü fazlasıyla yerine getirmiş ve kulübün bu "zararlı" taraftarları uzaklaştırması için her türlü yaptırımını uygulamıştır.

Geçtiğimiz senelerde Avrupa'daki anarşist hareketin, sokak eylemlerinin yükselmesiyle UEFA anarşizmin sembolüne benzerliğinden dolayı Şampiyonlar Ligi maçlarında Beşiktaş tribünlerinde "çarşı" yazılı veya "A" harfi yuvarlak içine alınmış pankartları maç öncesinde toplatmıştı. Bu da korkunun UEFA'yı paranoyaklaştırması gibi görülebilir.

Gelinen noktada tribünlerdeki birçok çatlak, futbol yöneticileri ve gözetleyicileri tarafından kapatılmıştır. Yeni çatlaklar patlak verse de, tribünlerden kısık da olsa muhalif sesler duysak da, futbol endüstrisinin daha da kötü bir noktaya gideceği ve tüm sesleri kısacağı aşikardır. Tribünlerin yaşanan bir haksızlığa, adaletsizliğe karşı kendi renkleriyle yorumlayıp ürettikleri sloganları, ıslıkları, pankartları, koreografileri yasaklayarak futbolu sadece izleyip tüketebileceğimiz, Umberto Eco'nun dediği gibi "Pazar günü maç varsa devrim yapamazsın" sözü gibi karalamak ve bir oyun olmaktan çıkarmak istiyorlar. Ancak gün gelir, sessizlik bozulur, herkesin alışık olduğu üğlünün ardından bir ıslık sesi duyulur; korkuyla kapatılmaya çalışılan çatlaklar derinleşir ve oyun yeniden kurulur.

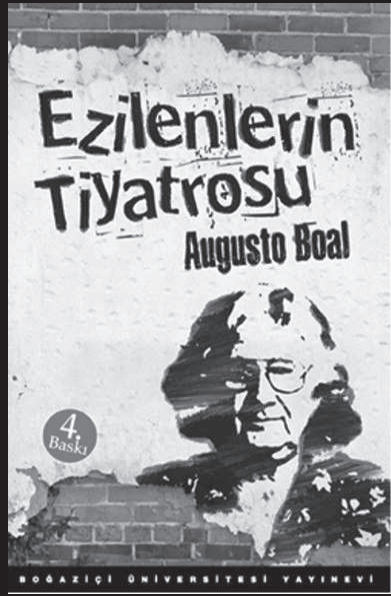
Bilinmeyen Devrim - Volin, Ayrıntı Yayınları

Vsevolod Mikhailovich Eikhenbaum, anarşist tarihte bilinen adıyla Volin'in temel çalışması Bilinmeyen Devrim, Ayrıntı Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. "Devrimin Doğuşu, Gelişimi ve Zaferi", "Bolşevizm ve Anarşizm" ve "Gerçek Sosyal Devrim İçin Mücadele" isimindeki üç bölümden oluşan kitap hakkında Volin, her devrimin, değişik eğilimdeki çok sayıda yazar tarafından ve farklı dönemlerde yakından incelense bile, özünde büyük bir bilinmeyen olarak kaldığını bu bilinmeyen kısımların ise daha sonra tarihçiler tarafından ortaya çıkarıldığını, kitabına bu yüzden Bilinmeyen Devrim adını verdiğini söylüyor. Rus Devrimi'nin anarşist karakteri hakkındaki bu önemli çalışmayı Kasım ayından itibaren kitapçılardan edinebilirsiniz.



Ezilenlerin Tiyatrosu - Augusto Boal, BOÜ Yayınları

Tiyatronun, insan özgürleşmesinin bir aracı olduğunu ve zorunlu olarak politik olması gerektiğini söyleyen Augusto Boal, Paulo Freire'in "Ezilenlerin Pedagojisi" kitabı üzerine yaptığı çalışmalar neticesinde bu bakış açısını geliştirmiş. "İmge Tiyatrosu", "Görünmez Tiyatro" ve "Forum Tiyatrosu" adında üç ayrı yoğunlaşma alanına sahip bu tiyatro geleneğinin en önemli ilkelereinden biri de oyuncu ve seyirci ayrımı kaldırmak ve katılımcıları edilgenlikten kurtarmaktır. Bu kitabın konu edindiği tarzda işletilecek bir atölye ise 11 Kasım, 14:00'da SALT Beyoğlu'nda gerçekleşecek.



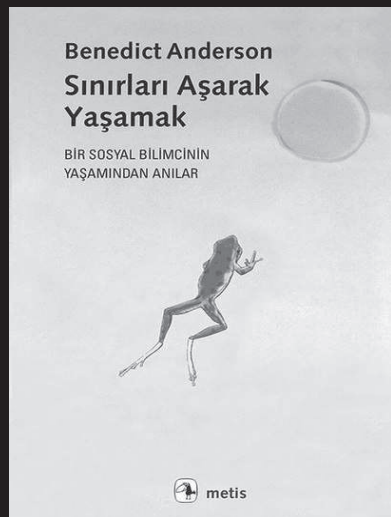
Karıncalar, Bir Savaş Vardı - Ergun Üçlü, Gökhan Aktemur

Bir asker, nedenini bilmediği ve hiçbir şeyini anlayamadığı savaşta firar eder. Özgürlüğe koşup sevgilisine kavuşacağını sanarken ayağı bir mayına kilitlenir. İşgal için gittiği topraklarda kendine esir olan asker, hayatta kalabilmek için, topuğunu mayından ayırmamak zorundadır. Tanıtım bülteninde bu sözlerle anlatılan oyun, Boris Vian'ın Karıncalar ve John Steinbeck'in Bir Savaş Vardı isimli öykülerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir tiyatro oyunu. Gökhan Aktemur tarafından uyarlanan oyunu Kasım ayı boyunca Şehir Tiyatroları'ndan izleyebileceksiniz.



Sınırları Aşarak Yaşamak - Benedict Anderson, Metis Yayınları

"Hayali Cemaatler", "Üç Bayrak Altında: Anarşizm ve Sömürgecilik Karşısı Tahayyül" isimli kitapların yazarı araştırmacı Benedict Anderson'ın anılarını anlattığı Sınırları Aşarak Yaşamak geçtiğimiz ay Metis Yayınları etiketiyle yayınlandı. Bir otobiyografi olarak Benedict Anderson'ın akademi eleştirisi, sosyal bilimler vizyonuna getirdiği yeniliklerle önemli bir yerde duruyor.



Lucy Parsons Laboratuvarı

“Adını anarşist eylemci, yazar ve IWW sendikasının kurucularından Lucy Parsons'dan alan LPL, ABD'nin Chicago şehrinde sokakla dijital dünyanın kesiştiği bir alanda çalışmalar yapıyor. Polisin özellikle siyah ve yoksul mahallelerde yaptığı katliamların, tacizlerin, el koymaların ve özgürlük ihlallerinin takipsiz ve cezasız kalmasına karşı bir inisiyatif olarak oluşturulan LPL, birçok projesinde eylemci gazetecilerle birlikte çalışıyor.

Özgür Oktay

ozoktay@meydangazetesi.org

Açık Denetim / Alenen Gözden Kaçırma

Adı iki anlama da gelen bu web sitesi, polis memurları hakkında suç duyurusunda bulunmayı kolaylaştırıyor. Çeşitli kriterlerle arama yaparak, sorun yaratan memurların isimleri ve yaka numaraları, üniformalı fotoğrafları ile teşhis edilebiliyor. Projenin ana yazılımcısı ve LPL kurucularından Jennifer Helsby, "Chicago polisi, işkence dahil, ispatlanmış suistimallerin uzun tarihçesine karşın hiçbir memuru sorumlu tutmadı" diyor. Görünmez Enstitü'nün verilerine göre 2011-2015 arasında yapılan 28,567 şikayetin %28'i memurun tespit edilemediği gerekçesiyle anında düşürülmüş. Sadece %2'si bir disiplin cezası ile sonuçlanan şikayetlerin çoğu bir hafta ya da daha az uzaklaştırma içeriyor. Kodları açık kaynak olarak verilen sitenin başka şehirlerde de kullanılarak polis saldırılarına karşı hukuki avantaj sağlaması bekleniyor.

Polisin Vurarak Katlettiği Olaylar

Chicago polisinin (CPD) görev süresinde yaptığı katliamlar kanundaki açıklar kullanılarak kamuoyunda gizleniyor. Bu proje, özellikle katledilenlerin ailelerine ve gazetecilere, katil polisleri tespit etmek için bir rehber sağlıyor. Daha önce LPL'nin katıldığı bir çalışma ile Chicago Reader'da yayınlan makale temel alınarak hazırlanan rehberde vardiya bilgileri, telsiz kayıtları ve raporlara nasıl ulaşılabileceği detaylı olarak anlatılıyor.

Para / Eşya Gaspları

LPL, 2015'ten beri Chicago polisi, savcılık ve Illinois eyaletinin sivil para/eşya gasp kanununu nasıl kullandığını araştırıyor. Bu kanun, polis ve savcıların trafik kontrolleri, tutuklama ve soruşturmalar sırasında sivillerden gasp ettikleri para ve eşyaları ellerinde tutmalarını sağlıyor.

Bu araştırma yapılmadan önce hiç kimse CPD'nin gasp yoluyla ne kadar para kazandığını ya da bu parayı nereye harcadığını bilmiyordu. Bilgiye erişim özgürlüğü yasası üzerinden yapılan birçok başvuru ve açılan dava sonucunda, LPL, Muckrock gazetecilik ağı ile birlikte çalışarak CPD'nin 2009-2015 arasındaki tüm gasp kayıtlarını ve harcamalarını ortaya çıkardı. CPD'nin değeri 9 milyon dolara varan para ve eşyayı gasp ederek, bu geliri hiçbir kayıt olmaksızın polis aracı, bilgisayar, telefon ve aşırı güçlü dinleme ve gözetleme sistemleri almak için kullandığı belgelendi. LPL, bundan bağımsız olarak, gaspların çoğunun siyahların ve latinlerin bulunduğu yoksul bölgelerde yapıldığını belirledi. Bu çalışmalar sonucunda polisi kısıtlayan birçok yasa değişikliği gerçekleşse de polisin gaspları devam ediyor.

Stingray Soruşturmaları

LPL yıllardır, Stingray olarak bilinen cep telefonu dinleme cihazlarının polis tarafından nasıl kullanıldığını araştırıyor. 2014 haziranında ilk defa Stingray satın alımı konusunda bir dava kazanıldı. 400 bin dolar değerindeki Stingray'lerin para ve eşya gaspının gelirleriyle gizli olarak alındığı ortaya çıktı.

LPL, Chicago'daki eylemcilere, takipten ve izlemeden kaçınma yöntemleri konusunda bilgilendirme seminerleri düzenliyor ve takibe karşı uyarıcı SnoopSnitch yüklenmiş mobil cihazlar sağlıyor.

TİYATRO



Sistemin Çirkinleştirdikleri

Didem Deniz Erbak

derbak@meydangazetesi.org

"Korkulan ya da ürkülen" anlamına gelen "çirkin" kelimesinin kökeni Orta Çağ dili eski Norsça'ya aittir. "Çirkin" kelimesi günümüze kadar pek çok kelimeyle ilişkilendirilmiş ve geride canavarca, deforme, ucube, dejenere, engelli gibi anlamlar bırakmıştır. Çirkinliğin hikayelenmiş tarihi; kadınları "deforme" erkekler olarak tanımlayan Aristoteles, cadıdan güzele dönüşenlerin anlatıldığı Orta Çağ hikayeleri, 18. yüzyıl karikatürleri ve 19. yüzyıl "ucube" şovları gibi pek çok kaynağa kadar uzanır. Çirkinlik uzun zamandır estetiğe ve beğeniye meydan okumuştur, güzel ve değerli olmanın anlamını karmaşıklaştırmıştır.

19. yüzyılda, yüzünde ve vücudunda aşırı tüylenme olan Meksikalı **Julia Pastrana** "Dünyanın En Çirkin Kadını" olarak "ucube" gösterilerinin afişlerinde yer aldı. Avrupa'ya getirilip Viktoryan kurallarına uygun şekilde performanslar sergiledi: Şarkı söyledi, dans etti, yabancı dillerde konuştu, halka açık bir şekilde tıbbi muayenelere tabii tutuldu. Hem yaşarken hem de ölümünden sonra "çirkin" olarak adlandırıldı.

Her değişen zamanda değişmeyen bir şey vardır. Bu şey nasıl görün-

düğüdür. İçinde yaşadığımız sistem nasıl görüldüğümüzle oldukça ilgilidir. Bu sistemin belli güzellik sınırlamaları vardır. Bu sınırların altında kalıyorsan bir ucube, bir çirkinsindir. Alman yazar Marius Von Mayenburg, 2007 yılında kaleme aldığı "Çirkin" isimli oyunda kapitalist sistemin içerisindeki insanın, güzellik algısıyla savaşını anlatmaktadır.

"Çok Çirkinsin, Bu Suratla Hiç Bir Şey Satamazsın"

Lette, geliştirdiği yeni projesinin sunumuna hazırlanırken, "direktör"ü Scheffler, sözü edilen sunumu, konuyla ilgili hiçbir niteliği olmayan yardımcı Karlmann'a veriyor. Lette, "Direktör'e bunun nedenini sorduğunda aldığı yanıt: "Çok çirkinsin, sen bu suratla hiçbir şey satamazsın" oluyor. Fiziksel görünüşünün, uluslararası başarısının önüne geçebileceğini aklının ucundan bile geçirmeyen Lette, kendisini ne kadar çirkin olabileceği konusunda inandırmak istiyor. Karısı Fanny'nin yanında soluğu alan Lette, ona ne kadar çirkin olduğunu soruyor. Ve karısının evlendiğinden beri onun yüzüne bakmadığını ve sadece sol gözüne baktığını öğreniyor. Ardından aynanın karşısında geçirdiği uzunca zamanın ardından

"son derece çirkin olduğuna" ikna olup estetik cerrahına gidiyor.

Lette, geçirdiği operasyonla bakanın gözünü alamadığı yakışıklılıkta biri oluveriyor. Kariyeri, karısı ile olan ilişkileri, sosyal yaşamı operasyon sonucunda tamamen değişiyor. Lette, güzelliğine erişilebilmek için herkesin pek çok şeyi feda edebileceği bir kişiye dönüşüyor.

Lette'de değişen sadece dış görünüşü olmuyor, karakteri de bir o kadar değişmeye başlıyor. Karısından başka bir kadına bakmayan Lette, operasyon sonucunda üçü-beşi aşan sevgilileriyle Fanny'i aldatıyor ve bu durumun -hala onunla olmak istiyorsa- karısı tarafından kabullenilmesini istiyor. Böylelikle Lette efsanesi başlıyor.

"Bu Yüz Senin Değil"

"Çirkin" olan herkes Lette'nin doktoruna gidiyor ve onda olan "güzel şeye" sahip olmak istiyor. Lette, yeni başladığı güzel gününde ilginç bir şekilde kendisi ile karşılaşıyor. Bunun şaşkınlığının etkisinden kurtulmamışken bir, iki, üç, dört ... her yerde bir Lette görüyor. Lette soluğu doktorunun yanında alıyor. Doktordan bu olanlar konu-

sunda hesap soruyor. Lette'yi ciddiye almayan doktor, ona kızarak "O yüz benim. Onu ben yaptım" diyor. Lette'nin artık bir farkı kalmıyor. Eski yüzü onu daha farklı kılmışsa da, artık eskiye dönüşü de onun için imkansız oluyor.

Mayenburg'un bu kara komedisinin konusu Lette'de vücut buldu. Peki bu oyun bir hayalden ya da yaşamdan çok uzak birinden, bir şeyden mi bahsediyor?

Aslında bahsettikleri bize çok yakın. Sokakta, iş yerlerinde, televizyonlarda hemen yanı başımızda. Anlatılan bazen bizzat gördüğümüz, bazen gazetelerden okuduğumuz, bazen de televizyonlarda anlamsız bir şaşkınlıkla izlediğimiz. Bunlar; kepçe kulaklarını japon yapıştırıcısıyla yapıştırmak, kavisli olan burnunu duvara kafa atarak kırıp ardından estetik olmak, fazla yağlarından kurtulmak adına hasta olup yaşamdan olmak...

Aslında bunlar bize çirkinliğin insanda değil, güzellik algısını yaratan ve bu algı uğruna insanların yaşamlarından olmasına neden olan "ucube" sistemin kendinde olduğunu göstermez mi? Ne dersiniz?



Piyasanın Kanunu İşe Gitmek, Mecburen

Gürşat Özdamar

gozdamar@meydangazetesi.org

Hatırlarsanız, daha önceki aylarda "Zerre" isimli filmle ilgili yazdığımız yazıda "kapitalizmde zerre kadar değerimiz yok" ibaresini kullanmıştık. Elbette bu durum yalnızca bize özgü değil, dünyanın hemen her yerinde "piyasanın kanunu" bu. İşte, her ne kadar Türkçe'ye "İnsanın Değeri" olarak çevrilmiş olsa da 2015 yapımı "La loi du marché" (Piyasanın Kanunu) filmi, Avrupa'nın göbeğinde, Fransa'daki çalışma yaşamı üzerinden kurduğu öyküsüyle kapitalizmin hallerini yalın bir şekilde izleyiciye aktarıyor.

Film, çalıştığı fabrikanın "küçülüyoruz" şeklindeki açıklamasının ardından atılarak işsiz kalan Thierry'nin iş arama serüveni üzerinden ilerliyor. Thierry neredeyse emeklilik yaşına gelmiştir ama engelli oğlu ve eşine bakabilmek için çalışmak zorundadır. Ayrıca mortgage sistemiyle aldıkları evin daha beş yıl sürecek ödemeleri vardır. Ödemelerse evleri de ellerinden alınacaktır. Ancak işsiz kalmasının üzerinden 15 ay geçmesine rağmen bir iş bulamamıştır.

Thierry başvurduğu iş-işçi bulma şirketlerinin birinin yönlendirmesiyle gittiği ücretli vinç operatörlüğü kursunu başarıyla tamamlamasına rağmen çeşitli bahanelerle hala bir işe kabul edilmemiştir. Üstelik başvurduğu yerlerde eski konumundan daha düşük konumda olmayı ve dolayısıyla daha az maaş almayı kabul

etmek zorunda kalmasına rağmen, yazdığı CV'nin yetersiz olması gerekisiyle ciddiye bile alınmaz.

Gittiği bankadan bir bankacı, ay sonunu başka türlü getiremeyeceğini söyleyerek evini satışa çıkarmasını önerir. Bankacının söylediğine göre evi satarsa daha düşük kiralı bir eve geçmeleri mümkün olabilecek, ileride yine ev alma imkanları olabilecektir. Thierry çaresizdir, bankacıya evi satmayı düşünmediğini söylese de bir sonraki sahnede evi almaya talip olan bir çift evi gezdirirken, fiyat üzerinden pazarlık yaparken görürüz.

Filmin senaryo yazarı ve yönetmeni Stéphane Brizé, tüm bu olayların yalnızca Thierry'nin başına gelmediğini, kapitalizmde sıradan olduğunu göstermek istercesine filmi durgun bir biçimde ilerletmeyi seçmiş. Ayrıca, iş-işçi bulma şirketinde de, bankada da, gittiği iş görüşmesinde de Thierry'ye aşağılayıcı biçimde davranıldığını, ona hiç "değer" verilmediğini görüyoruz.

Bu anlatımın izleyiciye geçmesinde kuşkusuz Thierry karakterini oynayan Vincent Lindon'un başarılı performansının payı büyük. Nitekim Lindon bu oyunculuğuyla Cannes Film Festivali'nde en iyi erkek oyuncu dalında Altın Palmiye ödülü kazandı. Filmin sadeliğini ve dolayısıyla vuruculuğunu sağlayan bir di-

ğer etmen ise, diğer rollerde amatör oyuncuların görev alması sayılabilir.

Film, farklı işlere başvuran, mülakatlara giren Thierry'nin bir süpermarkette güvenlik görevlisi olarak işe alınmasıyla yeni bir evreye girer. Thierry düzenli maaşa kavuştuğu için bankadan kredi çekebilir duruma da gelir. Ama kapitalizmde huzur beklemek nafiledir. Süpermarkette işe başladığı gün emekli olan bir çalışan için yapılan bir törende patron tarafından yapılan "her şeyden önce işini düşünen, tatillerde bile işinin başında olan" şeklindeki konuşma aslında ayrılandan çok diğer çalışanlara yapılmış gibidir. İş yerinin kriterleri bellidir, önce iş! Bu piyasanın da kanunu değil midir zaten!

Artık mağazanın güvenliğinden sorumlu olan Thierry gün boyunca kameralardan müşterileri takip etmekte, "şüpheli" davranışları marketin bodrumunda bir odaya götürerek "işlem" yapmaktadır. Örneğin, bir şarj cihazının parasını ödemediği marketten çıkmaya çalışan bir genç sorgulanır burada. Emektar bir kasiyerin müşteriler için hazırlanan indirim kuponlarını kullandığının ortaya çıkması üzerine sorgulanması, o kasiyerin işinden olmasıyla sonuçlanır. Ama bunu gurur meselesi yapan kasiyer, ertesi gün işe gelip kendi masasında intihar eder. Patron çalışanları toplayıp intiharın iş yeriy-

ile ilgili olmadığını, onun iş dışında da bir yaşamı olduğunu, özel hayatındaki sorunlardan dolayı intihar etmiş olduğunu söyleyerek kendini ve şirketini aklar. İnsanlar geçici, iş daimidir ne de olsa!

Thierry bu intihardan oldukça etkilenir, ama onun için asıl kırılma başka bir olayda gelir. Bu kez siyah bir çalışan, bir müşteri için kendi indirim kartını kullandığı için "sorgulanır". Kadının "Bunun için işten atılacak değilim herhalde" sorusuna Thierry "Bilmiyorum" diye yanıtlar: "Bilmiyorum"! Oysa bu yanıt kendine verilen yetkiyi kullanmak istemekle ilgili verilen net bir yanıt. Bir itaatsizliktir, işsiz kaldığında neyle karşılaşacağını bile bile sistemin kendisinden bekleneni yapması üzerine bir isyandır.

Biliyoruz ki, kapitalizm nüfuz ettiği her yerde insanları çaresizleştiriyor, onları sorgulamayan, her şeyi kabullenen robotlar haline getirmek için örüyor. Ama bu sistem ne kadar güçlü olduğunu düşünse de Thierry gibileri çıkıp bu işleyişe dahil olmamayı seçebiliyor. Her gün farklı farklı Thierryler sistemin baskısını daha da fark eder, daha da sorgular hale geliyor. Sorguladıkça da yükselme ve başarı üzerine kurulu bu sistemin dışlılarından sıyrılmayı daha çok başarıyor. İşte ancak o zaman yaşamın gerçek değerinin farkına varılabiliyor.



26A ATÖLYE KASIM AYI PROGRAMI

7 KASIM SALI 19.00	Sosyal Darwinizm mi Karşılıklı Yardımlaşma mı? Özgür Erdoğan	22 KASIM ÇARŞAMBA 19.00	Ekim Devrimi Çelişkisi, Otorite mi Özgürlük mü? - III Hüseyin Civan
8 KASIM ÇARŞAMBA 19.00	Ekim Devrimi Çelişkisi, Otorite mi Özgürlük mü? - I Hüseyin Civan	23 KASIM PERŞEMBE 19.00	Eğitilemeyenler Haftası I Anarşist Gençlik - Panel
9 KASIM PERŞEMBE 19.00	Yeraltı Kukla Sanatı Dede Marionette Kumpanyası	24 KASIM CUMA 19.00	Aşağıdan Tarih Okuması - III Erdem Bulduruç
10 KASIM CUMA 19.00	Aşağıdan Tarih Okuması - I Erdem Bulduruç	25 KASIM CUMARTESİ 16.00	Eğitilemeyenler Haftası II - Tekerleme Lise Anarşist Faaliyet
11 KASIM CUMARTESİ 18.00	Dijital Para ve Blockchain Arda Çetin	25 KASIM CUMARTESİ 17.30	Tragedyanın Kökeni Didem Deniz Erbak
14 KASIM SALI 18.00	Elektriğin Aydınlığında Göremediklerimiz Özgür Erdoğan	26 KASIM PAZAR 16.00	Eğitilemeyenler Haftası III - Film Gösterimi: Die Welle (Dalga) Lise Anarşist Faaliyet
15 KASIM ÇARŞAMBA 19.00	Ekim Devrimi Çelişkisi, Otorite mi Özgürlük mü? - II Hüseyin Civan	27 KASIM PAZARTESİ 19.00	Oyun Özgürleştirir: Toplumsal ilişkilerde oyunun işlevi Özlem Arkun
16 KASIM PERŞEMBE 19.00	Hem İçindeyiz Hem Dışında: Ekranlar Mercan Doğan	28 KASIM SALI 19.00	İklim Mültecileri Özgür Erdoğan
17 KASIM CUMA 19.30	Sokakta ve Edebiyatta Dada Zeynel Çuhadar	29 KASIM ÇARŞAMBA 19.00	Ekim Devrimi Çelişkisi, Otorite mi Özgürlük mü? - IV Hüseyin Civan
18 KASIM CUMARTESİ 18.00	Aşağıdan Tarih Okuması - II Erdem Bulduruç	30 KASIM PERŞEMBE 18.00	Ben de 27 Yaşındayım! Ece Uzun
21 KASIM SALI 19.00	Neden Çevreci Değiliz? Özgür Erdoğan	30 KASIM PERŞEMBE 19.30	Tragedya Yağmur Atalan



KOLEKTİF 26A